

KOBİ İSTATİSTİKLERİ RAPORU (2009-2019)

İçindekiler

GİRİŞ	1
A. Temel Değişkenlere göre KOBİ İstatistikleri	3
1. Girişim Sayısı	3
2. Ciro	8
3. Üretim Değeri	11
4. Faktör Maliyeti ile Katma Değer	14
5. Mal ve Hizmetlerin Toplam Satın Alışları	16
6. Personel Maliyeti	19
7. Çalışan Sayısı	22
8. Çalışan Başına Katma Değer	25
B. KOBİ'lerde Dış Ticaret İstatistikleri	29
1. KOBİ'lerde İhracat	29
2. KOBİ'lerde İthalat	35
C. KOBİ'lerde AR-GE Faaliyetleri	41
1. Büyüklük Gruplarına Göre AR-GE Harcamaları	41
2. KOBİ'lerde AR-GE Personel Sayısı	47
D. KOBİ'lerde Finansal Analiz	48
E. KOBİ'lerde Patent İstatistikleri	54

Şekil Dizini:

Şekil 1: Girişim sayısının KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (Bin adet), 2009-2019	3
Şekil 2: Girişim sayısının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi, 2009-2019	4
Şekil 3: Girişim sayısının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi, 2009-2019	4
Şekil 4: Girişim sayısının KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019	5
Şekil 5: Girişim sayısının ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019	5
Şekil 6: KOBİ girişim sayılarının illere göre dağılımı, 2019	7
Şekil 7: Cironun KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	8
Şekil 8: Cironun KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	9
Şekil 9: Cironun KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019	9
Şekil 10: Cironun ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019	10
Şekil 11: Üretim değerinin KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	11
Şekil 12: Üretim değerinin KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	12
Şekil 13: Üretim değerinin KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019	12
Şekil 14: Üretim değerinin ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019	13
Şekil 15: Faktör maliyeti ile katma değer KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	14
Şekil 16: Faktör maliyeti ile katma değer KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi, 2009-2019	14
Şekil 17: Faktör maliyeti ile katma değer KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019	15
Şekil 18: Faktör maliyeti ile katma değer ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019	15
Şekil 19: Mal ve hizmet satın alışlarının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	16
Şekil 20: Mal ve hizmet satın alışlarının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	17
Şekil 21: Mal ve hizmet satın alışlarının KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019	17
Şekil 22: Mal ve hizmet satın alışlarının ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019	18
Şekil 23: Personel maliyetinin KOBİ'lerde ölçek ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	19
Şekil 24: Personel maliyetinin KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019	20
Şekil 25: Personel maliyetinin KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019	20
Şekil 26: Personel maliyetinin ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019	21
Şekil 27: Çalışan sayısının KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (Bin kişi), 2009-2019	22
Şekil 28: Çalışan sayısının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi (Bin kişi), 2009-2019	23
Şekil 29: Çalışanlar sayısının KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019	23
Şekil 30: Çalışan sayısının ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019	24
Şekil 31: Çalışan başına katma değer KOBİ'lerde ölçek ve yıllara göre değişimi (Bin TL), 2009-2019	25
Şekil 32: Çalışan başına katma değer KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörler ve yıllara göre değişimi (Bin TL), 2009-2019	26
Şekil 33: Ölçeklere göre çalışan başına katma değer (TL), 2019	27
Şekil 34: Ölçeklere göre sektör bazında çalışan başına katma değer (TL), 2019	28
Şekil 35: İhracat yapan KOBİ girişim sayılarının sektörler göre oransal dağılımı(%), 2013-2019	29
Şekil 36: KOBİ büyüklük gruplarına göre ihracat yapan girişim sayısı, 2013-2019	30
Şekil 37: Büyüklük gruplarına göre ihracat değerleri (Milyar ABD \$), 2013-2019	31
Şekil 38: KOBİ büyüklük gruplarına göre ihracat değerleri (milyar ABD \$), 2013-2019	31
Şekil 39: Toplam ihracatın sektörler göre dağılımı (%), 2019	32
Şekil 40: KOBİ'lere ilişkin toplam ihracatın kıtalara göre oransal dağılımı (%), 2019	32
Şekil 41: Kıtalara göre KOBİ'lerin en fazla ihracat yaptığı ülkeler ve ihracat değerleri (milyon ABD \$), 2019	33
Şekil 42: İthalat yapan KOBİ'lerin ürün gruplarına göre ihracat değerleri (milyon ABD \$), 2019	34
Şekil 43: KOBİ'lerin C-imalat hariç ürün gruplarına göre ihracat değerleri (milyon ABD \$), 2019	34
Şekil 44: KOBİ girişim sayısının sektörler göre oransal dağılımı(%), 2013-2019	35
Şekil 45: KOBİ büyüklük gruplarına göre ithalat yapan girişim sayısı, 2013-2019	36
Şekil 46: Büyüklük gruplarına göre ithalat değerleri (milyar ABD \$), 2013-2019	37
Şekil 47: KOBİ büyüklük gruplarına göre ithalat değerleri (milyar ABD \$), 2013-2019	37

Şekil 48: İthalatın büyüklük gruplarına göre sektörel dağılımı (%), 2019	38
Şekil 49: KOBİ'lere ilişkin toplam ithalatın kıtalara göre oransal dağılımı (%), 2019.....	38
Şekil 50: KOBİ'lerin en çok ithalat yaptığı seçilmiş ülkeler ve ithalat rakamları (milyon ABD \$), 2019	39
Şekil 51: KOBİ'lerin ürün gruplarına göre ithalat rakamları (milyon ABD \$), 2019.....	40
Şekil 52: KOBİ'lerin C-İmalat hariç ürün gruplarına göre ithalat rakamları (milyon ABD \$), 2019	40
Şekil 53: KOBİ ve büyük ölçekli girişimler cari AR-GE harcamaları (milyon TL), 2009-2019	41
Şekil 54: Büyüklük gruplarına göre cari AR-GE harcamaları dağılımı (milyon TL), 2009-2019	42
Şekil 55: KOBİ'lerde ölçeklere göre cari AR-GE harcamalarının yıllara göre değişimi (milyon TL), 2009-2019	43
Şekil 56: AR-GE personel harcamasının KOBİ ölçeklerine göre dağılımı (milyon TL), 2009-2019	43
Şekil 57: Diğer cari AR-GE harcamalarının KOBİ ölçeklerine göre dağılımı (milyon TL), 2009-2019.....	44
Şekil 58: Büyüklük gruplarına göre AR-GE yatırım harcamaları (milyon TL), 2009-2019	45
Şekil 59: AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere göre dağılımı (%), 2019.....	45
Şekil 60: AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere göre dağılımı (%), 2019.....	46
Şekil 61: AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere ve KOBİ ölçeklerine göre dağılımı (%), 2019.....	46
Şekil 62: KOBİ AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere göre oransal dağılımı (%), 2019	47
Şekil 63: AR-GE personelinin ölçeklere ve yıllara göre dağılımı, 2009-2019	47
Şekil 64: Tam Zaman Eşdeğeriyle AR-GE personelinin ölçeklere ve yıllara göre dağılımı, 2009-2019.....	48
Şekil 65: KOBİ'lerde bilanço kalemlerin yıllara göre değişimi (milyar TL), 2015-2019.....	49
Şekil 66: KOBİ'lerde pasif kalemlerin dağılımı (%), 2015-2019	49
Şekil 67: KOBİ'lerde kısa ve uzun vadeli yabancı kaynakların sektörlere göre dağılımı (%), 2019	50
Şekil 68: KOBİ'lerde banka kredilerinin yıllara göre değişimi (milyar TL), 2015-2019	51
Şekil 69: KOBİ'lerde banka kredilerinin seçilmiş sektörlere ve yıllara göre değişimi (milyon TL), 2015-2019.....	52
Şekil 70: KOBİ'lerde seçilmiş gelir tablosu kalemlerinin yıllara göre değişimi (Milyon TL), 2015-2019.....	53
Şekil 71: KOBİ'lerde sektörlere göre kâr dağılımı (%), 2019	53
Şekil 72: KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde patent başvuru sayıları, 2015-2019.....	54
Şekil 73: KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde patent tescil sayıları, 2015-2019	54
Şekil 74: KOBİ'lerde ölçeklere göre patent başvuru sayıları, 2015-2019	55
Şekil 75: KOBİ'lerde ölçeklere göre patent tescil sayıları, 2015-2019.....	55

Tablo Dizini:

Tablo 1: Pasif kalemlerin KOBİ ve büyük ölçekli girişimlere göre dağılımı (%), 2015-2019	49
Tablo 2: Banka kredileri toplamının KOBİ ve büyük ölçekli girişimlere göre dağılımı (%), 2015-2019	50

GİRİŞ

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ) İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen farklı araştırma sonuçlarının bir arada sunulduğu ve en son 2016 yılında yayımlanan bir çalışmadır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri Araştırması (YSHİ) kapsamında yer alan girişimlere ilişkin veriler kullanılarak KOBİ istatistikleri oluşturulmuştur.

Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması NACE Rev.2 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri'nin kapsamını oluşturmaktadır:

- B Madencilik ve taş ocaklığı
- C İmalat
- D Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
- E Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
- F İnşaat
- G Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı
- H Ulaştırma ve depolama
- I Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
- J Bilgi ve iletişim
- L Gayrimenkul faaliyetleri
- M Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler
- N İdari ve destek hizmet faaliyetleri
- P Eğitim
- Q İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
- R Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor
- S Diğer hizmet faaliyetleri

Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri'nin kapsamında yer almayan sektörler ise aşağıda belirtilmiştir:

- A Tarım, ormancılık ve balıkçılık
- K Finans ve Sigorta faaliyetleri
- O Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik
- T Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri
- U Uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri
- S' nin bir bölümü - Diğer hizmet faaliyetleri içinde yer alan "Üye olunan kuruluşların faaliyetleri" hariç

19/10/2005 tarih ve 2005/9617 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla 2006 yılında yürürlüğe giren ve son olarak 30/04/2018 tarih ve 2018/11828 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla da güncellenen yönetmeliğe göre; çalışan sayısı 250'den az olan ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosundan herhangi biri 125 milyon Türk Lirasını aşmayan girişimler Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) olarak tanımlanmış ve mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılarak her bir sınıf için aşağıda belirtilen eşik değerler belirlenmiştir;

a) Mikro işletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu üç milyon Türk Lirasını aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler,

b) Küçük işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmibeş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler,

c) Orta büyüklükteki işletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yüzyirmibeş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

KOBİ istatistikleri kapsamında;

- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ile Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından tutulan idari kayıtlardan elde edilen 2009-2019 yıllarını kapsayan Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistiklerine ilişkin girişim sayısı, çalışan sayısı, ciro, üretim değeri, faktör maliyetiyle katma değer vb. değişkenler,
- Uygulanan yıllık anketler ve idari kayıt bilgileri kullanılarak oluşturulan Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri İstatistiklerinden (AR-GE) derlenen mali ve mali olmayan şirketlerin büyüklük gruplarına göre toplam gayri safi yurtiçi AR-GE harcamaları ve çalışan sayıları,
- Genel ticaret sistemine göre oluşturulan dış ticaret istatistiklerine ilişkin ithalat ve ihracat yapan girişim sayıları, ürün grubu, sektörlere ve ülkelere göre ithalat ve ihracat değerleri,
- Bilanço vermekle mükellef girişimler ile birinci sınıf gelir vergisi mükellefi girişimlerin, her yıl Gelir İdaresi Başkanlığı'na sundukları bilanço ve gelir tablolarından hesaplanan, girişim ve sektör risklerinin ölçümüne de imkân sağlayan toplulaştırılmış net satışlar, brüt satışlar, faaliyet karı, öz kaynaklar, kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar vb. finansal bilgiler,
- Türk Patent ve Marka Kurumu kayıtlarından derlenen patent başvuru ve tescil istatistiklerine ilişkin verilerin yayımlanmasıyla, Türkiye'de KOBİ'ler hakkında birçok yararlanıcının kullanabileceği kapsamlı bir veri seti oluşturulmuştur.

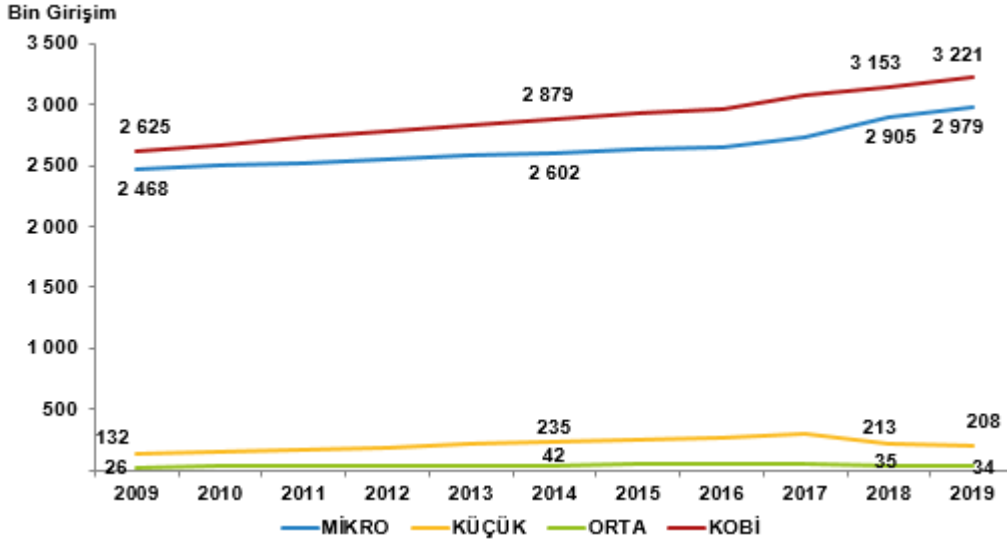
Bu çalışmadaki temel amaç, idari kayıtlar ve anket uygulamalarıyla elde edilen verilerin kullanılarak reel sektördeki girişimlere ilişkin gelişmelerin izlenmesidir. KOBİ büyüklük grubu sınıflamasında yer alan girişimlere ilişkin veriler, ülkemiz ekonomisindeki genel iktisadi eğilimlerin ve uygulanan ekonomik politikaların etkilerinin izlenmesinin yanı sıra makroekonomik politikaların sektör üzerindeki etkilerinin tespit edilmesinde önemli bir veri kaynağı oluşturmakta, karar alıcılar ve kamuoyu tarafından yakından takip edilmektedir. KOBİ istatistikleri, yayınlanmakta olan diğer makroekonomik göstergeler için de tamamlayıcı ve destekleyici bilgiler içermektedir.

A. Temel Değişkenlere göre KOBİ İstatistikleri

1. Girişim Sayısı

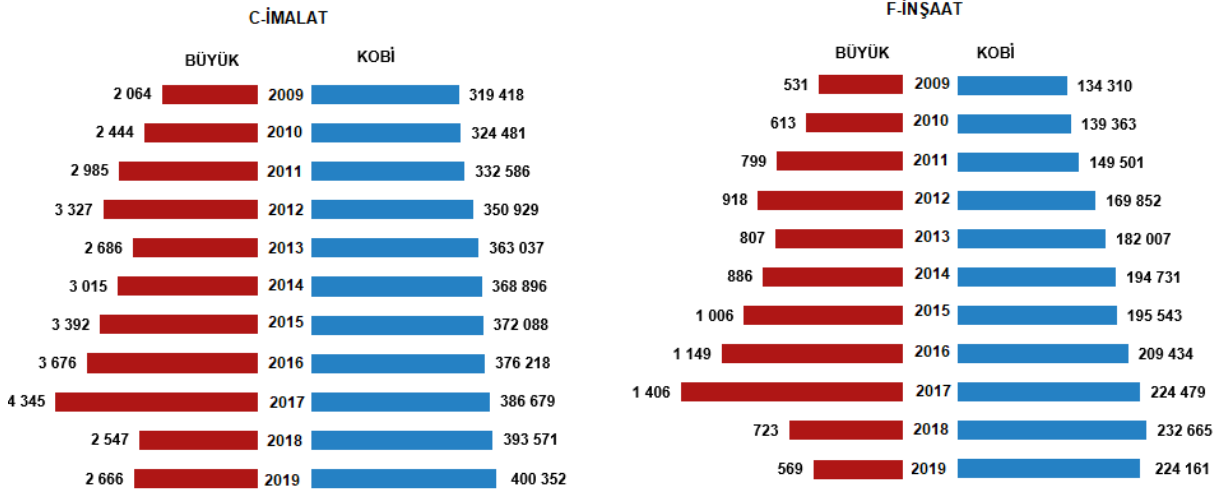
2009-2019 yıllarını kapsayan dönemde girişim sayıları büyüklük gruplarına ve sektörlerle göre incelendiğinde; dönem boyunca girişim sayılarında bir artış görülürken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılında bir kırılma meydana gelmiştir.

Şekil 1: Girişim sayısının KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (Bin adet), 2009-2019

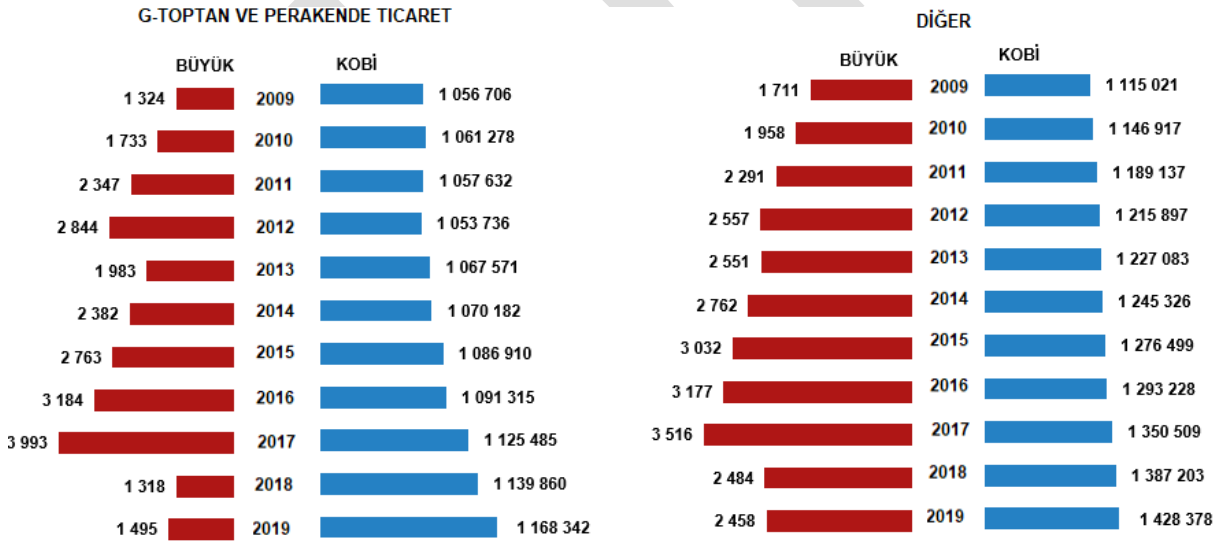
KOBİ'lerde girişim sayısı 2009 yılında 2 milyon 625 bin iken, 2019 yılında 3 milyon 221 bin'e yükselmiştir. Ölçek dağılımına baktığımızda ise, en fazla girişim mikro ölçekli girişimlerde. 2009 yılında 2 milyon 468 bin olan girişim sayısı, 2019 yılında 2 milyon 979 bin'e yükselmiştir. Küçük ölçekli girişimlerde 2009 yılında 132 bin olan girişim sayısı, 2019 yılında 208 bin olmuştur. Orta ölçekli girişimlerde ise 2009 yılında 26 bin olan girişim sayısı, 2019 yılında 34 bin'e yükselmiştir.

Şekil 2: Girişim sayısının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerde ve yıllara göre değişimi, 2009-2019

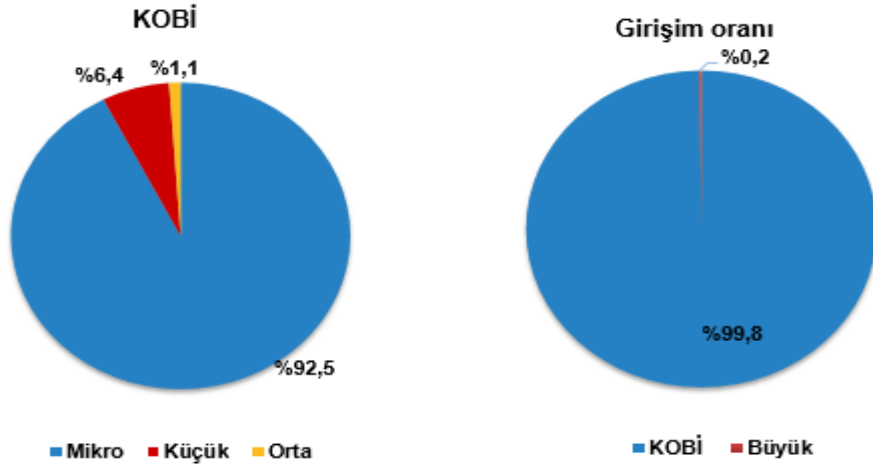
KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlerde girişim sayısının 2009 yılından 2019 yılına değişimi incelendiğinde; imalat sektöründe KOBİ girişim sayısında dönem boyunca bir artış görülürken, büyük ölçekli girişimlerde 2017 yılına kadar artış olmuş, 2018 yılında önemli bir düşüş yaşanmıştır. İnşaat sektöründe; KOBİ'lerde 2018 yılına kadar artış olmuş, 2019 yılında azalma olmuştur. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 2017 yılına kadar artış olmuş, 2018 yılında itibaren girişim sayısı azalmıştır.

Şekil 3: Girişim sayısının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerde ve yıllara göre değişimi, 2009-2019

Toptan ve perakende ticaret sektöründe; KOBİ'lerde girişim sayıları artarken, büyük ölçekli girişimlerde 2018 yılından itibaren azalma olmuştur. Diğer sektörlerde ise; KOBİ'lerde artış olmuşken, büyük ölçekli girişimler 2017 yılında en yüksek girişim sayısına ulaşmış, sonraki yıllarda 2009 seviyesine geri dönmüştür.

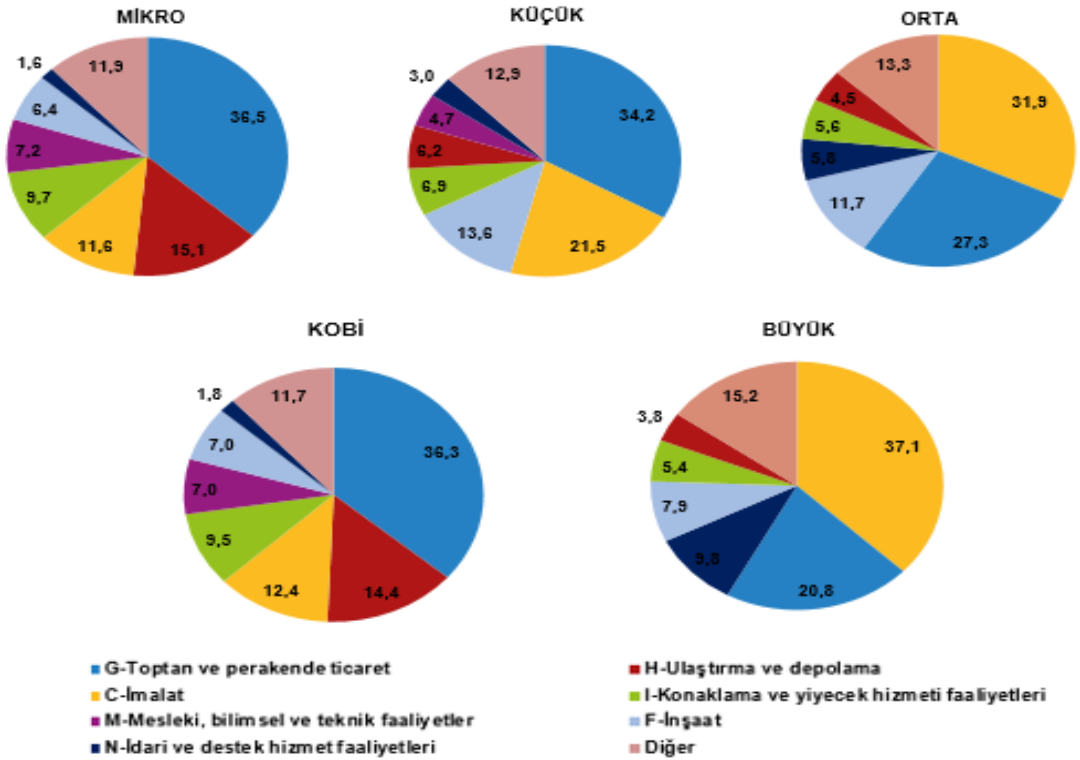
Şekil 4: Girişim sayısının KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019

Girişim sayısı dağılımı açısından incelendiğinde KOBİ'lerde en fazla %92,5 ile mikro ölçekli girişim vardır. Küçük ölçekli girişim oranı %6,4 ve orta ölçekli girişim oranı %1,1'dir.

Toplam girişim sayısının dağılımına bakıldığında ise; %99,8'inin KOBİ'lerde ve %0,2'sinin büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 5: Girişim sayısının ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019

Girişim sayısının ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

- Mikro ölçekli girişimlerde en fazla girişim %36,5 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektöründedir. Bu sektörü %15,1 ile H-Ulaştırma ve depolama ve %11,6 ile C-İmalat sektörü takip etmektedir.
- Küçük ölçekli girişimlerde en fazla girişim %34,2 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektöründedir. Bu sektörü %21,5 ile C-İmalat ve %13,6 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde en fazla girişim %31,9 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü 27,3 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %11,7 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- KOBİ'lerde en fazla girişim %36,3 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektöründedir. Bu sektörü %14,4 ile H-Ulaştırma ve depolama ve %12,4 ile C-İmalat sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde ise en fazla girişim %37,1 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %20,8 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %9,8 ile N-İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü takip etmektedir.

KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; KOBİ'lerin ticaret ağırlık olduğu, büyük ölçekli girişimlerin ise imalat ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ayrıca girişimlerin ölçekleri büyüdükçe imalat sektörünün ağırlığının arttığı görülmektedir.

Şekil 6: KOBİ girişim sayılarının illere göre dağılımı, 2019

KOBİ'lerin girişim merkezleri dikkate alınarak hazırlanan ve illere göre dağılımını gösteren harita aşağıda yer almaktadır.

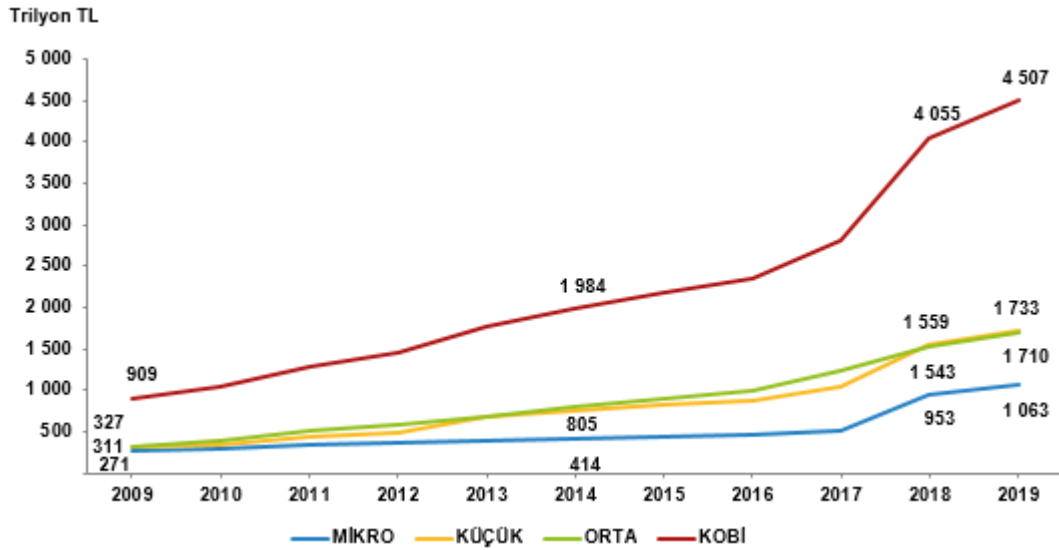

İllere göre girişim sayılarına ilişkin yukarıdaki harita incelendiğinde; en fazla girişim merkezinin bulunduğu iller arasında 797 bin 302 girişimle İstanbul ilk sırada yer alırken bunu sırasıyla 235 bin 552 girişimle Ankara, 204 bin 822 girişimle İzmir, 133 bin 644 girişimle Antalya ve 129 bin 83 girişimle Bursa takip etmektedir. En az sayıda girişim merkezinin bulunduğu il, 2 bin 313 girişimle Bayburt olurken diğer iller ise sırasıyla; 2 bin 522 girişimle Ardahan, 2 bin 702 girişimle Tunceli, 3 bin 587 girişimle Gümüşhane ve 3 bin 936 girişimle Hakkâri olmuştur.

2. Ciro

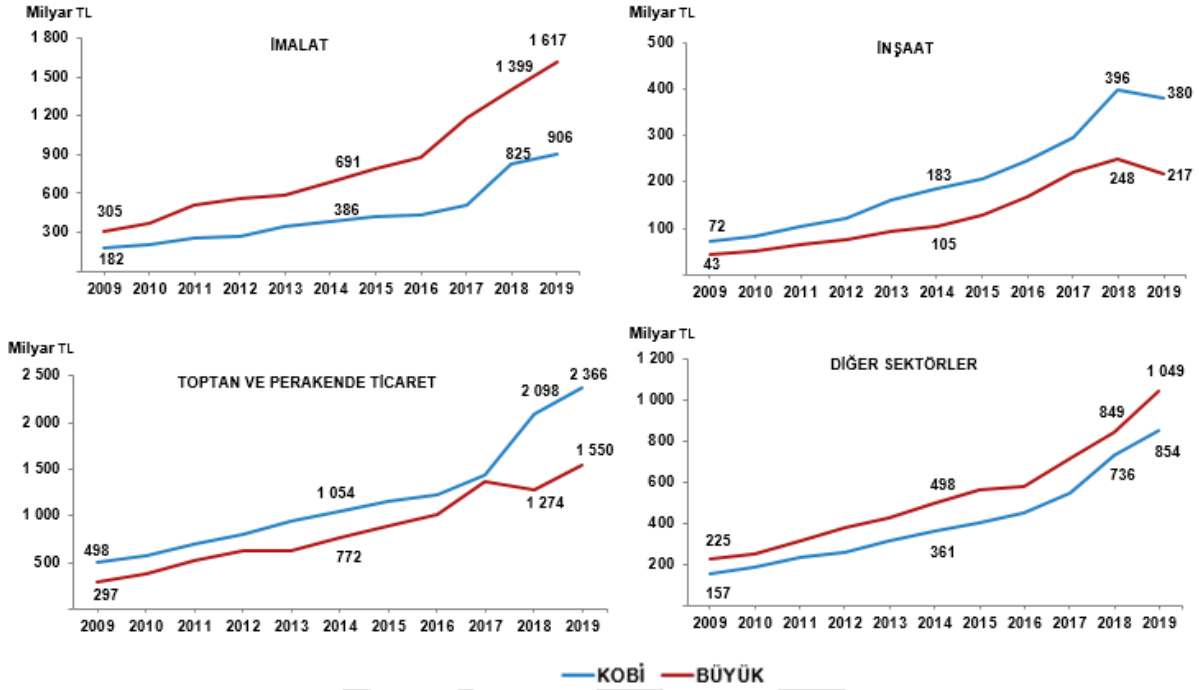
2009-2019 yıllarını kapsayan dönem için ciro değerleri büyüklük gruplarına ve sektörlerle göre incelendiğinde; dönem boyunca ciro değerlerinde bir artış görülürken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılında bir kırılma meydana gelmiştir.

Şekil 7: Cironun KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde toplam ciro 2009 yılında 909 milyar TL iken, sürekli artış göstererek 2019 yılında 4 trilyon 507 milyar TL'ye yükselmiştir. KOBİ'lerde ölçek dağılımında en yüksek ciro 2009 yılında 327 milyar TL ile orta ölçekli girişimlerde iken, 2019 yılında 1 trilyon 733 milyar TL ile küçük ölçekli girişimlerde iken, orta ölçekli girişimlerin cirosu 2019 yılında 1 trilyon 710 milyar TL olurken, mikro ölçekli girişimlerin cirosu 1 trilyon 63 milyar TL olmuştur.

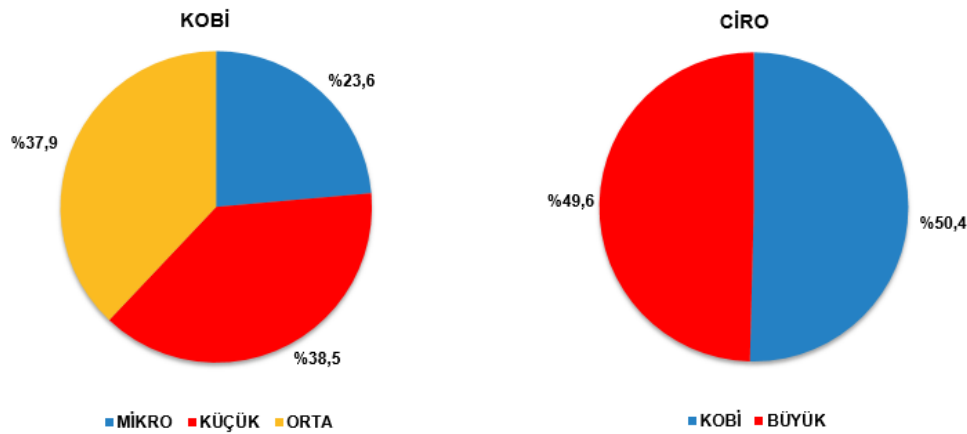
Şekil 8: Cironun KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerde ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlerde cironun 2009 yılından 2019 yılına değişimini incelediğimizde;

- İmalat sektöründe KOBİ'lerde 182 milyar TL olan ciro, 906 milyar TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 305 milyar TL olan ciro 1 trilyon 617 milyar TL'ye yükselmiştir.
- İnşaat sektöründe KOBİ'lerde 2009 yılında 72 milyar TL olan ciro, 2018 yılında 396 milyar TL'ye yükselirken, 2019 yılında 380 milyar TL'ye düşmüştür. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 43 milyar TL olan ciro, 2018 yılında 248 milyar TL'ye yükselmiş, 2019 yılında 217 milyar TL'ye düşmüştür.
- Toptan ve perakende ticaret sektöründe KOBİ'lerde 498 milyar TL'den 2 trilyon 366 milyar TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise; 2009 yılında 297 milyar TL olan ciro, 2018 yılında bir düşüş yaşadıktan sonra 2019 yılında 1 trilyon 550 milyar TL olmuştur.

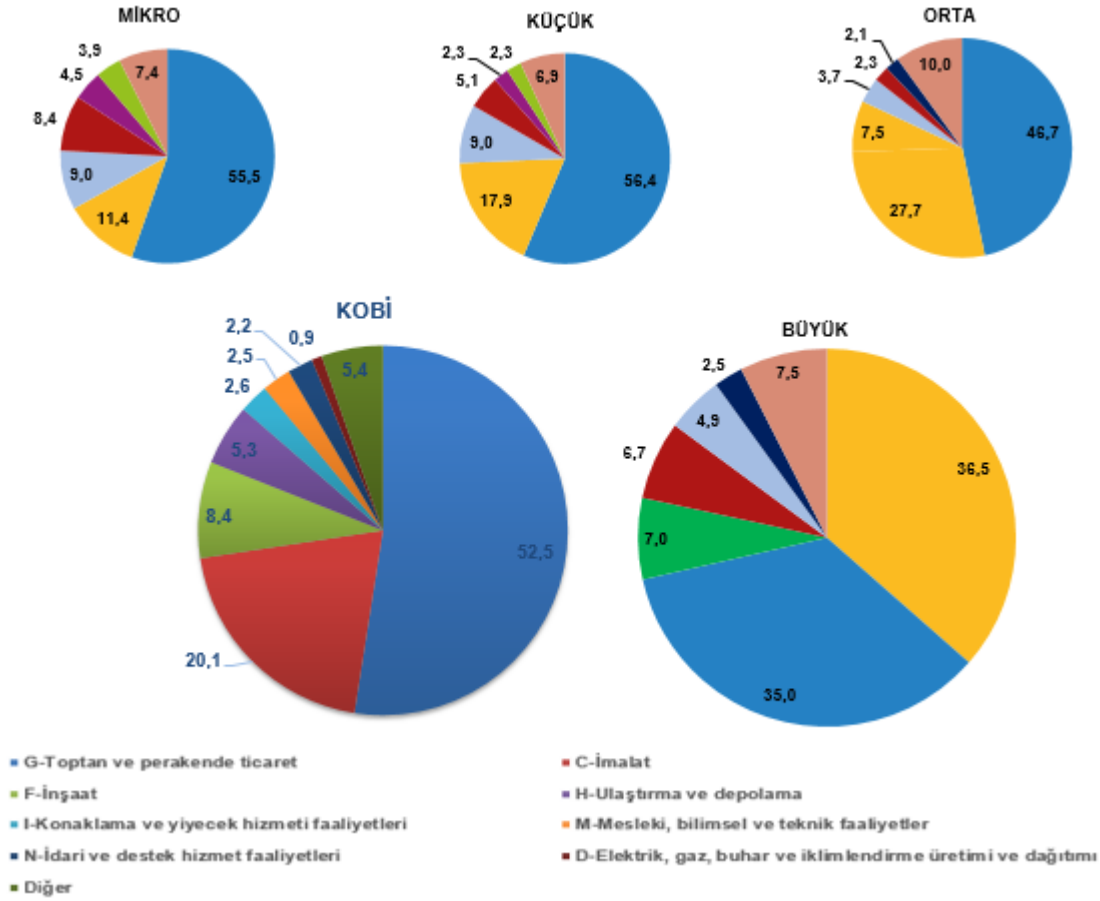
Şekil 9: Cironun KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019

Ciro dağılımı açısından incelendiğinde KOBİ'lerde en fazla ciroyu %38,5 ile küçük ölçekli girişimler elde etmektedir. KOBİ'lerin toplam cirosunun %37,9'i orta ölçekli girişimlere ve %23,6'sı mikro ölçekli girişimlere aittir.

Toplam cironun dağılımına bakıldığında ise; %50,4'ünün KOBİ'lerde ve %49,6'sının büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 10: Cironun ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019

Cironun ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

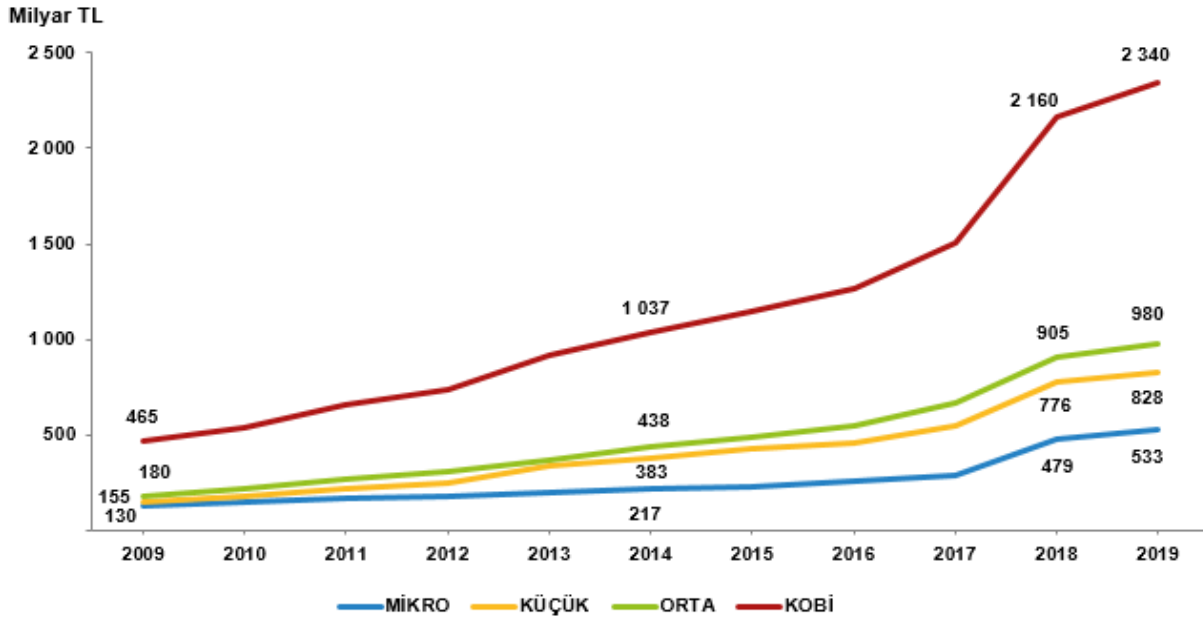
- Mikro ölçekli girişimlerde en fazla ciroyu %55,5 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü elde etmiştir. Bu sektörü %11,4 ile C-İmalat ve %9 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Küçük ölçekli girişimlerde en fazla ciroyu %56,4 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü elde etmiştir. Bu sektörü %17,9 ile C-İmalat ve %9 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde en fazla ciroyu %46,7 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü elde etmiştir. Bu sektörü 27,7 ile C-İmalat ve %7,5 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- KOBİ'lerde en fazla ciroyu %52,5 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü elde etmiştir. Bu sektörü %20,1 ile C-İmalat ve %8,4 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde ise en fazla ciroyu %36,5 ile C-İmalat sektörü elde etmiştir. Bu sektörü %35 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %7 ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörü takip etmektedir.

Ciro açısından KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; KOBİ'lerin en fazla ciroyu ticaretten elde ettiği, büyük ölçekli girişimlerin ise imalattan elde ettiği görülmektedir. Girişimlerin ölçekleri büyüdükçe imalat sektörünün ağırlığı da artmaktadır.

3. Üretim Değeri

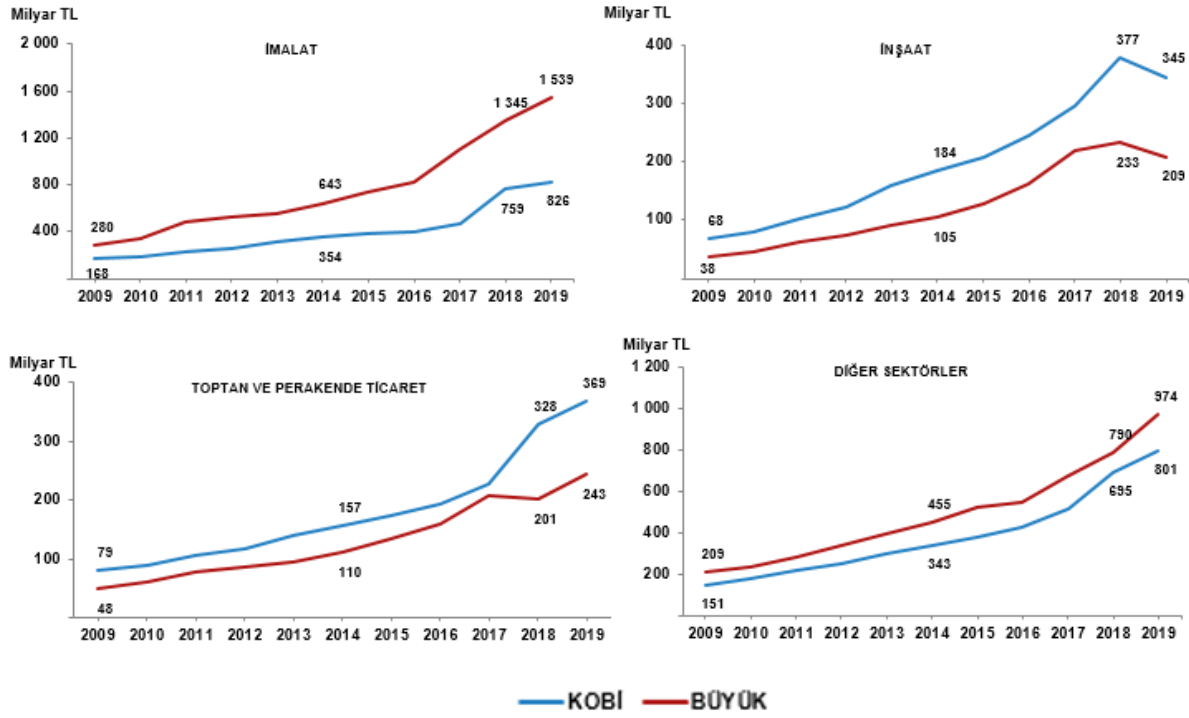
2009-2019 yıllarını kapsayan dönem için üretim değerleri büyüklük gruplarına ve sektörlere göre incelendiğinde; dönem boyunca üretim değerlerinde bir artış varken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılında büyüklük gruplarına ilişkin üretim değerlerinde bir kırılmanın olduğu görülmektedir.

Şekil 11: Üretim değerinin KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde toplam üretim değeri 2009 yılında 465 milyar TL iken, sürekli artış göstererek 2019 yılında 2 trilyon 340 milyar TL'ye yükselmiştir. KOBİ'lerde ölçek dağılımında en yüksek üretim değeri orta ölçekli girişimlerde iken, 2009 yılında 180 milyar TL olan değer, 2019 yılında 980 milyar TL olmuştur. Orta ölçekli girişimleri, küçük ölçekli girişimler takip ederken 2009 yılında 155 milyar TL olan üretim değeri 2019 yılında 828 milyar TL olmuştur. Mikro ölçekli girişimlerde ise, 130 milyar TL olan değer, 2019 yılında 533 milyar TL'ye yükselmiştir.

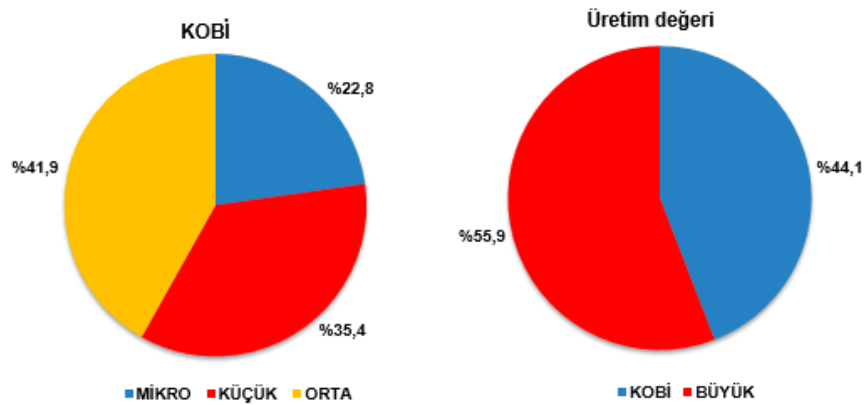
Şekil 12: Üretim değerinin KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerde ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlerde üretim değerinin 2009 yılından 2019 yılına değişimi incelendiğinde;

- İmalat sektöründe KOBİ'lerde 168 milyar TL olan değer, 826 milyar TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 280 milyar TL olan değer, 1 trilyon 539 milyar TL'ye yükselmiştir.
- İnşaat sektöründe KOBİ'lerde 68 milyar TL olan değer, 2018 yılında 377 milyar TL'ye yükselmiş, 2019 yılında 345 milyar TL'ye düşmüştür. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 2009 yılında 38 milyar TL olan üretim değeri, 2018 yılında 233 milyar TL'ye yükselirken, 2019 yılında 209 milyar TL'ye düşmüştür.
- Toptan ve perakende ticaret sektöründe üretim değeri KOBİ'lerde 79 milyar TL'den 369 milyar TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 2009 yılında 48 milyar TL olan iken, 2018 yılında bir düşüş yaşadıktan sonra 2019 yılında 243 milyar TL olmuştur.

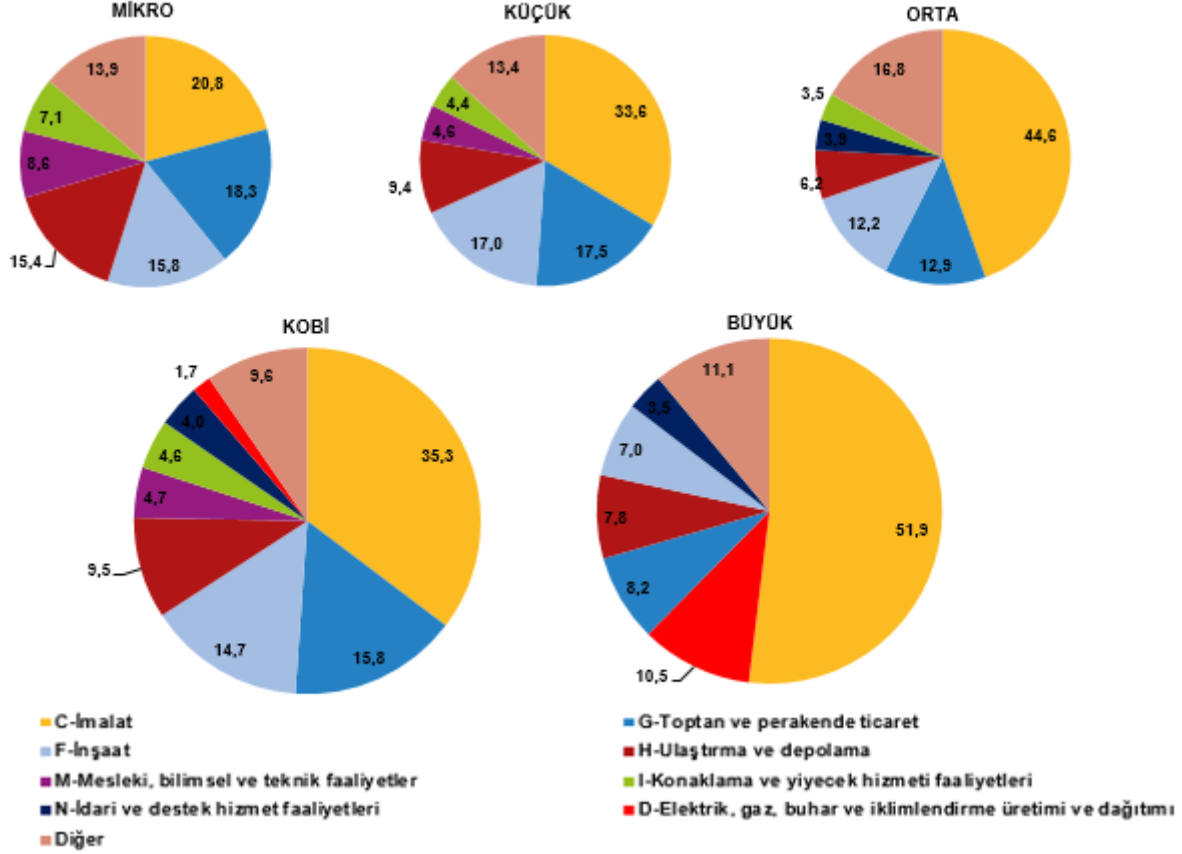
Şekil 13: Üretim değerinin KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019

KOBİ'lerde üretim değeri payının %41,9'u ile orta ölçekli girişimlere, %35,4'ü ile küçük ölçekli girişimlere ve %22,8'i ile mikro ölçekli girişimlere aittir.

Toplam üretim değerinin dağılımına bakıldığında ise; %44,1'inin KOBİ'lerde ve %55,9'unun büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 14: Üretim değerinin ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019

Üretim değerinin ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

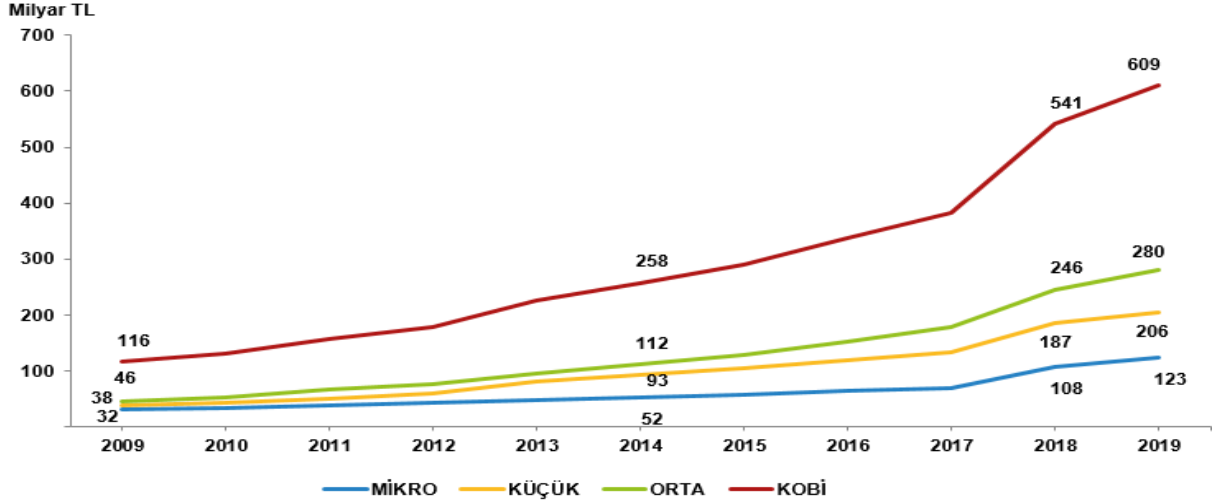
- Mikro ölçekli girişimlerde en fazla üretim değeri %20,8 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %18,3 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %15,8 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Küçük ölçekli girişimlerde en fazla üretim değeri %33,6 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %17,5 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %17 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde en fazla üretim değeri %44,6 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %12,9 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %12,2 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- KOBİ'lerde en fazla üretim değeri %35,3 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %15,8 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %14,7 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde ise en fazla üretim değeri %51,9 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %10,5 ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım ve %8,2 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü takip etmektedir.

Üretim değeri açısından KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; büyük ölçekli girişimlerde üretim değerinin %50'sinden fazlasının imalat sektöründe olduğu, KOBİ'lerde ise imalat sektörü payının toplam değerin yaklaşık üçte biri kadar olduğu görülmektedir.

4. Faktör Maliyeti ile Katma Değer

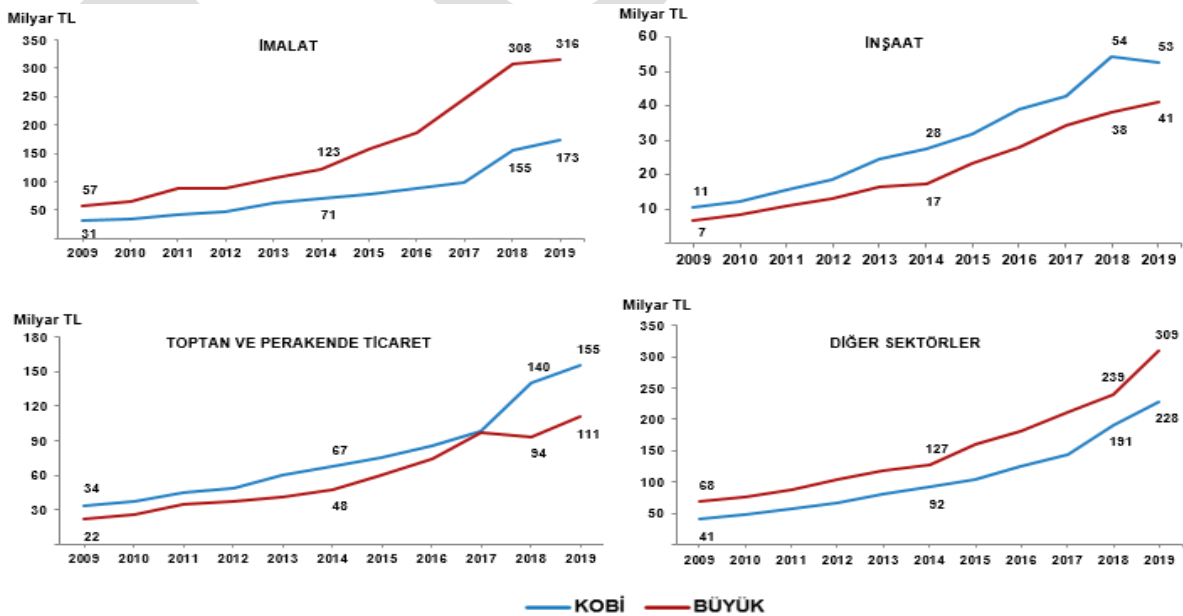
2009-2019 yıllarını kapsayan dönemde faktör maliyeti ile katma değerler büyüklük gruplarına ve sektörlerle göre incelendiğinde; dönem boyunca faktör maliyetiyle katma değerlerde bir artış görülürken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılında büyüklük gruplarına ilişkin faktör maliyetiyle katma değerlerde bir kırılma meydana geldiği görülmektedir.

Şekil 15: Faktör maliyeti ile katma değer KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde faktör maliyeti ile katma değer 2009 yılında 116 milyar TL iken, sürekli artış göstererek 2019 yılında 609 milyar TL'ye yükselmiştir. KOBİ'lerde ölçek dağılımında en yüksek faktör maliyeti ile katma değeri orta ölçekli girişimler elde ederken, 2009 yılında 46 milyar TL olan değer, 2019 yılında 280 milyar TL olmuştur. Orta ölçekli girişimleri, küçük ölçekli girişimler takip ederken 2009 yılında 38 milyar TL olan katma değer 2019 yılında 206 milyar TL olmuştur. Mikro ölçekli girişimlerde ise, 32 milyar TL olan değer, 2019 yılında 123 milyar TL'ye yükselmiştir.

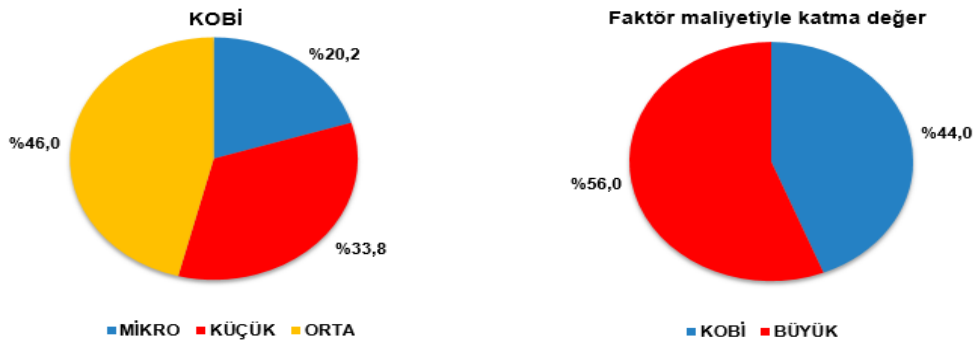
Şekil 16: Faktör maliyeti ile katma değer KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerle ve yıllara göre değişimi, 2009-2019

KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlerle göre faktör maliyeti ile katma değer 2009 yılından 2019 yılına değişimi incelendiğinde;

- İmalat sektöründe KOBİ'lerde 31 milyar TL olan değer, 173 milyar TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 57 milyar TL olan değer, 316 milyar TL'ye yükselmiştir.
- İnşaat sektöründe KOBİ'lerde 2009 yılında 11 milyar TL olan faktör maliyeti ile katma değer, 2018 yılında 54 milyar TL'ye yükselirken, 2019 yılında 53 milyar TL'ye düşmüştür. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 7 milyar TL olan değer, 2019 yılında 41 milyar TL'ye yükselmiştir.
- Toptan ve perakende ticaret sektöründe faktör maliyeti ile katma değer KOBİ'lerde 2009 yılında 34 milyar TL olan iken, 2019 yılında 155 milyar TL olmuştur. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 22 milyar TL'den 111 milyar TL'ye yükselmiştir.

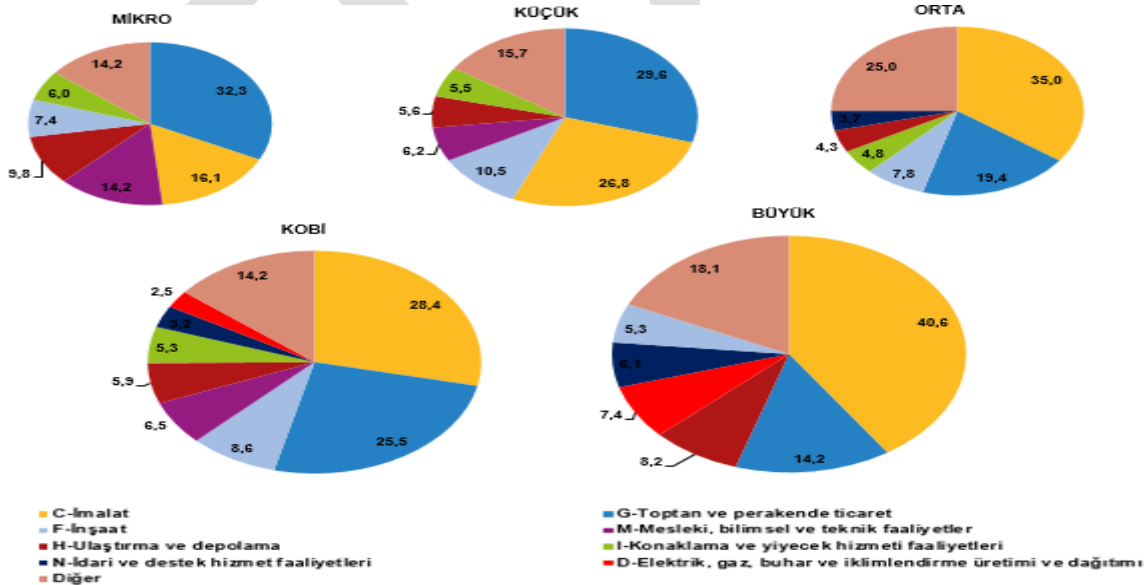
Şekil 17: Faktör maliyeti ile katma değer KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019

KOBİ'lerde faktör maliyeti ile katma değer dağılımı; orta ölçekli girişimlerde %46, küçük ölçekli girişimlerde %33,8 ve mikro ölçekli girişimlerde %20,2'dir.

Toplam faktör maliyeti ile katma değer dağılımına baktığımızda ise; %44'ünün KOBİ'lerde ve %56'sının büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 18: Faktör maliyeti ile katma değer ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019

Faktör maliyeti ile katma değer ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

- Mikro ölçekli girişimlerde en fazla katma değeri %32,3 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü sağlamıştır. Bu sektörü %16,1 ile C-İmalat ve %14,2 ile M-Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler sektörü takip etmektedir.

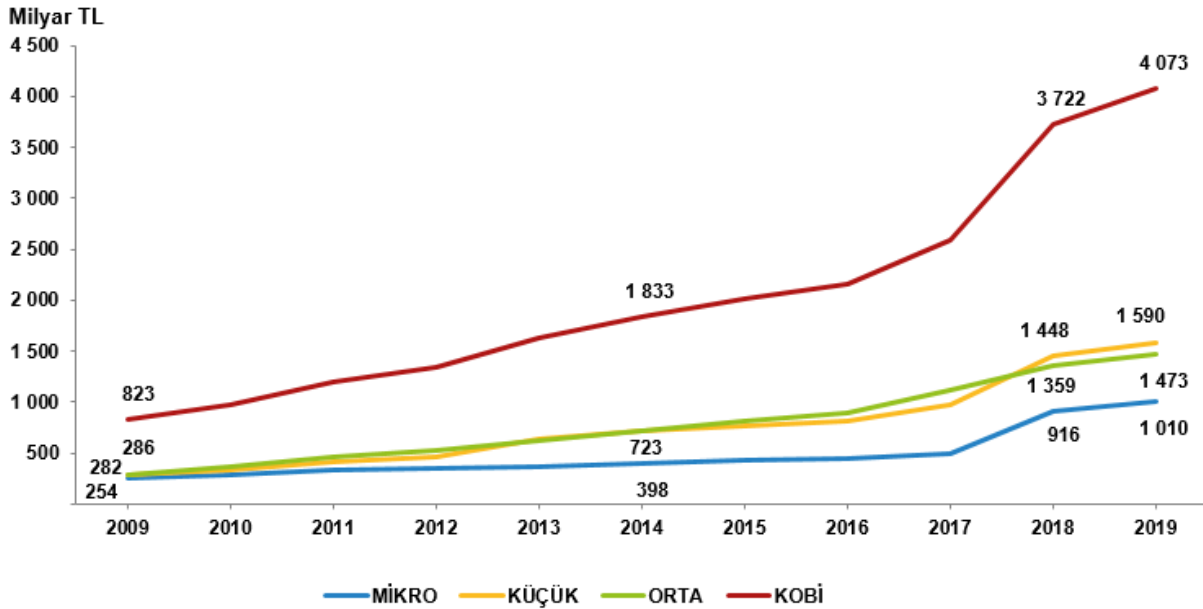
- Küçük ölçekli girişimlerde en fazla katma değeri %29,6 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü sağlamıştır. Bu sektörü %26,8 ile C-İmalat ve %10,5 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde en fazla katma değeri %35 ile C-İmalat sektörü sağlamıştır. Bu sektörü %19,4 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %7,8 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- KOBİ'lerde en fazla katma değeri %28,4 ile C-İmalat sektörü sağlamıştır. Bu sektörü %25,5 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %8,6 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde ise en fazla katma değeri %40,6 ile C-İmalat sektörü sağlamıştır. Bu sektörü %14,2 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %8,2 ile H-Ulaştırma ve depolama sektörü takip etmektedir.

Faktör maliyeti ile katma değer açısından KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; büyük ölçekli girişimlerde katma değerde imalat sektöründe önemli bir ağırlık varken, KOBİ'lerde katma değer imalat ve ticarete yakın oranlarda dağılmıştır.

5. Mal ve Hizmetlerin Toplam Satın Alışları

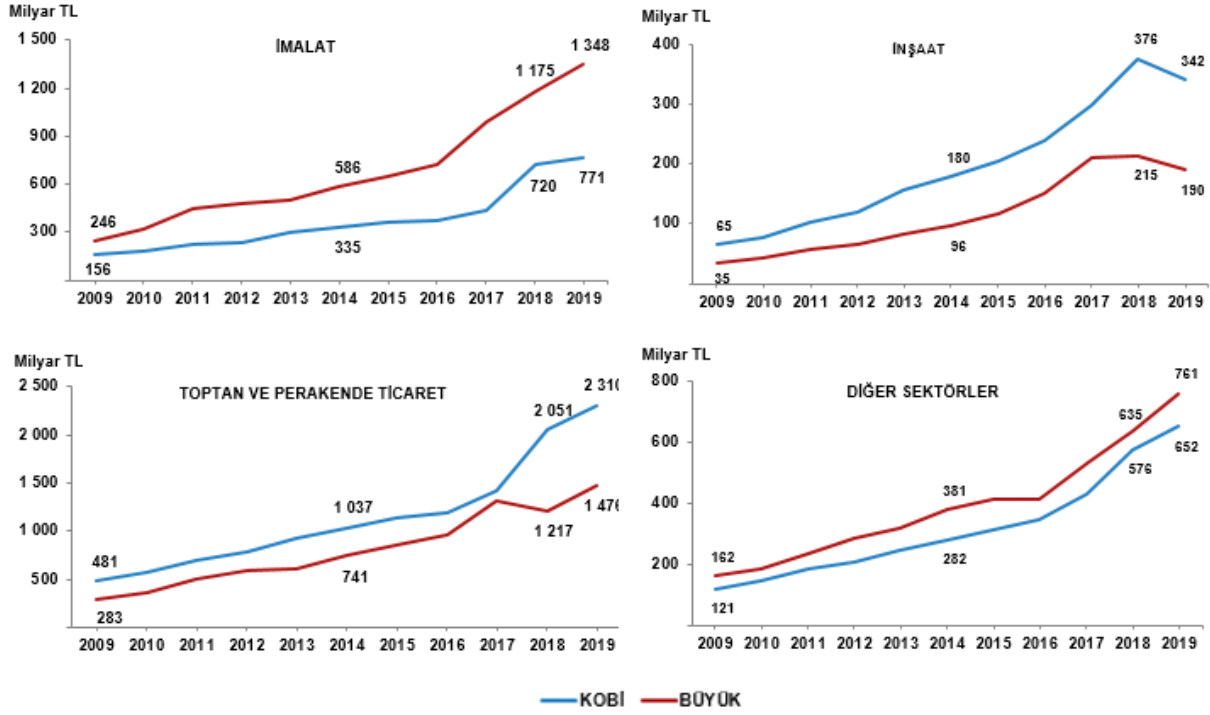
2009-2019 yıllarını kapsayan dönem için mal ve hizmetlerin toplam satın alışlarına ilişkin değerler büyüklük gruplarına ve sektörlerle göre incelendiğinde; dönem boyunca bir artış görülürken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılına ilişkin mal ve hizmetlerin toplam satın alış değerlerinde bir kırılma meydana gelmiştir.

Şekil 19: Mal ve hizmet satın alışlarının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde mal ve hizmet satın alışları 2009 yılında 823 milyar TL iken, sürekli artış göstererek 2019 yılında 4 trilyon 73 milyar TL'ye yükselmiştir. KOBİ'lerde ölçek dağılımında mal ve hizmet satın alışları 2009 yılında en fazla orta ölçekli girişimlerde olurken, 2009 yılında 286 milyar TL'den, 2019 yılında 1 trilyon 473 milyar TL'ye yükselmiştir. Orta ölçekli girişimleri, küçük ölçekli girişimler takip ederken 2009 yılında 282 milyar TL olan değer, 2019 yılında 1 trilyon 590 milyar TL ile ölçekler arasında 2019 yılındaki en yüksek değer olmuştur. Mikro ölçekli girişimlerde ise, 254 milyar TL olan değer, 2019 yılında 1 trilyon 10 milyar TL olmuştur.

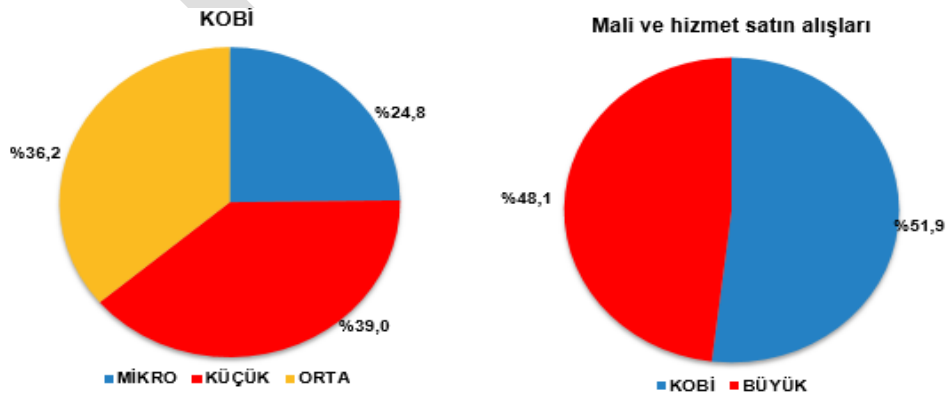
Şekil 20: Mal ve hizmet satın alışlarının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerde ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlerde göre mal ve hizmet satın alışlarının 2009 yılından 2019 yılına değişimini incelediğinde;

- İmalat sektöründe KOBİ'lerde 156 milyar TL olan değer, 771 milyar TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 246 milyar TL olan değer, 1 trilyon 348 milyar TL'ye yükselmiştir.
- İnşaat sektöründe KOBİ'lerde 2009 yılında 65 milyar TL olan değer, 2018 yılında 376 milyar TL'ye yükselirken, 2019 yılında 342 milyar TL'ye düşmüştür. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 35 milyar TL olan değer, 2018 yılında 215 milyar TL'ye yükselirken, 2019 yılında 190 milyar TL'ye düşmüştür.
- Toptan ve perakende ticaret sektöründe mal ve hizmet satın alışları KOBİ'lerde 2009 yılında 481 milyar TL olan iken, 2019 yılında 2 trilyon 310 milyar TL olmuştur. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 283 milyar TL'den 1 trilyon 476 milyar TL'ye yükselmiştir.

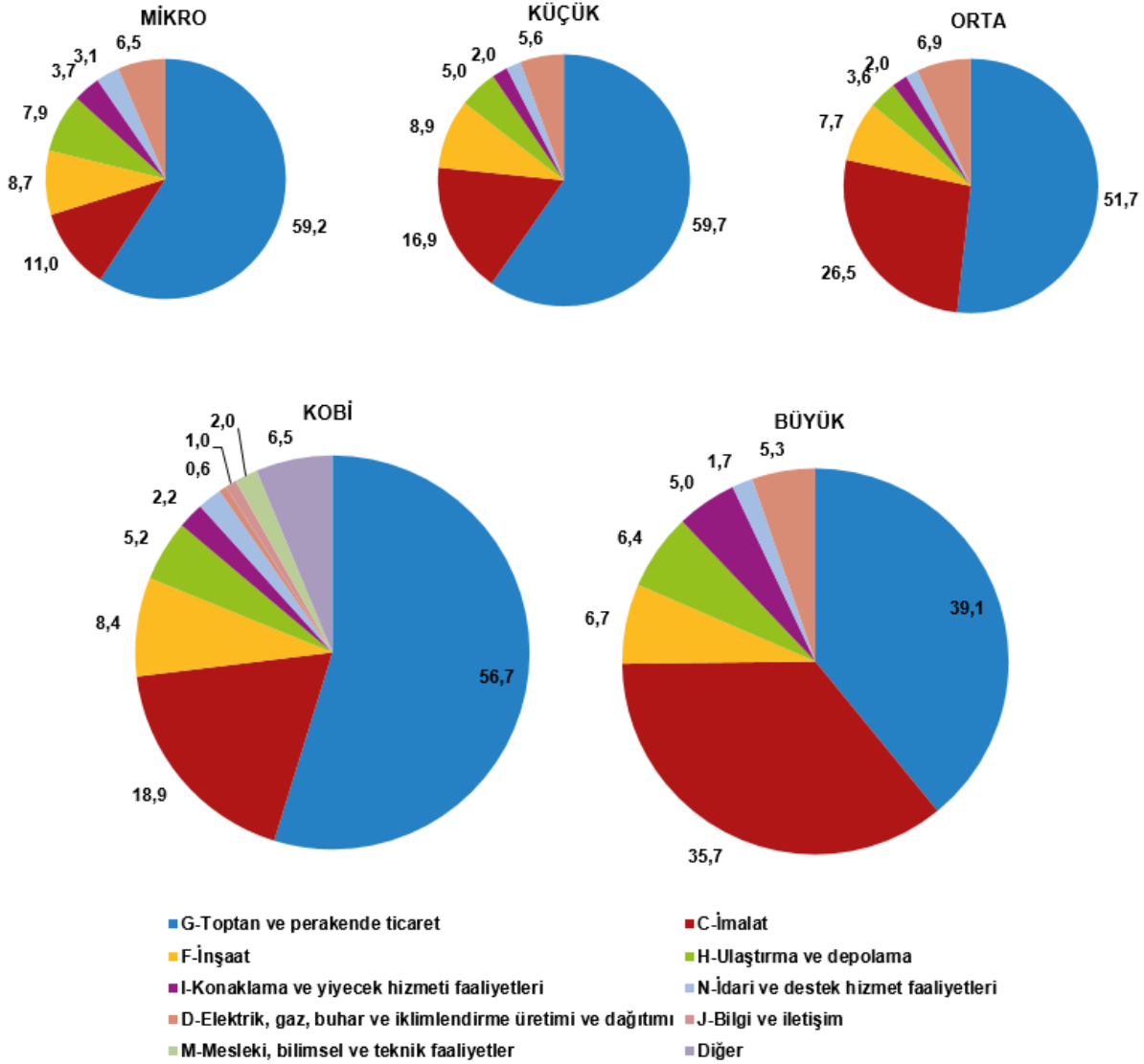
Şekil 21: Mal ve hizmet satın alışlarının KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019

KOBİ'lerde mal ve hizmetlerin toplam satın alışlarının dağılımı; küçük ölçekli girişimlerde %39 orta ölçekli girişimlerde %36,2 ve mikro ölçekli girişimlerde %24,8'dir.

Toplam mal ve hizmet satın alışlarının dağılımına baktığımızda ise; %51,9'unun KOBİ'lerde ve %48,1'inin büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 22: Mal ve hizmet satın alışlarının ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019

Mal ve hizmet satın alışlarının ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

- Mikro ölçekli girişimlerde en fazla mal ve hizmet satın alışları %59,2 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörüne aittir. Bu sektörü %11 ile C-İmalat ve %8,7 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Küçük ölçekli girişimlerde en fazla mal ve hizmet satın alışları %59,7 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörüne aittir. Bu sektörü %16,9 ile C-İmalat ve %8,9 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde en fazla mal ve hizmet satın alışları %51,7 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörüne aittir. Bu sektörü %26,5 ile C-İmalat ve %7,7 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.

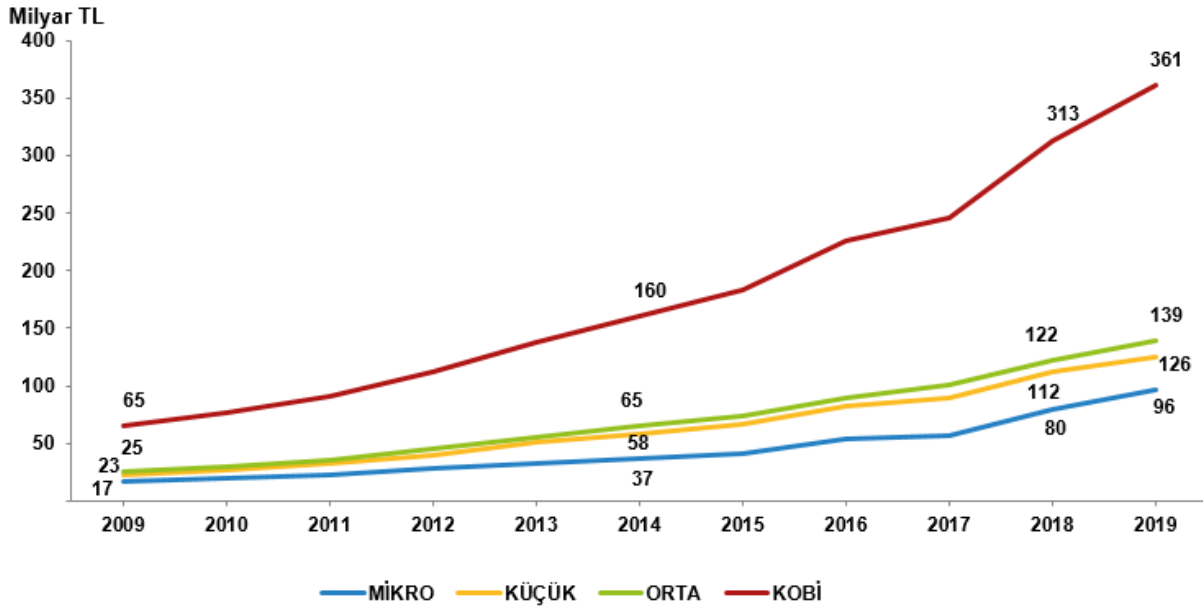
- KOBİ'lerde en fazla mal ve hizmet satın alışı %56,7 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörüne aittir. Bu sektörü %18,9 ile C-İmalat ve %8,4 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde de en fazla mal ve hizmet satın alışı %39,1 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörüne aittir. Bu sektörü %35,7 ile C-İmalat ve %6,7 ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü takip etmektedir.

Mal ve hizmet satın alışı açısından KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; her ikisinde de mal ve hizmet satın alış yoğunluğunun ticaret sektöründe olduğu görülmektedir.

6. Personel Maliyeti

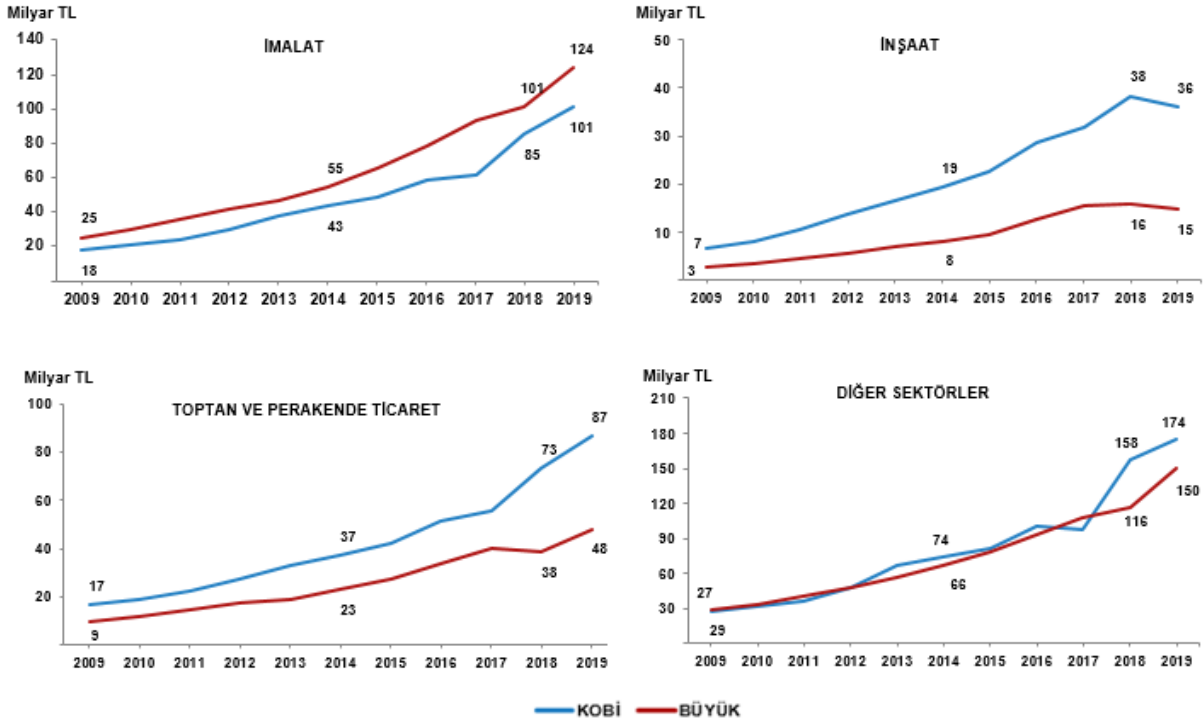
2009-2019 yıllarını kapsayan dönem için personel maliyetleri büyüklük gruplarına ve sektörlere göre incelendiğinde; dönem boyunca personel maliyetlerinde bir artış görülürken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılına ilişkin personel maliyetlerinde bir kırılma meydana gelmiştir.

Şekil 23: Personel maliyetinin KOBİ'lerde ölçek ve yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde personel maliyetleri 2009 yılında 65 milyar TL iken, sürekli artış göstererek 2019 yılında 361 milyar TL'ye yükselmiştir. KOBİ'lerde ölçek dağılımında mal ve hizmet satın alışı en fazla orta ölçekli girişimlerde olurken, 2009 yılında 25 milyar TL'den, 2019 yılında 139 milyar TL'ye yükselmiştir. Orta ölçekli girişimleri, küçük ölçekli girişimler takip ederken 2009 yılında 23 milyar TL olan değer, 2019 yılında 126 milyar TL olmuştur. Mikro ölçekli girişimlerde ise, 17 milyar TL olan değer, 2019 yılında 96 milyar TL olmuştur.

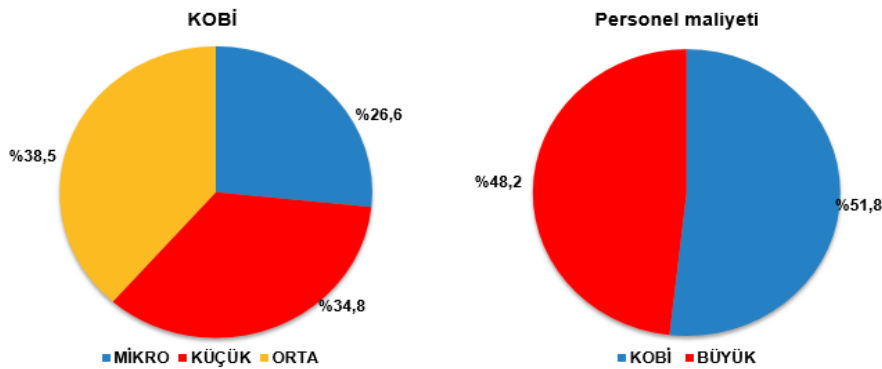
Şekil 24: Personel maliyetinin KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerde yıllara göre değişimi (milyar TL), 2009-2019

KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlerde göre personel maliyetinin 2009 yılından 2019 yılına değişimi incelendiğinde;

- İmalat sektöründe KOBİ'lerde 18 milyar TL olan değer, 101 milyar TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 25 milyar TL olan değer, 124 milyar TL'ye yükselmiştir.
- İnşaat sektöründe KOBİ'lerde 2009 yılında 7 milyar TL olan değer, 2018 yılında 38 milyar TL'ye yükselirken, 2019 yılında 36 milyar TL'ye düşmüştür. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 3 milyar TL olan değer, 2018 yılında 16 milyar TL'ye yükselirken, 2019 yılında 15 milyar TL'ye düşmüştür.
- Toptan ve perakende ticaret sektöründe personel maliyetleri KOBİ'lerde 2009 yılında 17 milyar TL olan iken, 2019 yılında 87 milyar TL olmuştur. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 9 milyar TL'den 48 milyar TL'ye yükselmiştir.

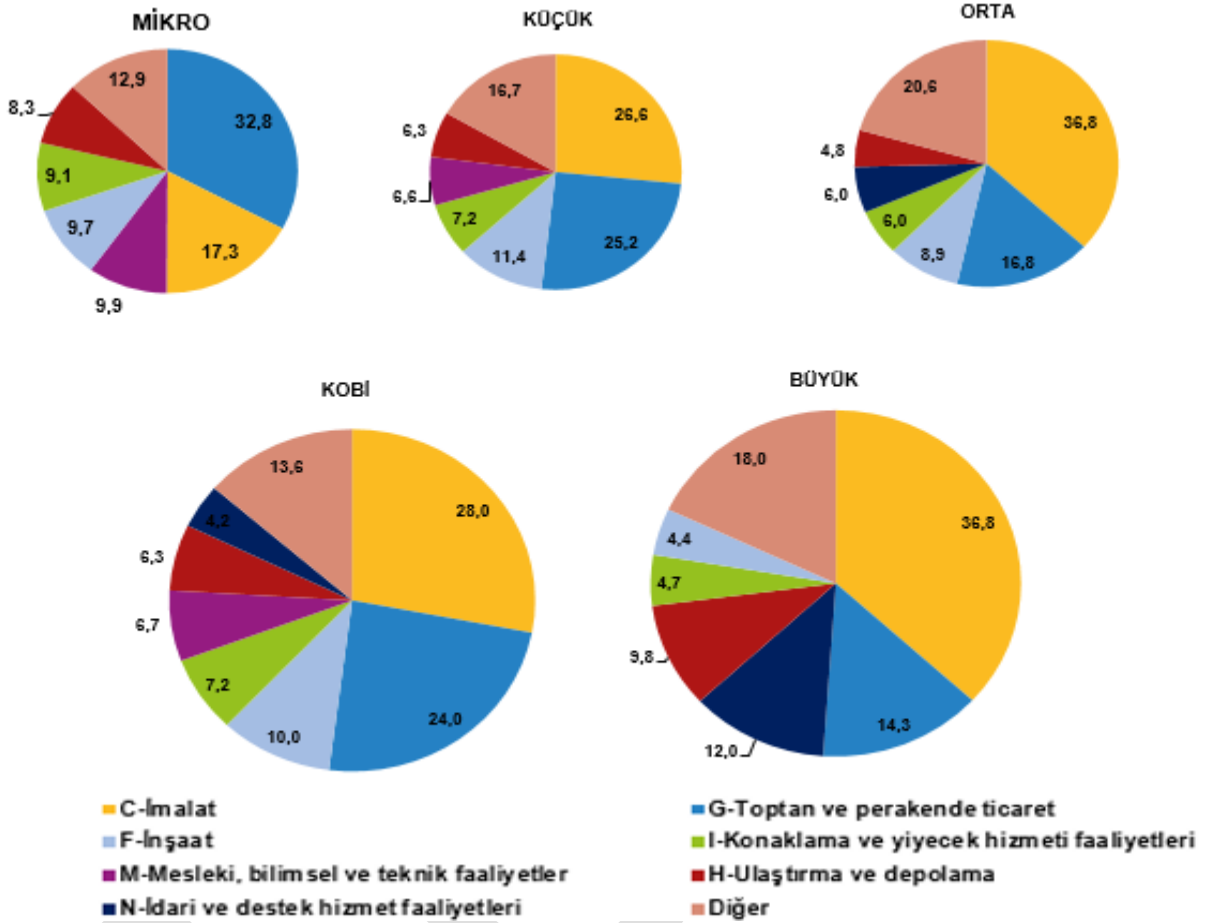
Şekil 25: Personel maliyetinin KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019

KOBİ'lerde personel maliyetinin dağılımı; orta ölçekli girişimlerde %38,5, küçük ölçekli girişimlerde %34,8 ve mikro ölçekli girişimlerde %26,6'dır.

Toplam personel maliyeti dağılımına baktığımızda ise; %51,8'inin KOBİ'lerde ve %48,2'sinin büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 26: Personel maliyetinin ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019

Personel maliyetinin ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

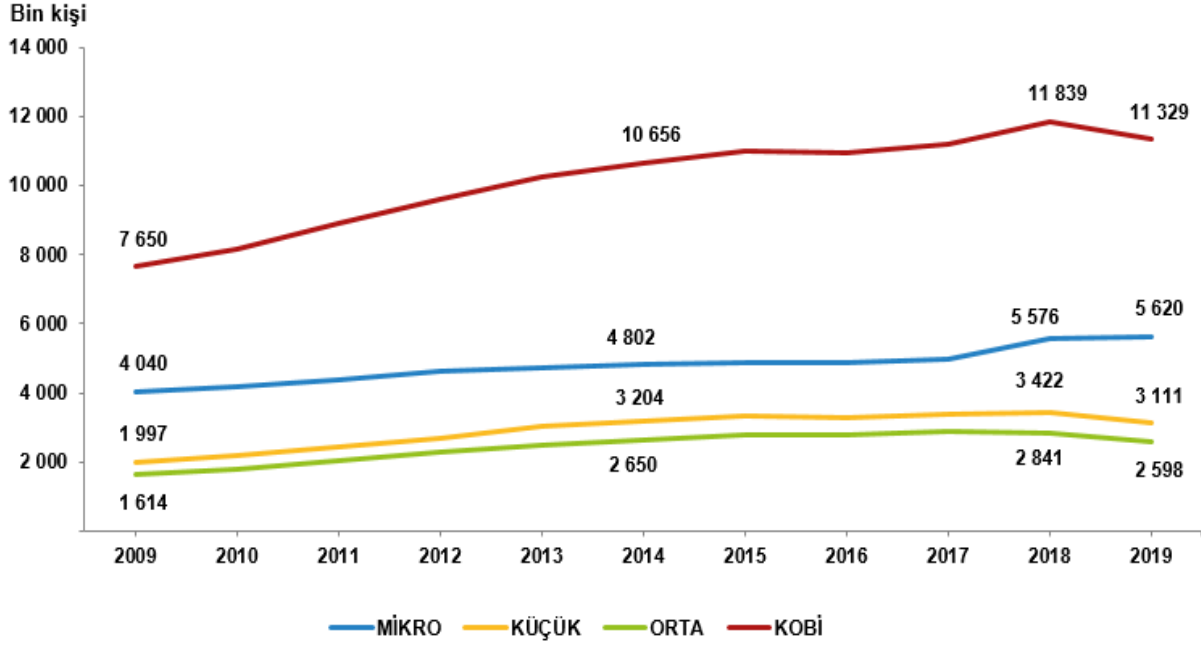
- Mikro ölçekli girişimlerde en fazla personel maliyeti %32,8 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörüne aittir. Bu sektörü %17,3 ile C-İmalat ve %9,9 ile M-Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler sektörü takip etmektedir.
- Küçük ölçekli girişimlerde en fazla personel maliyeti %26,6 ile C-İmalat sektörüne aittir. Bu sektörü %25,2 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %11,4 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde en fazla personel maliyeti %36,8 ile C-İmalat sektörüne aittir. Bu sektörü %16,8 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %8,9 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- KOBİ'lerde en fazla personel maliyeti %28 ile C-İmalat sektörüne aittir. Bu sektörü %24 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %10 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde de en fazla personel maliyeti %36,8 ile C-İmalat sektörüne aittir. Bu sektörü %14,3 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %12 ile N-İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü takip etmektedir.

Personel maliyetleri açısından KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; her ikisinde de personel maliyetinin imalat sektöründe olduğu görülmektedir.

7. Çalışan Sayısı

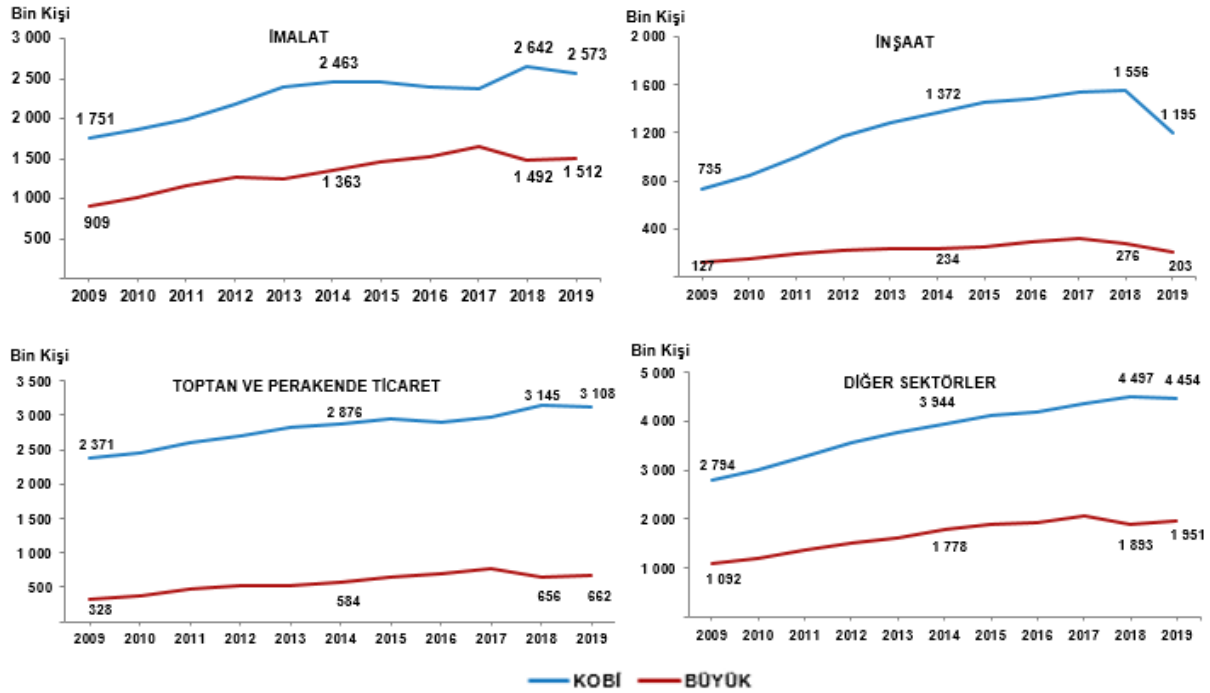
2009-2019 yıllarını kapsayan dönem için çalışan sayısı büyüklük gruplarına ve sektörlere göre incelendiğinde; dönem boyunca çalışanlar sayısında bir artış görülürken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılına ilişkin çalışanlar sayısında bir kırılma meydana gelmiştir.

Şekil 27: Çalışan sayısının KOBİ'lerde ölçeklere ve yıllara göre değişimi (Bin kişi), 2009-2019

KOBİ'lerde çalışan sayısı 2009 yılında 7 milyon 650 bin iken, 2019 yılında 11 milyon 329 bine yükselmiştir. KOBİ'lerde ölçek dağılımında çalışan sayısı en fazla mikro ölçekli girişimlerde olurken, 2009 yılında 4 milyon 40 bin çalışandan, 2019 yılında 5 milyon 620 bin çalışana yükselmiştir. Mikro ölçekli girişimleri, küçük ölçekli girişimler takip ederken 2009 yılında 1 milyon 997 bin olan çalışan, 2019 yılında 3 milyon 111 bin olmuştur. Orta ölçekli girişimlerde ise, 1 milyon 614 bin çalışan, 2019 yılında 2 milyon 598 bine yükselmiştir.

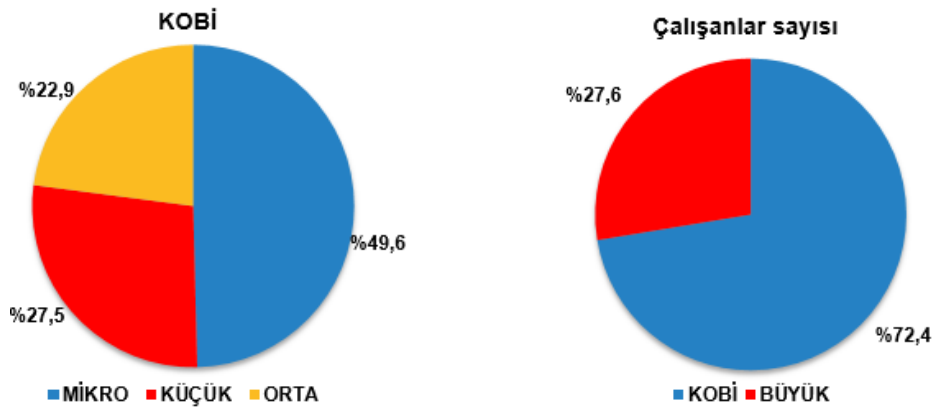
Şekil 28: Çalışan sayısının KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlerde ve yıllara göre değişimi (Bin kişi), 2009-2019

KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlerde çalışan sayısının 2009 yılından 2019 yılına değişimini incelediğimizde;

- İmalat sektöründe KOBİ'lerde 1 milyon 751 bin olan çalışan sayısı, 2 milyon 573 bine yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 909 bin olan çalışan sayısı, 1 milyon 512 bine yükselmiştir.
- İnşaat sektöründe KOBİ'lerde 735 bin olan çalışan sayısı, 2018 yılında 1 milyon 556 bine yükselmiş, 2019 yılında 1 milyon 195 bine düşmüştür. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 127 bin olan çalışan sayısı, 2017 yılında 326 bine yükselmiş, 2019 yılında ise 203 bine düşmüştür.
- Toptan ve perakende ticaret sektöründe KOBİ'lerde 2 milyon 371 bin olan çalışan sayısı, 3 milyon 108 bine yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 328 binden, 662 bine yükselmiştir.

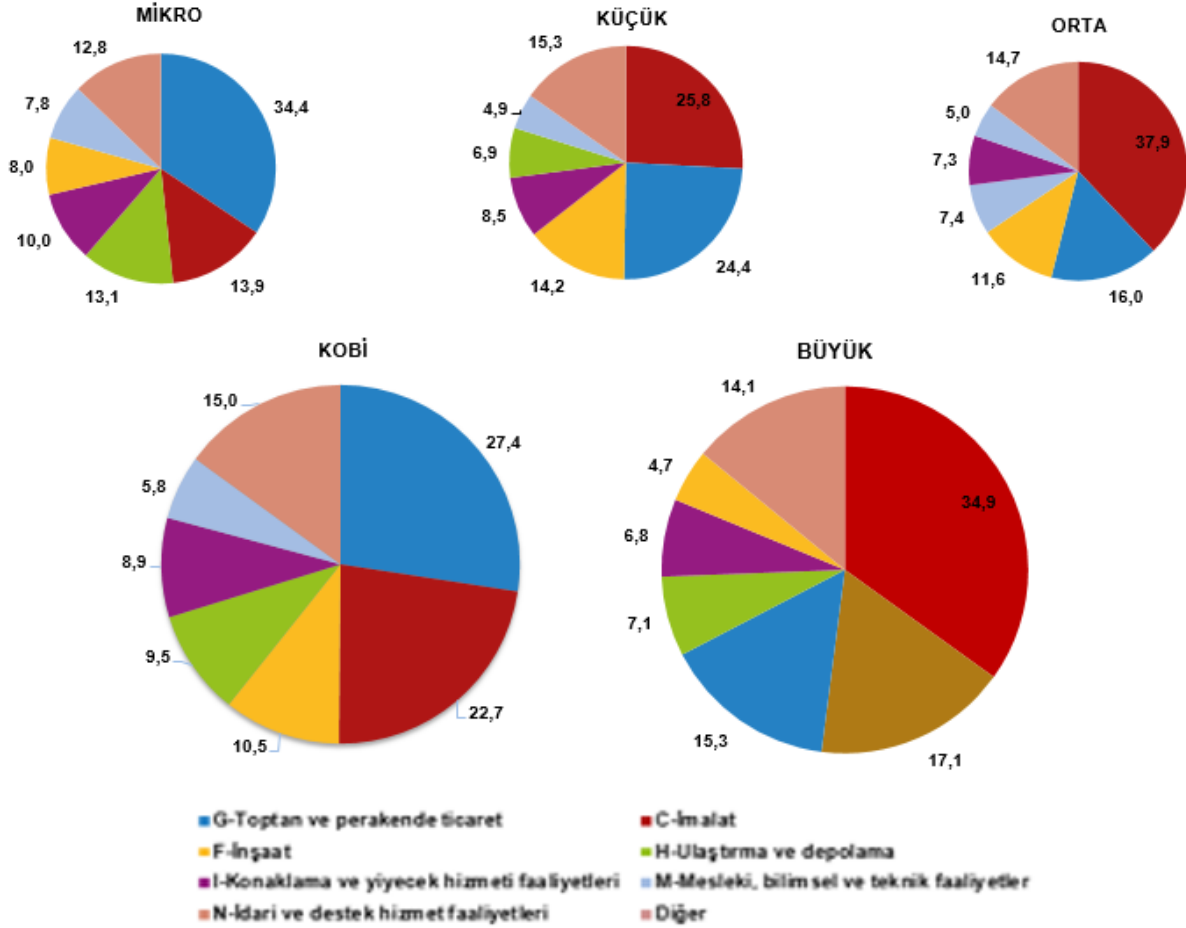
Şekil 29: Çalışanlar sayısının KOBİ'lerde ve toplamda dağılımı (%), 2019

KOBİ'lerde çalışanlar sayısının dağılımı; mikro ölçekli girişimlerde %49,6, küçük ölçekli girişimlerde %27,5 ve orta ölçekli girişimlerde %22,9'dur.

Toplam çalışanlar sayısının dağılımına baktığımızda ise; %72,4'ünün KOBİ'lerde ve %27,6'sının büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 30: Çalışan sayısının ölçeklere göre sektörel dağılımı (%), 2019

Çalışan sayısının ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

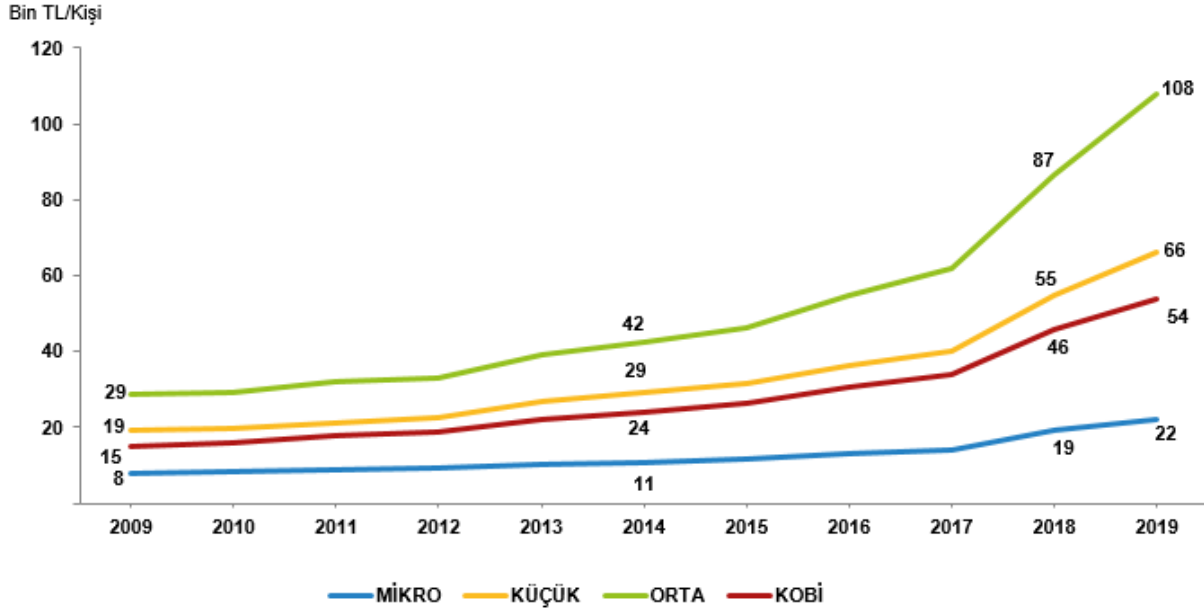
- Mikro ölçekli girişimlerde en fazla çalışan %34,4 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektöründedir. Bu sektörü %13,9 ile C-İmalat ve %13,1 ile H-Ulaştırma ve depolama sektörü takip etmektedir.
- Küçük ölçekli girişimlerde en fazla çalışan %25,8 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %24,4 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %14,2 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde en fazla çalışan %37,9 ile C-İmalat sektöründedir. Bu sektörü %16 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %11,6 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- KOBİ'lerde en fazla çalışan %27,4 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektöründedir. Bu sektörü %22,7 ile C-İmalat ve %10,5 ile F-İnşaat sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde de en fazla çalışan %34,9 ile C-İmalat sektörüne aittir. Bu sektörü %17,1 ile N-İdari ve destek hizmet faaliyetleri ve %15,3 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörü takip etmektedir.

Çalışan sayısı açısından KOBİ'ler ve büyük ölçekli girişimler karşılaştırıldığında; KOBİ'lerde en fazla çalışan ticaretle iken, büyük ölçekli girişimlerde en fazla çalışan imalat sektöründedir.

8. Çalışan Başına Katma Değer

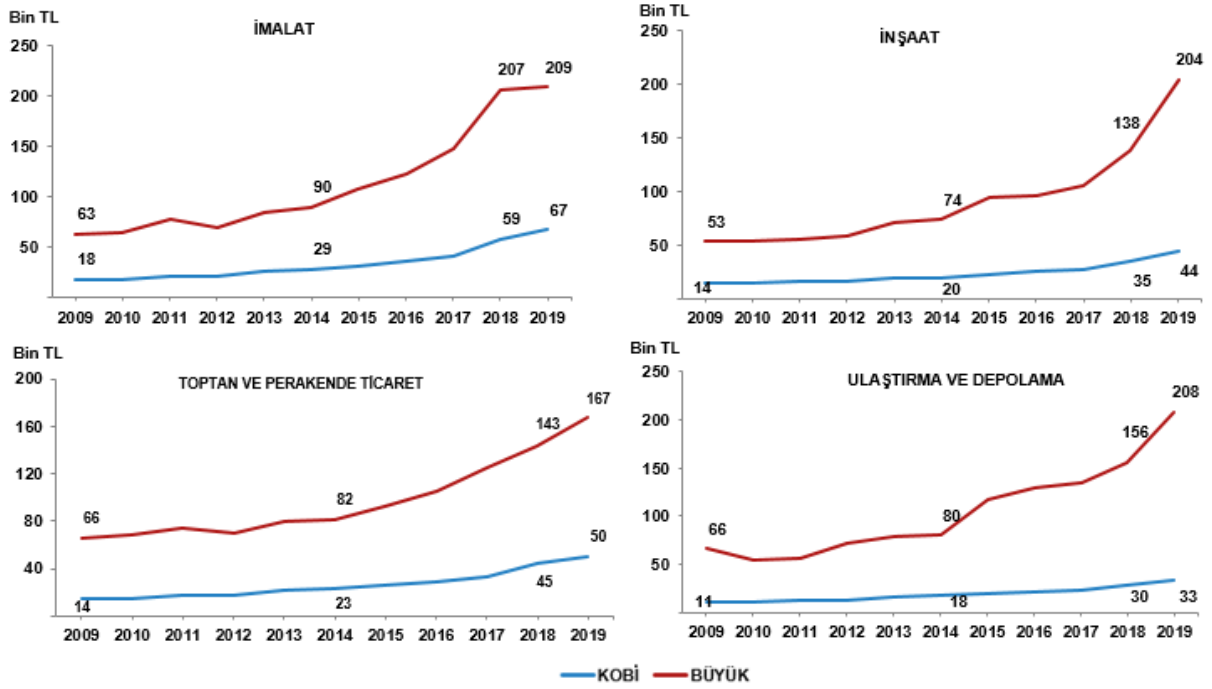
2009-2019 yıllarını kapsayan dönem için çalışan başına katma değerler büyüklük gruplarına ve sektörlerle göre incelendiğinde; dönem boyunca çalışan başına katma değerlerde bir artış görülürken, KOBİ büyüklük gruplarını belirleyen yönetmeliğin değişmesiyle birlikte 2018 yılına ilişkin çalışan başına katma değerlerde bir kırılma meydana gelmiştir.

Şekil 31: Çalışan başına katma değer KOBİ'lerde ölçek ve yıllara göre değişimi (Bin TL), 2009-2019

KOBİ'lerde çalışan başına katma değer 2009 yılında 15 bin TL iken, 2019 yılında 54 bin TL'ye yükselmiştir. KOBİ'lerde ölçek dağılımında çalışan başına katma değer en fazla orta ölçekli girişimlerde olurken, 2009 yılında 29 bin TL'den, 2019 yılında 108 bin TL'ye yükselmiştir. Orta ölçekli girişimleri, küçük ölçekli girişimler takip ederken 2009 yılında 19 bin TL olan değer, 2019 yılında 66 bin TL olmuştur. Mikro ölçekli girişimlerde ise, 8 bin TL'den, 2019 yılında 22 bin TL'ye yükselmiştir.

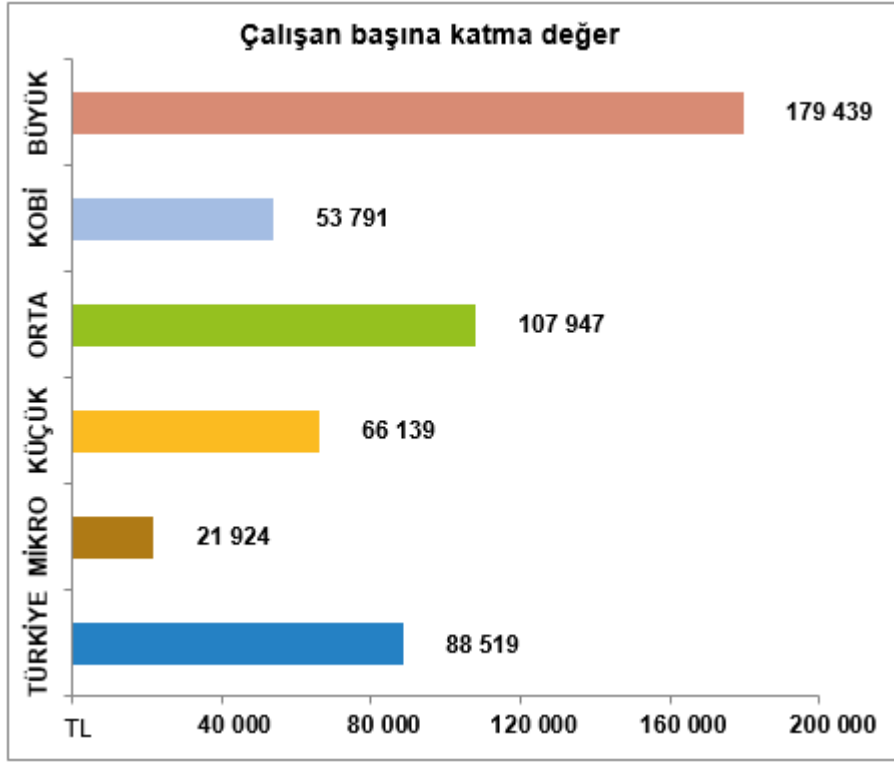
Şekil 32: Çalışan başına katma değer KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde başlıca sektörlere ve yıllara göre değişimi (Bin TL), 2009-2019

KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde önemli sektörlere göre çalışan başına katma değer 2009 yılından 2019 yılına değişimini incelediğimizde;

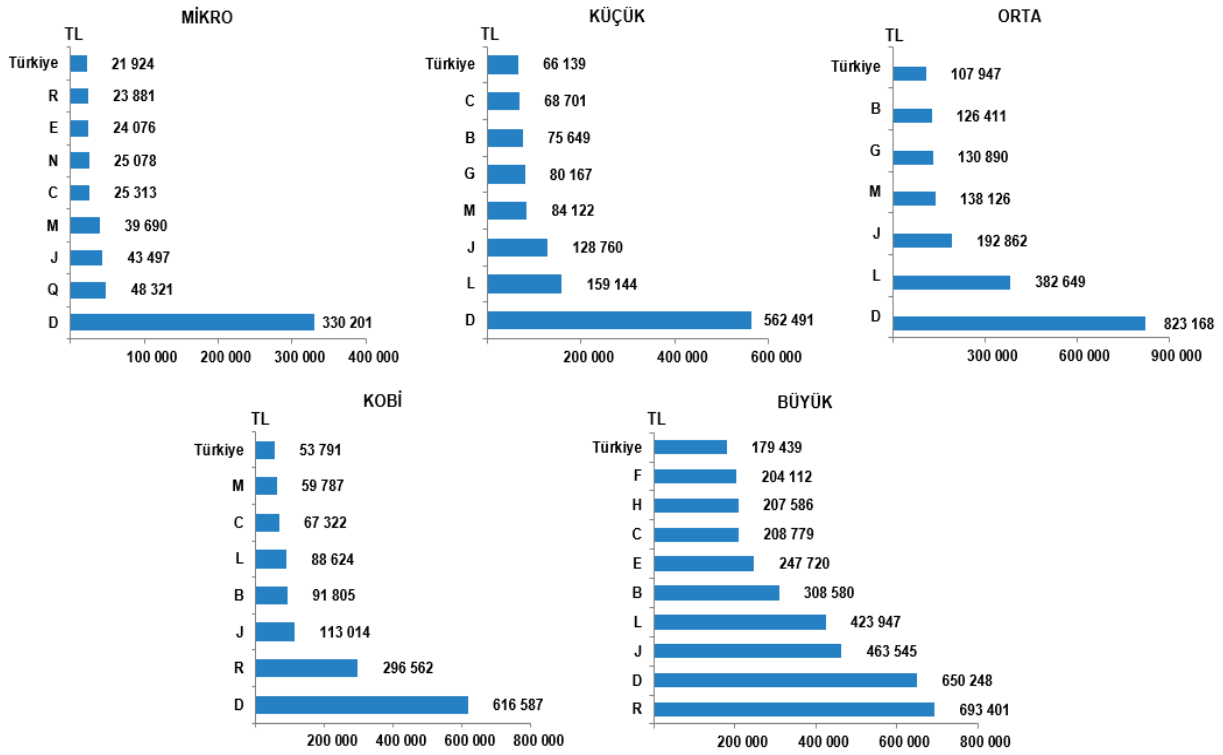
- İmalat sektöründe KOBİ'lerde 18 bin TL olan çalışan başına katma değer, 67 bin TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 63 bin TL olan değer, 209 bin TL'ye yükselmiştir.
- İnşaat sektöründe KOBİ'lerde 14 bin TL olan çalışan başına katma değer, 44 bin TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 53 bin TL olan değer, 204 bin TL'ye yükselmiştir.
- Toptan ve perakende ticaret sektöründe KOBİ'lerde 14 bin TL olan çalışan başına katma değer, 50 bin TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 66 bin TL olan değer, 167 bin TL'ye yükselmiştir.
- Ulaştırma sektöründe KOBİ'lerde 11 bin TL olan çalışan başına katma değer, 33 bin TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise, 66 bin TL olan değer, 208 bin TL'ye yükselmiştir.

Şekil 33: Ölçeklere göre çalışan başına katma değer (TL), 2019

Türkiye’de çalışan başına katma değer 88 bin 519 TL’dir. KOBİ’lerde çalışan başına katma değer 53 bin 791 TL’dir. Çalışan başına katma değer en fazla 179 bin 439 TL ile büyük ölçekli girişimlerde dir. Büyük ölçekli girişimlerden sonra çalışan başına en yüksek katma değer 107 bin 947 TL ile orta ölçekli girişimlere aittir.

Şekil 34: Ölçeklere göre sektör bazında çalışan başına katma değer (TL), 2019

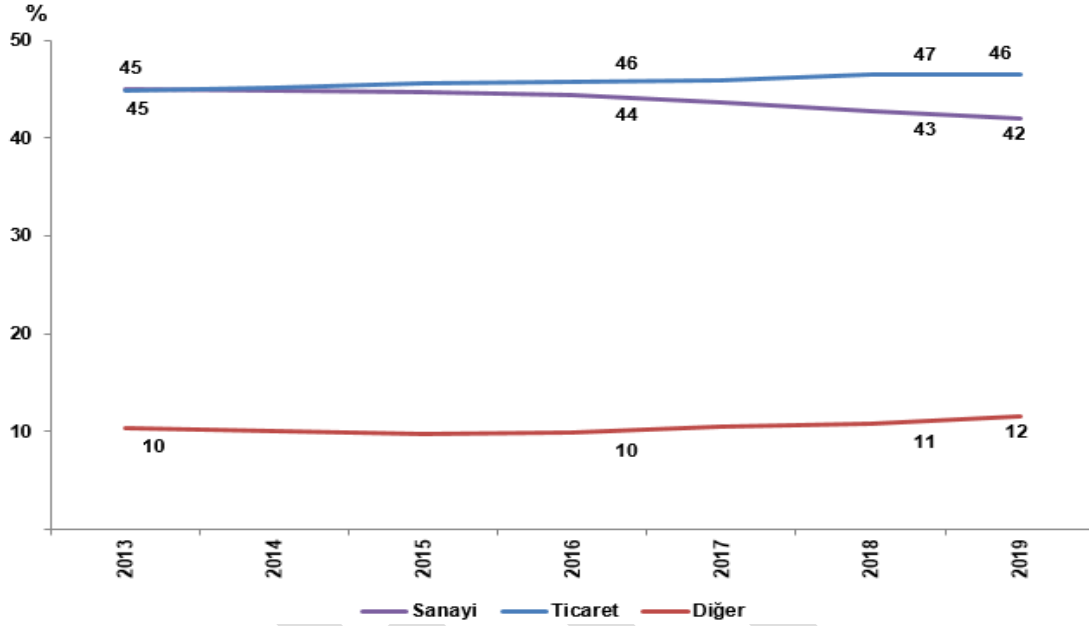
Çalışan başına katma değer ölçek bazında sektörel dağılımı incelendiğinde;

- Mikro ölçekli girişimlerde çalışan başına katma değer en fazla olduğu sektör 330 bin 201 TL ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörüdür. Bu sektörü 48 bin 321 TL ile Q-İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri ve 43 bin 497 TL ile J-Bilgi ve iletişim sektörü takip etmektedir.
- Küçük ölçekli girişimlerde çalışan başına katma değer en fazla olduğu sektör 562 bin 491 TL ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörüdür. Bu sektörü 159 bin 144 TL ile L-Gayrimenkul faaliyetleri ve 128 bin 760 TL ile J-Bilgi ve iletişim sektörü takip etmektedir.
- Orta ölçekli girişimlerde çalışan başına katma değer en fazla olduğu sektör 823 bin 168 TL ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörüdür. Bu sektörü 382 bin 649 TL ile L-Gayrimenkul faaliyetleri ve 192 bin 862 TL ile J-Bilgi ve iletişim sektörü takip etmektedir.
- KOBİ'lerde çalışan başına katma değer en fazla olduğu sektör 616 bin 587 TL ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörüdür. Bu sektörü 296 bin 562 TL ile R-Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor ve 113 bin 14 TL ile J-Bilgi ve iletişim sektörü takip etmektedir.
- Büyük ölçekli girişimlerde ise çalışan başına katma değer en fazla olduğu sektör 693 bin 401 TL ile R-Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor sektörüdür. Bu sektörü 650 bin 248 TL ile D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı ve 463 bin 545 TL ile J-Bilgi ve iletişim sektörü takip etmektedir.

B. KOBİ'lerde Dış Ticaret İstatistikleri

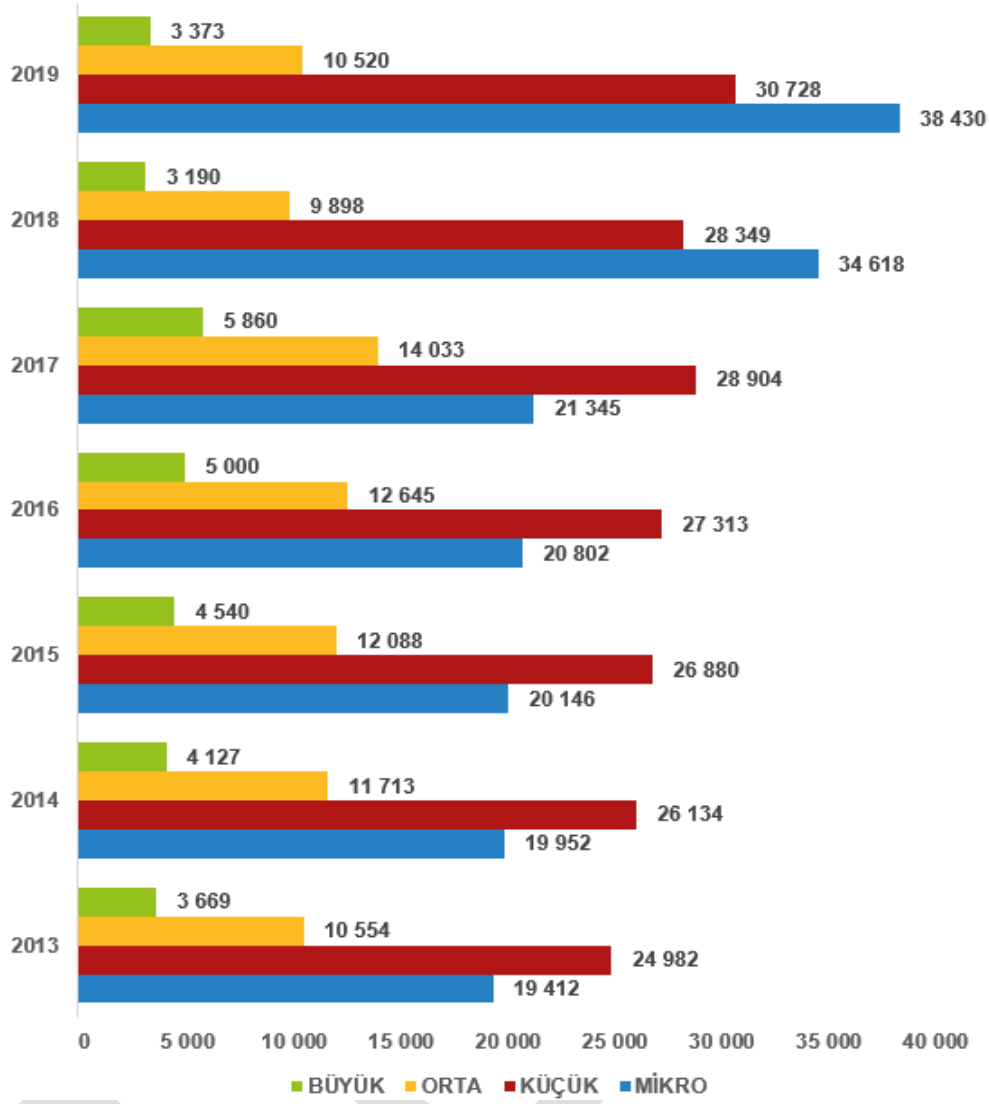
1. KOBİ'lerde İhracat

Şekil 35: İhracat yapan KOBİ girişim sayılarının sektörlere göre oransal dağılımı(%), 2013-2019

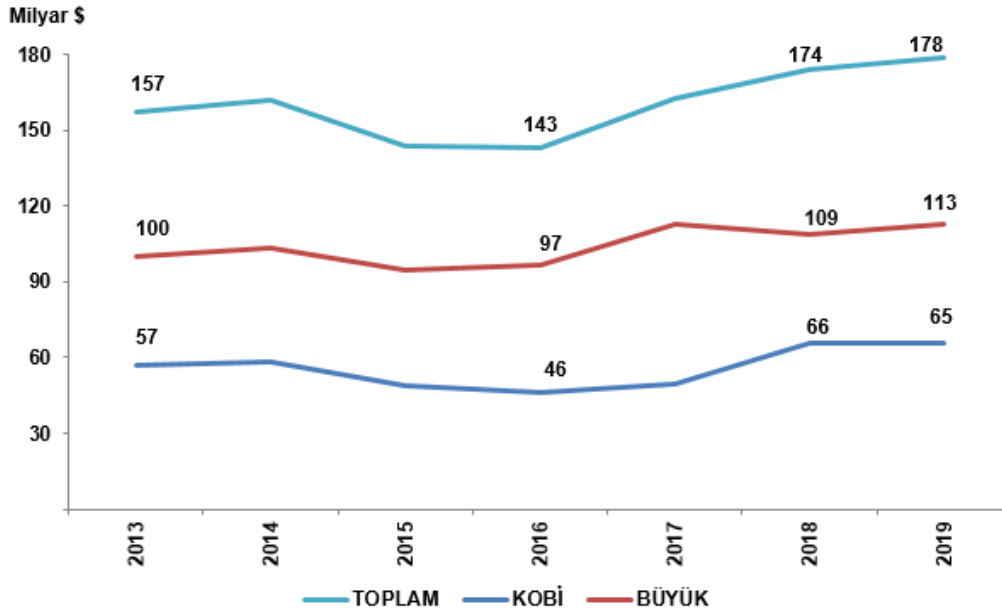
2013-2019 yılları arasında ihracat yapan toplam KOBİ girişim sayısının ihracat yapılan sektörlere göre dağılımı oransal olarak incelendiğinde; 2013 yılı için sanayi ve ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren girişimlerin oranı %45 iken, 2019 yılında en fazla ihracatçı KOBİ'nin bulunduğu sektör %46 ile ticaret sektörü olmuştur. Diğer sektörlerin 2013 yılında %10 olan payı ise 2019 yılında %12 olmuştur.

Şekil 36: KOBİ büyüklük gruplarına göre ihracat yapan girişim sayısı, 2013-2019

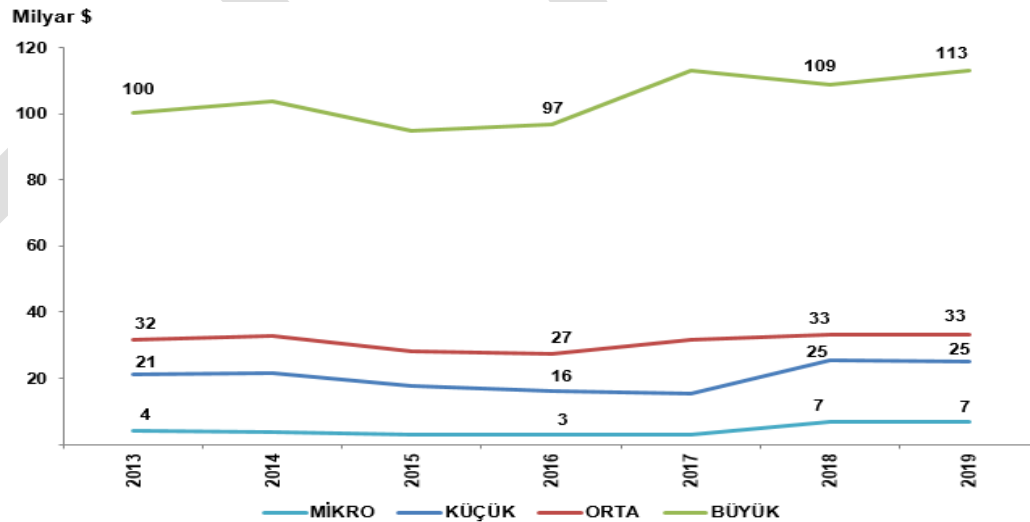
2013-2019 dönemi için ihracat yapan girişim sayısı büyüklük gruplarına göre incelendiğinde; KOBİ tanımına ilişkin değişiklik meydana getiren yönetmeliklerin etkisiyle 2018 yılında büyüklük gruplarına ilişkin girişim sayılarının önemli oranda etkilendiği görülmektedir.

Şekil 37: Büyüklük gruplarına göre ihracat değerleri (Milyar ABD \$), 2013-2019

Toplam ihracat değerleri, büyüklük grupları ve yıllara göre incelendiğinde; 2013 yılında sırasıyla 57 milyar ve 100 milyar dolar olan KOBİ ve büyük ölçekli girişimlerin ihracat değerleri, 2018 yılına ilişkin ihracat değerlerinde KOBİ tanımını belirleyen yönetmelikteki değişiklik nedeniyle kırılmalar görülmekle birlikte dönem sonunda artmıştır. 2019 yılında KOBİ'lerin ihracat miktarı 65 milyar dolara ve büyük ölçekli girişimlerin ihracatı da 113 milyar dolara ulaşmıştır.

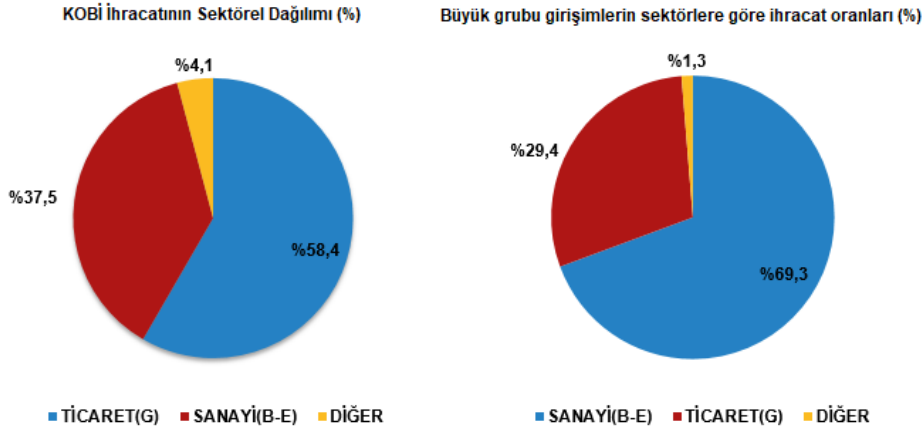
Şekil 38: KOBİ büyüklük gruplarına göre ihracat değerleri (milyar ABD \$), 2013-2019

2013-2019 dönemine ilişkin ihracat değerleri ölçek bazında incelendiğinde, KOBİ tanımını belirleyen yönetmelikte meydana gelen değişiklik nedeniyle büyüklük gruplarının ihracat değerlerinde 2018 yılında kırılmalar meydana geldiği görülmektedir. Belirtilen dönem için en fazla ihracat gerçekleştiren büyük ölçekli girişimlerin, 2013 yılı ihracat değeri 100 milyar dolar iken 2019 yılında 113 milyar dolara ulaşmıştır. En fazla ihracat yapan KOBİ grubu olan orta ölçekli girişimlerin 2013 yılında 32 milyar dolar olan toplam ihracat değeri 2019 yılında 33 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında

sırasıyla 21 milyar dolar ve 4 milyar dolar olan küçük ve mikro ölçekli girişimlerin 2019 yılı ihracat değerleri 25 milyar dolar ve 7 milyar dolar olmuştur.

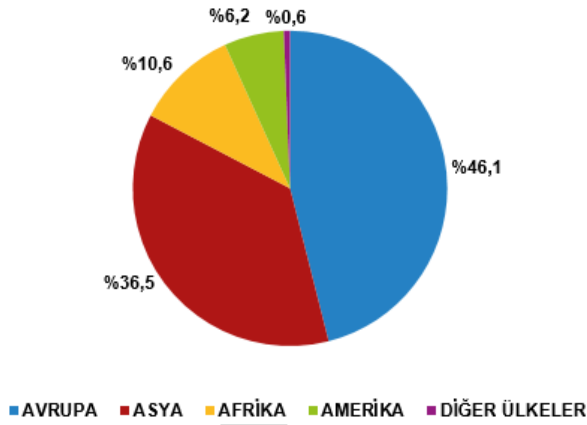
Şekil 39: Toplam ihracatın sektörlere göre dağılımı (%), 2019

Toplam ihracatın sektörlere göre dağılımına bakıldığında; KOBİ'lerin 2019 yılında gerçekleştirdiği ihracatın %58,4'lük bölümünü ticaret sektörü oluştururken, bunu sırasıyla %37,5 ile sanayi sektörü ve %4,1 ile diğer sektörler oluşturmuştur.

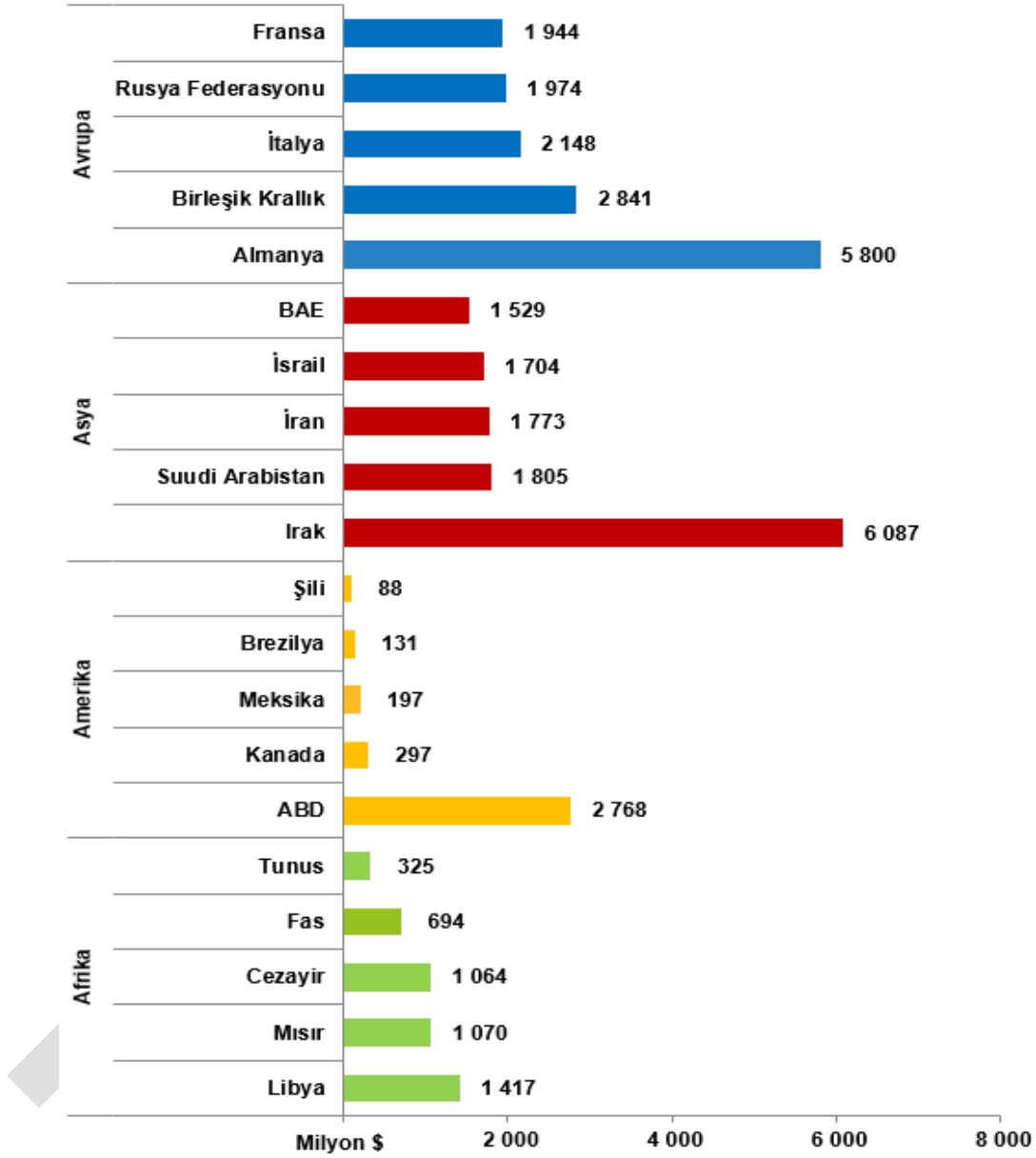
Büyük ölçekli girişimlerin 2019 yılı ihracatında ise en büyük payı %69,3 ile sanayi sektörü alırken, bunu %29,4 ile ticaret ve %1,3 ile diğer sektörler izlemiştir.

Şekil 40: KOBİ'lere ilişkin toplam ihracatın kıtalara göre oransal dağılımı (%), 2019

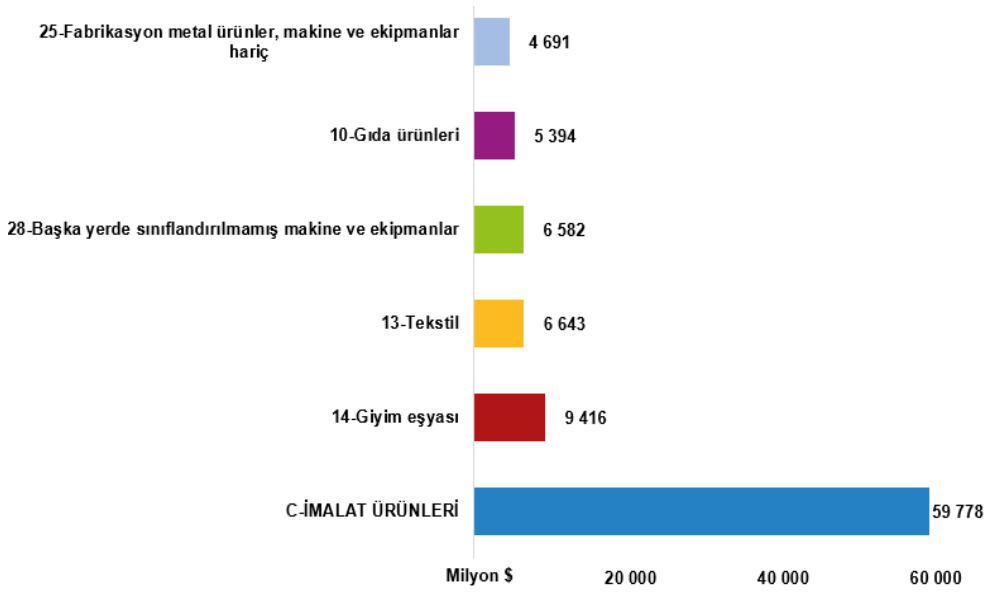
2019 yılı KOBİ ihracatının kıtalara göre oransal dağılımına bakıldığında, Avrupa %46,1 ile ilk sırada yer alırken, bunu sırasıyla %36,5 ile Asya, %10,6 ile Afrika, %6,2 ile Amerika ve %0,6 ile diğer ülkeler takip etmiştir.

Şekil 41: Kıtalara göre KOBİ'lerin en fazla ihracat yaptığı ülkeler ve ihracat değerleri (milyon ABD \$), 2019

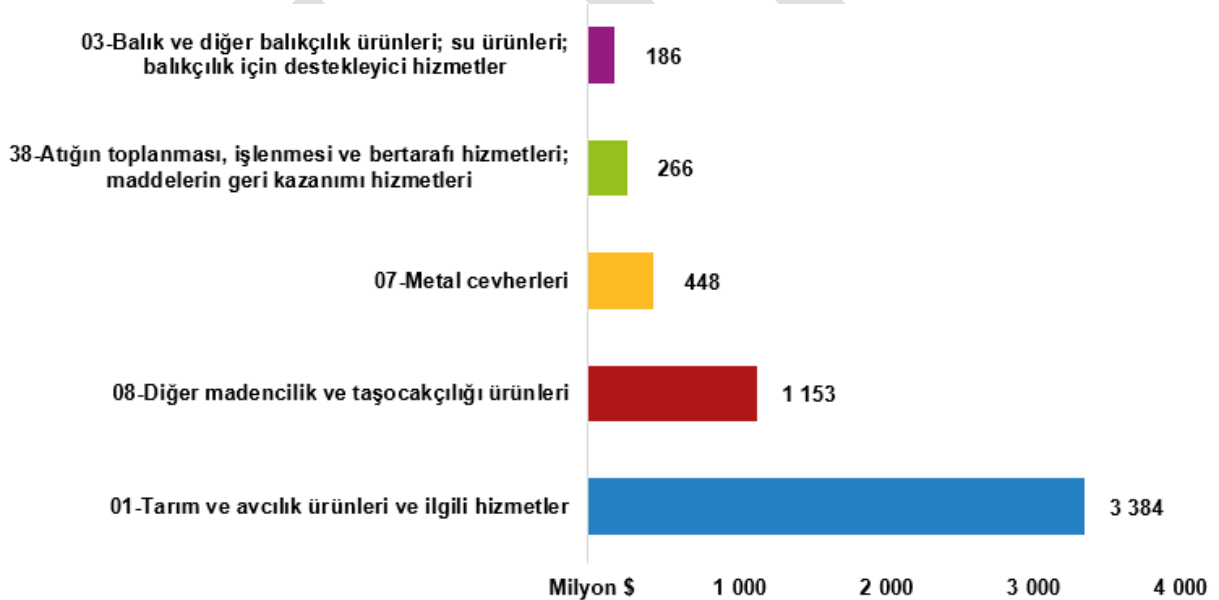
2019 yılında KOBİ'lerin gerçekleştirdiği toplam ihracatın kıtalara ve ülkelere göre dağılımına bakıldığında; KOBİ'lerin en fazla ihracat yaptığı ülke 6 milyar 87 milyon dolarla Asya kıtasından Irak olurken, bunu sırasıyla 5 milyar 800 milyon dolarla Avrupa kıtasından Almanya, 2 milyar 768 milyon dolarla ABD ve 1 milyar 417 milyon dolarla Afrika kıtasından Libya izlemiştir.

Şekil 42: İhracat yapan KOBİ'lerin ürün gruplarına göre ihracat değerleri (milyon ABD \$), 2019

2019 yılına ilişkin KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ihracat değerleri, Avrupa Ekonomik Topluluğunda Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması (CPA 2008)'in bölüm ve kısım düzeyinde ürün gruplarına göre incelendiğinde; toplam 59 milyar 778 milyon dolar olan C-İmalat sanayi ürünleri ihracatı içerisinde en fazla payı olan alt grup 9 milyar 416 milyon dolarla Giyim eşyası ürünlerine ilişkin ihracat olup, bunu sırasıyla 6 milyar 643 milyon dolarla Tekstil ürünleri ve 6 milyar 582 milyon dolarla Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlara ilişkin ihracat izlemektedir.

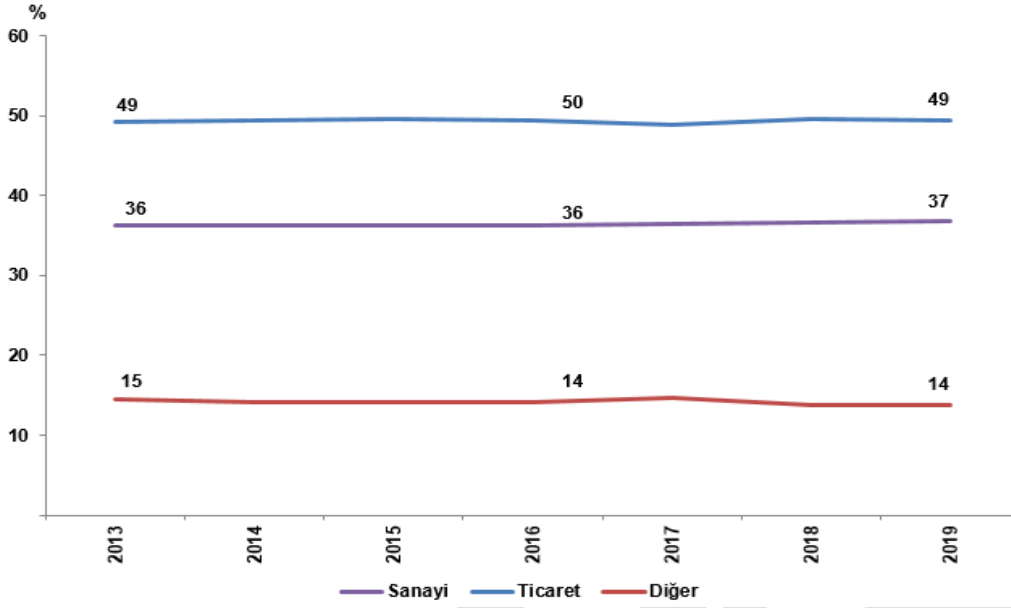
Şekil 43: KOBİ'lerin C-imalat hariç ürün gruplarına göre ihracat değerleri (milyon ABD \$), 2019

C-İmalat sanayi ürünlerinden sonra KOBİ'lerin en fazla ihracat yaptığı sektörler; 3 milyar 384 milyon dolarla Tarım ve avcılık ürünleri ve ilgili hizmetleri ile 1 milyar 153 milyon dolarla Diğer madencilik ve taş ocakçılığı ürünlerinin ilk iki sırayı oluşturduğu görülmektedir.

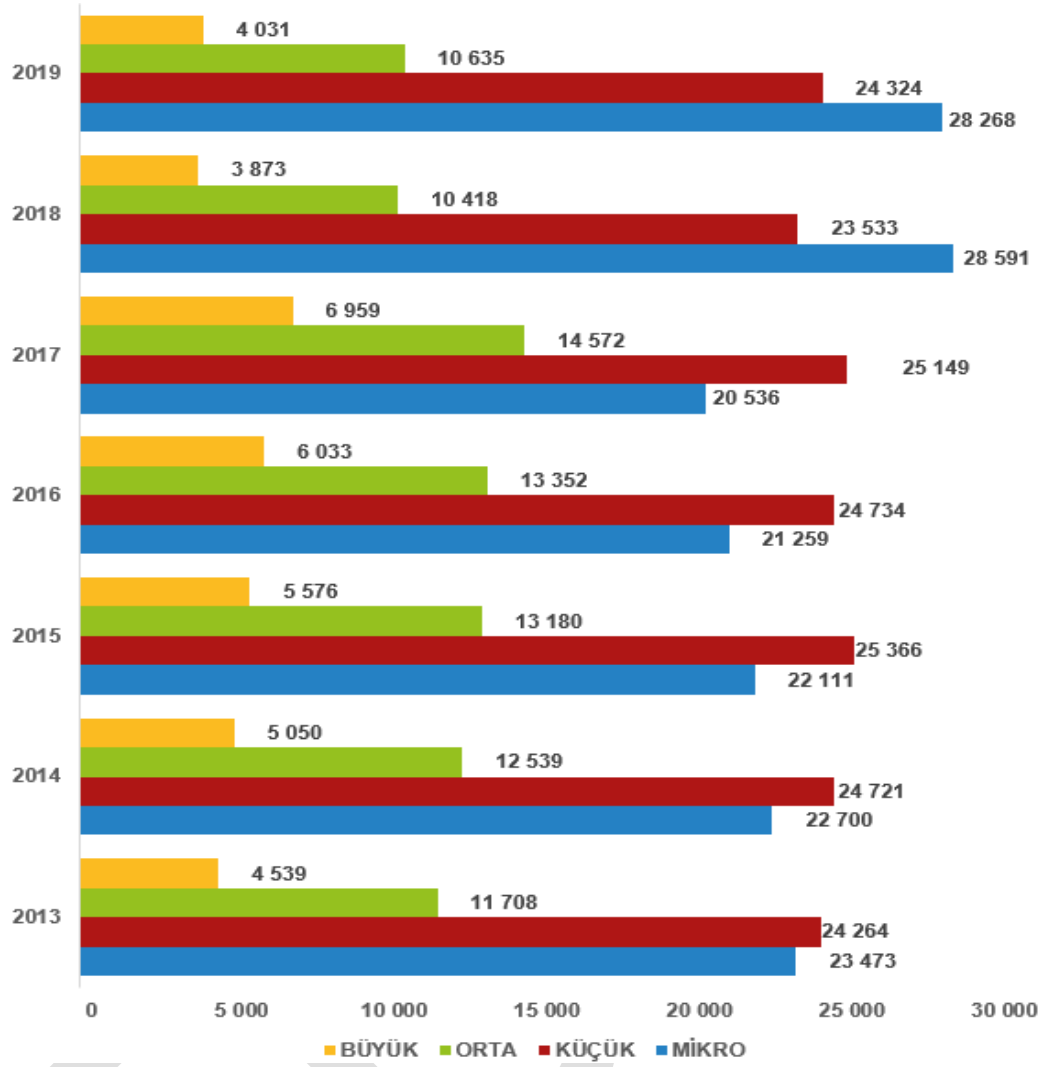
2. KOBİ'lerde İthalat

Şekil 44: KOBİ girişim sayısının sektörlere göre oransal dağılımı(%), 2013-2019

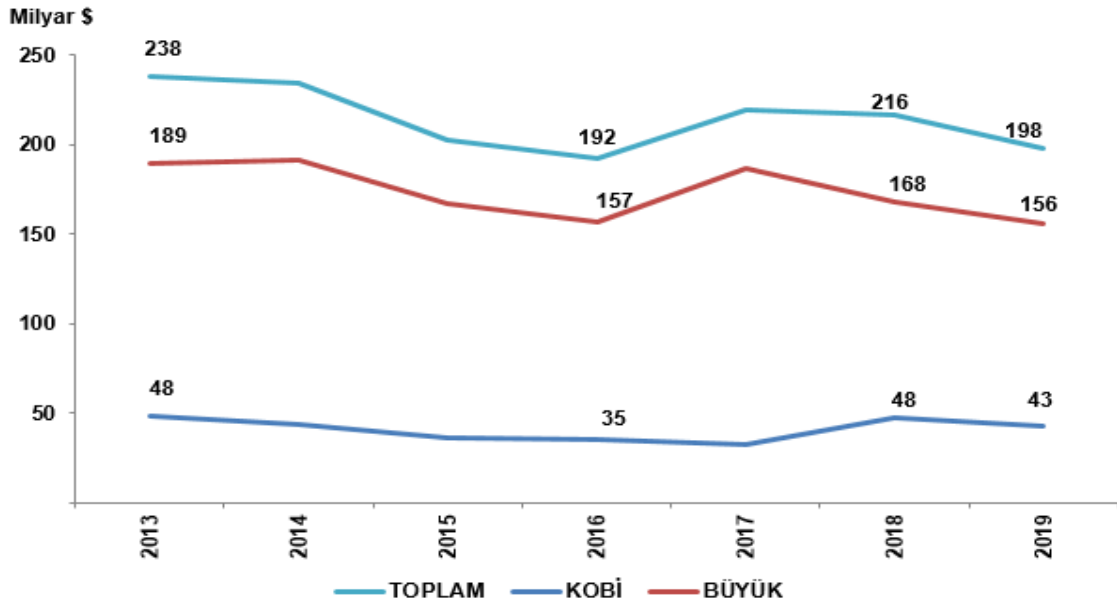
2013-2019 yılları arasında ithalat yapan KOBİ girişim sayısının, ithalat yapılan sektörlere göre dağılımı oransal olarak incelendiğinde; 2013 ve 2019 yılları için %49 ile en fazla ithalatçı KOBİ'nin bulunduğu sektör ticaret sektörü iken, sanayi sektöründe ithalat yapan girişimlerin oranı 2013 ve 2019 yılları için sırasıyla %36 ve %37, diğer sektörlerin payı ise 2013 ve 2019 yılları için sırasıyla %15 ve %14 olmuştur.

Şekil 45: KOBİ büyüklük gruplarına göre ithalat yapan girişim sayısı, 2013-2019

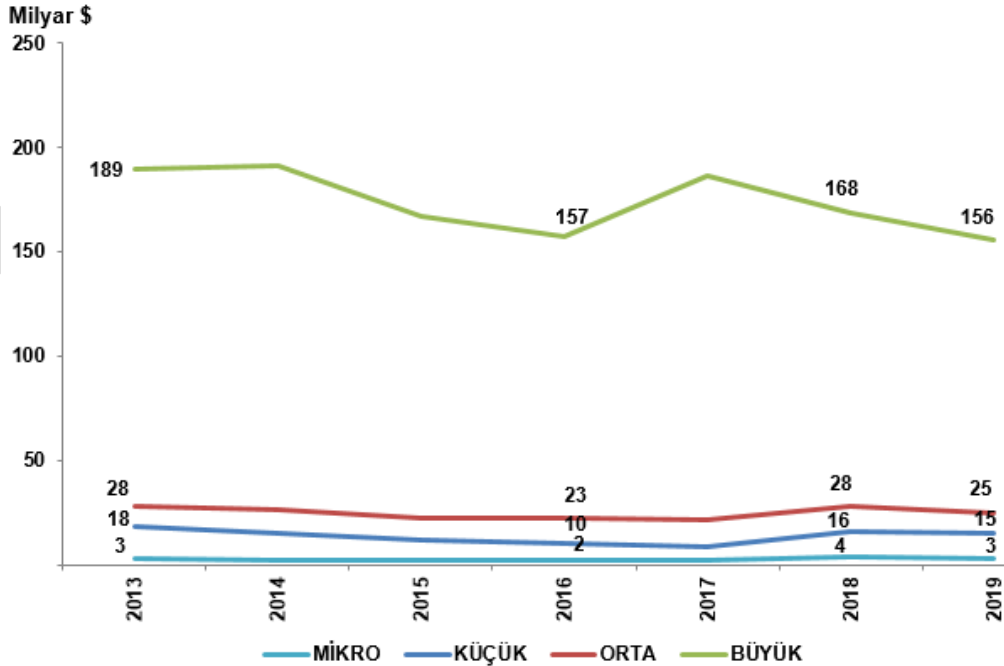
2013-2019 dönemi için ithalat yapan girişim sayısı büyüklük gruplarına göre incelendiğinde; KOBİ tanımında değişiklik getiren mevzuatların etkisiyle 2018 yılında büyüklük gruplarına ilişkin girişim sayılarının önemli oranlarda etkilendiği görülmektedir.

Şekil 46: Büyüklük gruplarına göre ithalat değerleri (milyar ABD \$), 2013-2019

Toplam ithalat değerleri 2013-2019 dönemi için büyüklük gruplarına göre incelendiğinde; 2013 yılında sırasıyla 48 milyar dolar ve 189 milyar dolar olan KOBİ'lerin ve büyük ölçekli girişimlerin ithalat değerlerinde dalgalanmalar görülmekle birlikte dönem sonunda azalmıştır. 2019 yılında KOBİ'lerin ithalat değeri 43 milyar dolar ve büyük ölçekli girişimlerin ithalatı ise 156 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

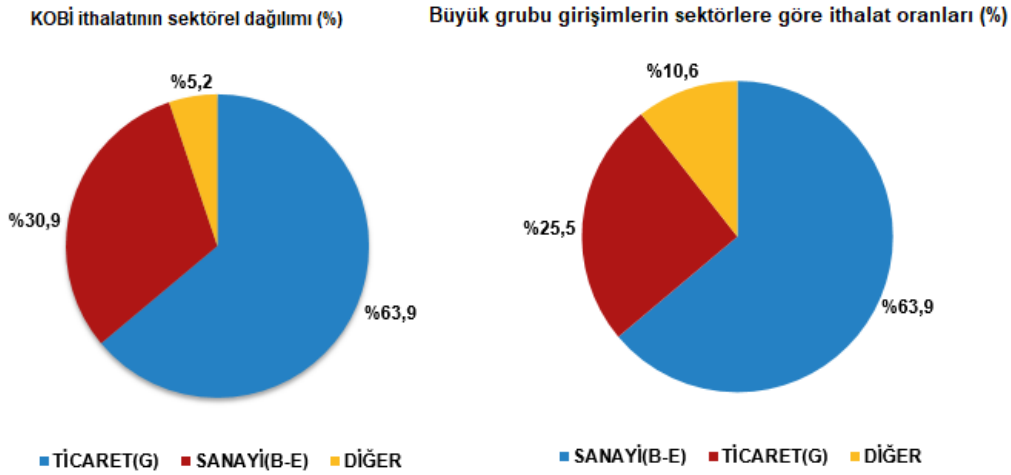
Şekil 47: KOBİ büyüklük gruplarına göre ithalat değerleri (milyar ABD \$), 2013-2019

2013-2019 döneminde; KOBİ tanımında meydana gelen değişiklik nedeniyle büyüklük gruplarının ithalat değerlerinde 2018 yılında dalgalanmalar meydana geldiği görülmektedir. Belirtilen dönem için ithalatta en fazla pay alan büyük ölçekli girişimlerin 2013 yılı ithalat değeri 189 milyar dolar iken 2019 yılında 156 milyara düşmüştür. En fazla ithalat yapan KOBİ grubu olan orta ölçekli girişimlerin 2013 yılında 28 milyar dolar olan toplam ithalat değeri 2019 yılında 25 milyar dolar olurken,

2013 yılında sırasıyla 18 milyar dolar ve 3 milyar dolar olan küçük ve mikro ölçekli girişimlerin 2019 yılı ithalat değerleri sırasıyla 15 milyar dolar ve 3 milyar dolar olmuştur.

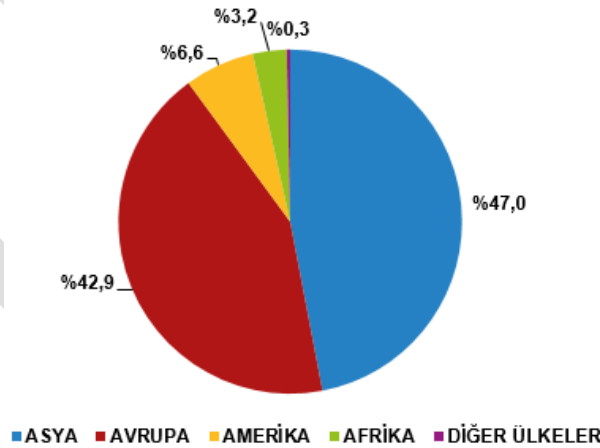
Şekil 48: İthalatın büyüklük gruplarına göre sektörel dağılımı (%), 2019

2019 yılında gerçekleştirilen toplam ithalatın sektörlere göre dağılımına bakıldığında; KOBİ'lerin 2019 yılında gerçekleştirdiği ithalatın %63,9'luk bölümünü ticaret sektörü oluştururken, bunu sırasıyla %30,9 ile sanayi sektörü ve %5,2 ile diğer sektörler oluşturmıştır.

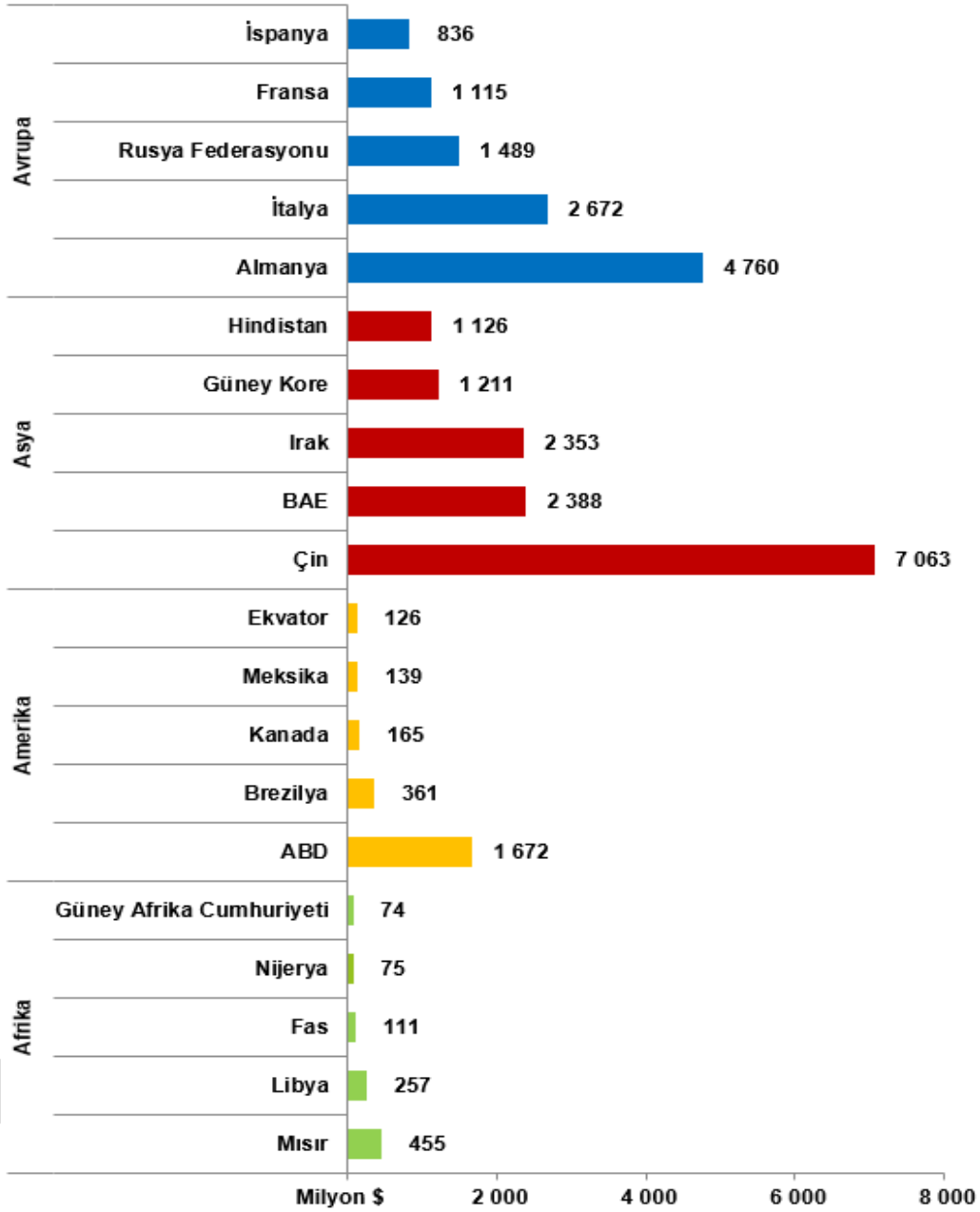
Büyük ölçekli girişimlerin 2019 yılı ithalatında ise en büyük pay %63,9 ile sanayi sektörü olup, bunu %25,5 ile ticaret ve %10,6 ile diğer sektörler izlemiştir.

Şekil 49: KOBİ'lere ilişkin toplam ithalatın kıtalara göre oransal dağılımı (%), 2019

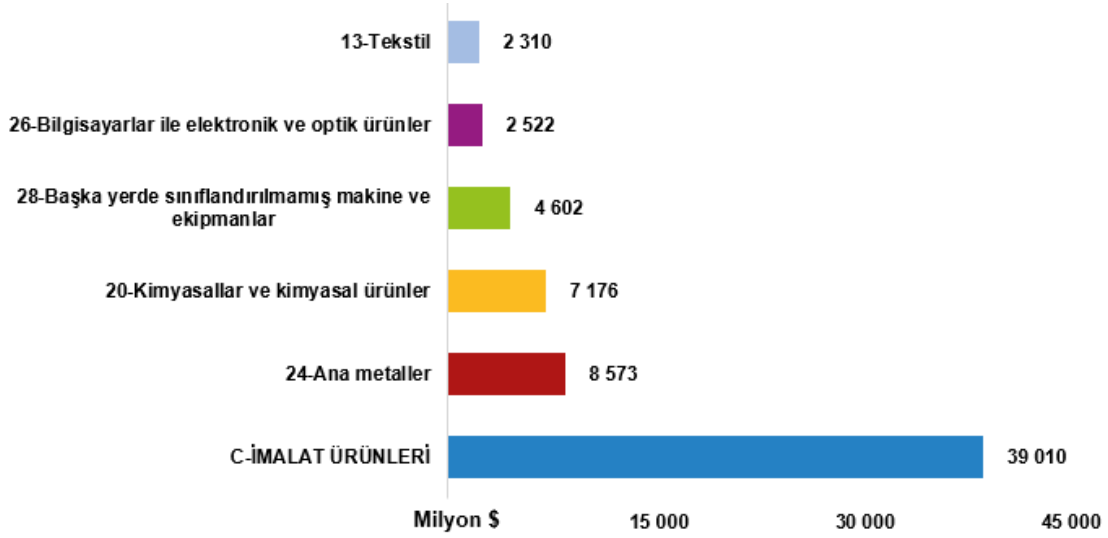
2019 yılı KOBİ ithalatının kıtalara göre oransal dağılımına bakıldığında; Asya kıtası %47 ile ilk sırada yer alırken, bunu sırasıyla %42,9 ile Avrupa, %6,6 ile Amerika, %3,2 ile Afrika ve %0,3 ile diğer ülkeler takip etmiştir.

Şekil 50: KOBİ'lerin en çok ithalat yaptığı ülkeler ve ithalat rakamları (milyon ABD \$), 2019

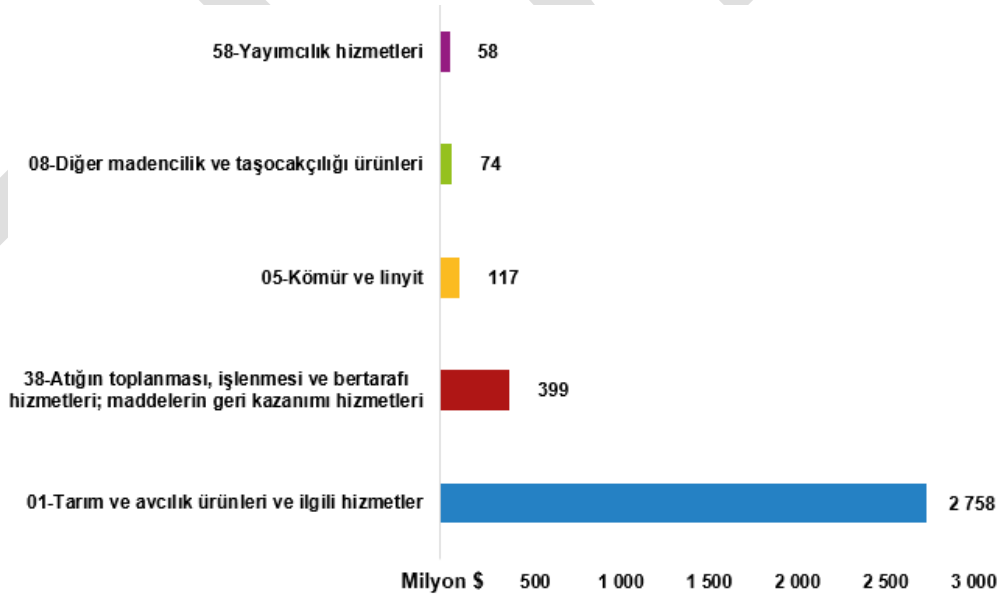
2019 yılında KOBİ'lerin gerçekleştirdiği toplam ithalatın kıtalara ve ülkelere göre dağılımına bakıldığında; KOBİ'lerin en fazla ithalat yaptığı ülke 7 milyar 63 milyon dolarla Asya kıtasından Çin olmuştur. Çin'i 4 milyar 760 milyon dolarla Avrupa kıtasından Almanya, 1 milyar 672 milyon dolarla ABD ve 455 milyon dolarla Afrika kıtasından Mısır izlemiştir.

Şekil 51: KOBİ'lerin ürün gruplarına göre ithalat rakamları (milyon ABD \$), 2019

2019 yılına ilişkin KOBİ'lerin gerçekleştirdiği ithalat değerleri, Avrupa Ekonomik Topluluğunda Faaliyete Göre Ürünlerin İstatistiki Sınıflaması (CPA 2008)'in bölüm ve kısım düzeyinde ürün gruplarına göre incelendiğinde; toplam 39 milyar 10 milyon dolarlık C-İmalat sanayi ürünleri ithalatının 8 milyar 573 milyon dolarını Ana metaller, 7 milyar 176 milyon dolarını Kimyasallar ve kimyasal ürünler ve 4 milyar 602 milyon dolarını ise Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipmanlar oluşturmaktadır.

Şekil 52: KOBİ'lerin C-İmalat hariç ürün gruplarına göre ithalat rakamları (milyon ABD \$), 2019

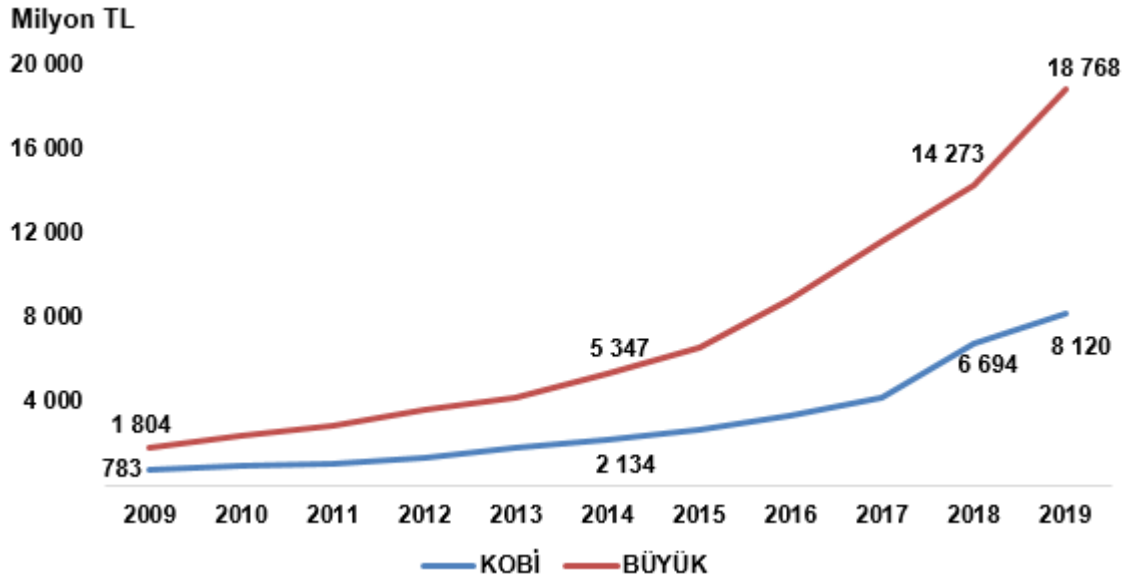
C-İmalat sanayi ürünleri ithalatından sonra KOBİ'lerin en fazla ithalat gerçekleştirdiği sektör 2 milyar 758 milyon dolarla Tarım ve avcılık ürünleri ve ilgili hizmetlere ilişkin ithalat oluşturmıştır.

C. KOBİ'lerde AR-GE Faaliyetleri

Bu bölümde; Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri İstatistiklerinden (AR-GE) derlenen ve Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri (YSHİ) kapsamında yer alan mali ve mali olmayan şirketlerin büyüklük gruplarına göre toplam gayri safi yurtiçi AR-GE harcamaları ve çalışan sayılarına ilişkin veriler yer almaktadır.

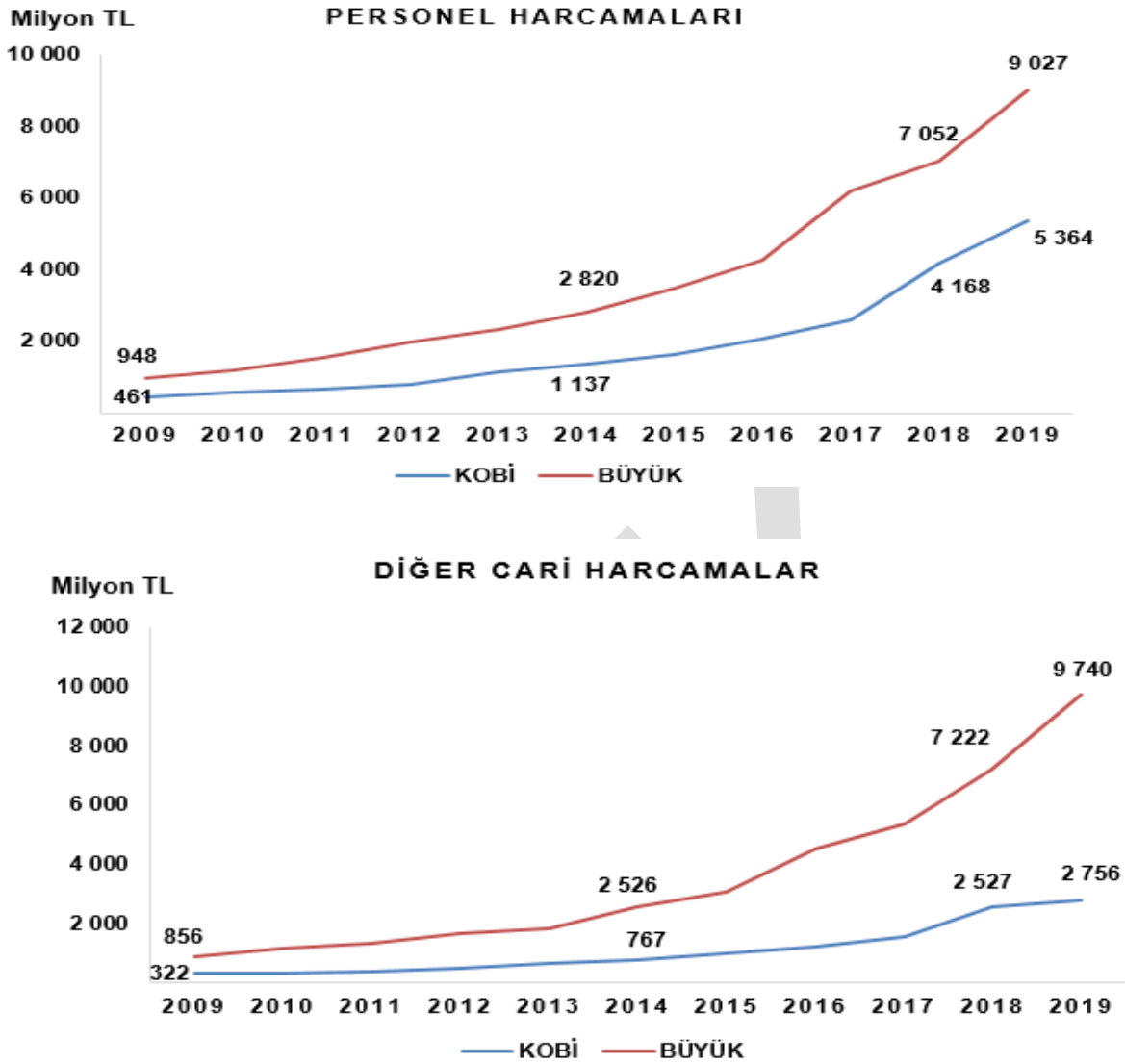
1. Büyüklük Gruplarına Göre Cari AR-GE Harcamaları

Şekil 53: KOBİ ve büyük ölçekli girişimler cari AR-GE harcamaları (milyon TL), 2009-2019

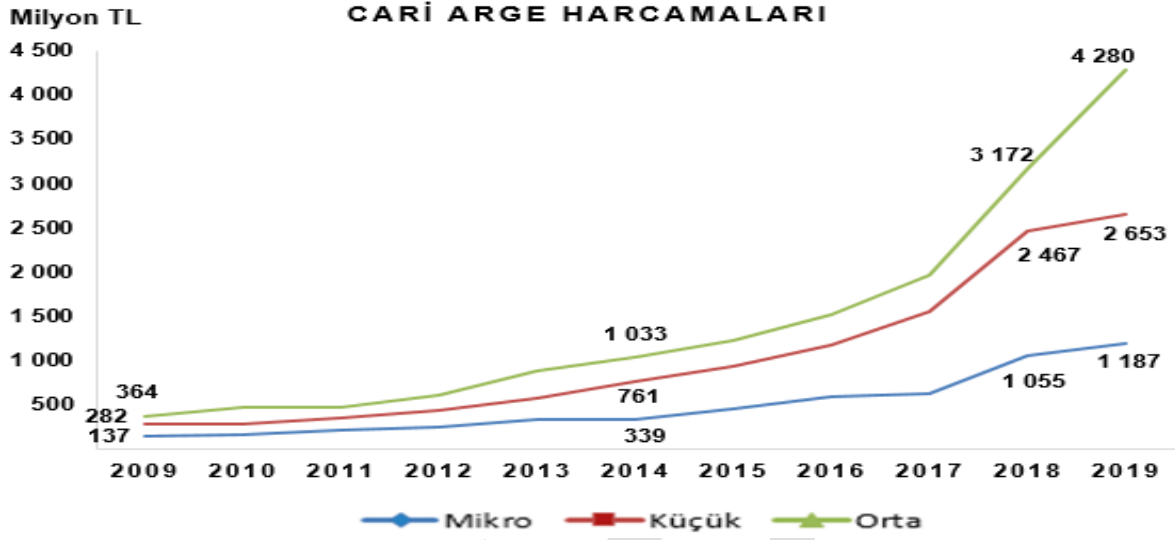
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2019 yılına ilişkin toplam gayri safi yurtiçi Ar-Ge harcamaları incelendiğinde; 2009 yılında 783 milyon TL olan KOBİ'lerin cari harcaması, 2019 yılında 8 milyar 120 milyon TL olmuştur. Büyük ölçekli girişimlerde ise 2009 yılında 1 milyar 804 milyon TL olan cari AR-GE harcaması, 2019 yılında 18 milyar 768 milyon TL'ye yükselmiştir.

Şekil 54: Büyüklük gruplarına göre AR-GE harcamaları dağılımı (milyon TL), 2009-2019

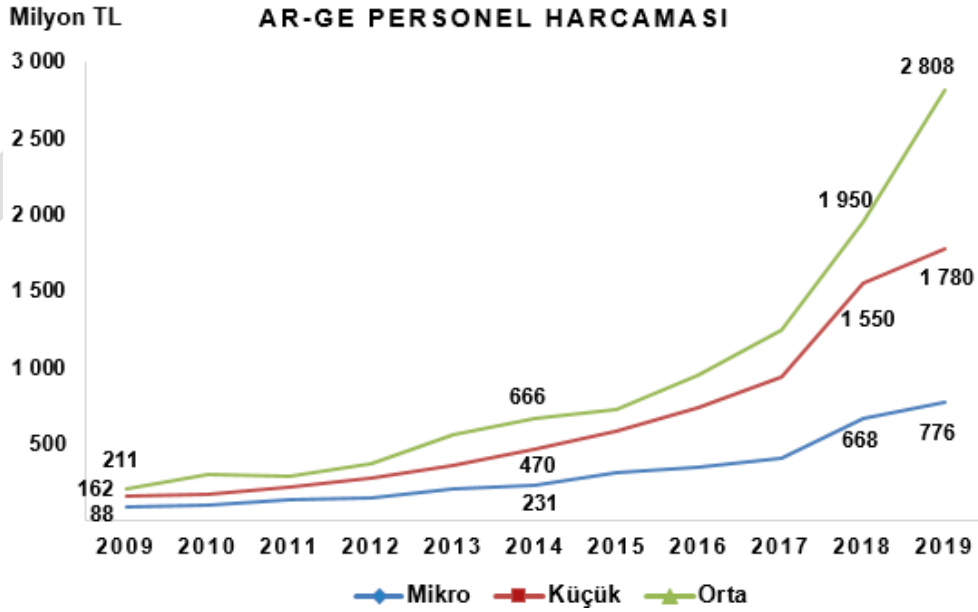
Büyüklük gruplarına göre cari AR-GE harcamalarının dağılımına baktığımızda; KOBİ'lerde personel harcamalarının diğer cari harcamalardan daha yüksek olduğu görülmektedir. 2009 yılında personel harcamaları 461 milyon TL ve diğer cari harcamalar 322 milyon TL iken, 2019 yılında ise personel harcamaları 5 milyar 364 milyon TL'ye, diğer cari harcamalar ise 2 milyar 756 milyon TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise; 2009 yılında personel harcamaları 948 milyon TL ve diğer cari harcamalar 856 milyon TL'dir. 2019 yılında ise büyük ölçekli girişimlerin personel harcaması 9 milyar 27 milyon TL iken diğer cari harcamalar 9 milyar 740 milyon TL olmuştur.

Şekil 55: KOBİ’lerde ölçeklere göre cari AR-GE harcamalarının yıllara göre değişimi (milyon TL), 2009-2019

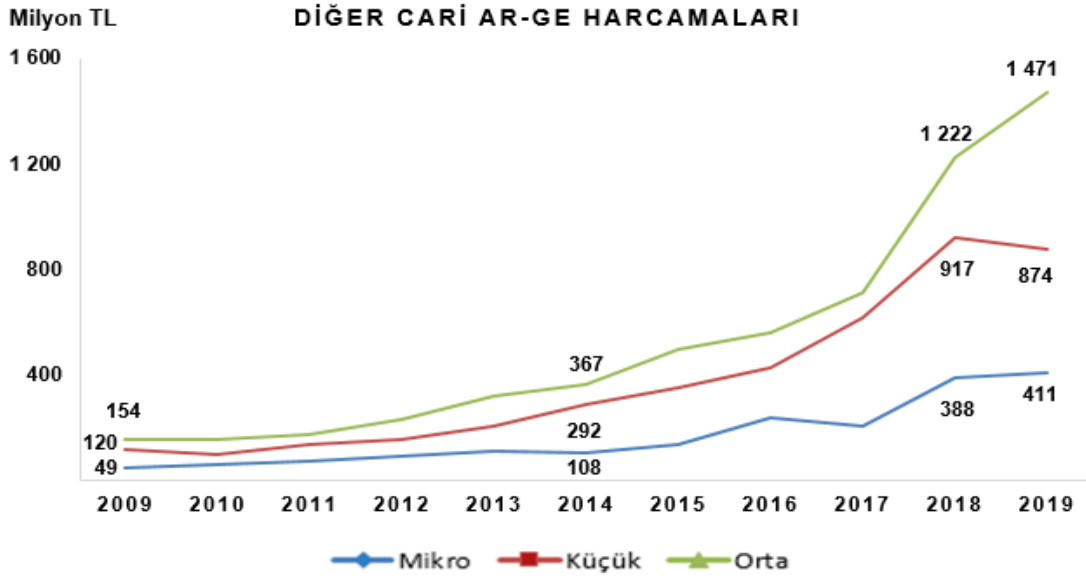

Mali ve mali olmayan şirketlerin 2019 yılına ilişkin toplam gayri safi yurtiçi Ar-Ge harcamasında KOBİ büyüklük grupları incelendiğinde; KOBİ’lerde en yüksek cari AR-GE harcamasının orta ölçekli girişimlerde gerçekleştiği görülmektedir. 2009 yılında 364 milyon TL olan cari harcama, 2019 yılında 4 milyar 280 milyon TL olmuştur. Orta ölçekli girişimleri, küçük ölçekli girişimler takip etmektedir. Cari AR-GE harcamaları 282 milyon TL’den, 2 milyar 653 milyon TL’ye yükselmiştir. Mikro ölçekli girişimlerde ise; 137 milyon TL olan harcama, 1 milyar 187 milyon TL olmuştur.

Şekil 56: AR-GE personel harcamasının KOBİ ölçeklerine göre dağılımı (milyon TL), 2009-2019

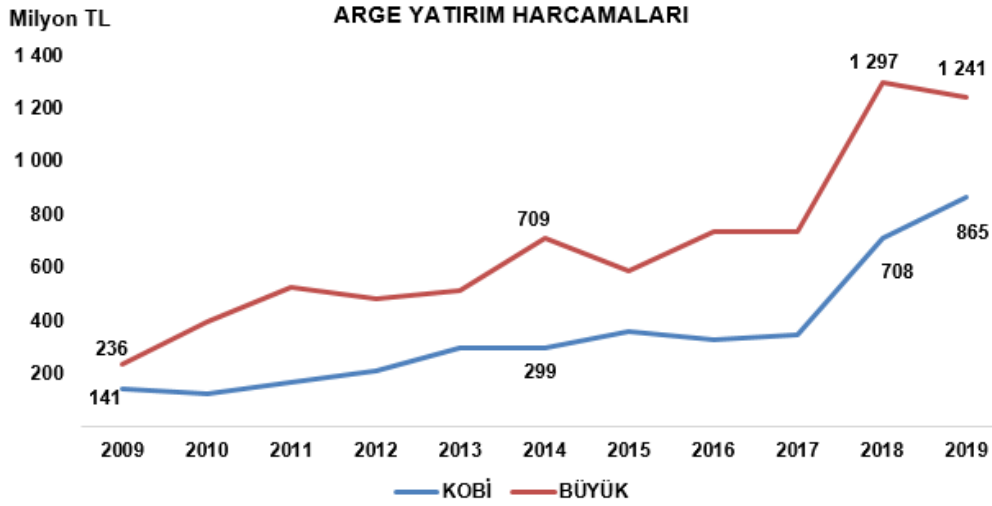

Şekil 57: Diğer cari AR-GE harcamalarının KOBİ ölçeklerine göre dağılımı (milyon TL), 2009-2019

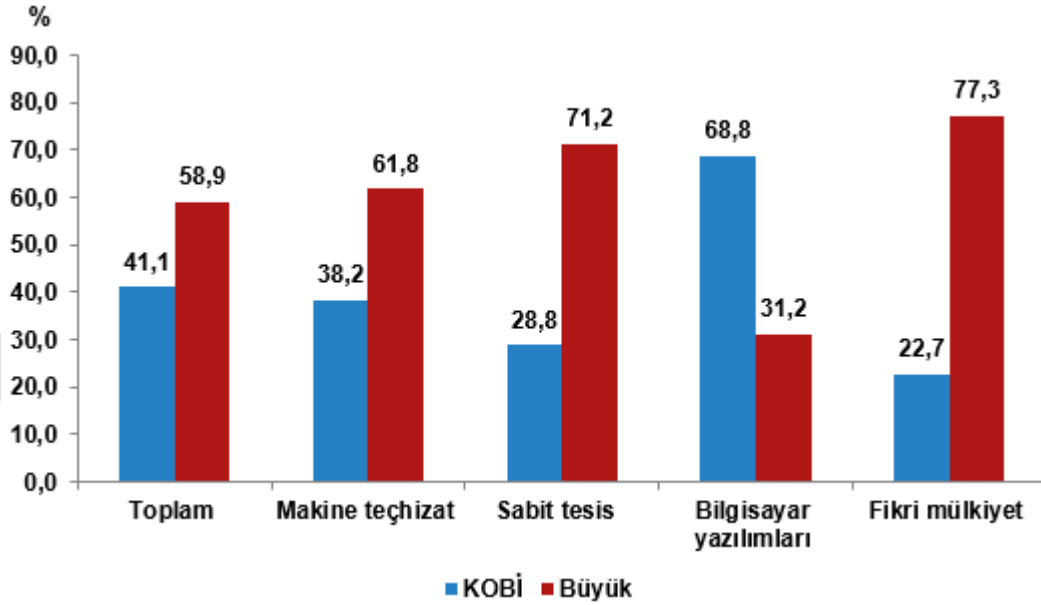
2009-2019 dönemi için KOBİ'lere ilişkin cari AR-GE harcamalarının ölçeklere göre dağılımına bakıldığında; orta ölçekli girişimlerde personel harcamaları 2009 yılında 211 milyon TL iken diğer cari harcamalar 154 milyon TL olmuştur. 2019 yılında ise personel harcamaları 2 milyar 808 milyon TL'ye, diğer cari harcamalar ise 1 milyar 471 milyon TL'ye yükselmiştir. Küçük ölçekli girişimlerde, 2009 yılında personel harcamaları 162 milyon TL iken diğer cari harcamalar 120 milyon TL olmuştur. 2019 yılında personel harcamaları 1 milyar 780 milyon TL, diğer cari harcamalar ise 874 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Mikro ölçekli girişimlerde ise; personel harcamaları 2009 yılında 88 milyon TL ve diğer cari harcamalar ise 49 milyon TL iken, 2019 yılında personel harcamaları 776 milyon TL'ye, diğer cari harcamalar 411 milyon TL'ye yükselmiştir.

Şekil 58: Büyüklük gruplarına göre AR-GE yatırım harcamaları (milyon TL), 2009-2019

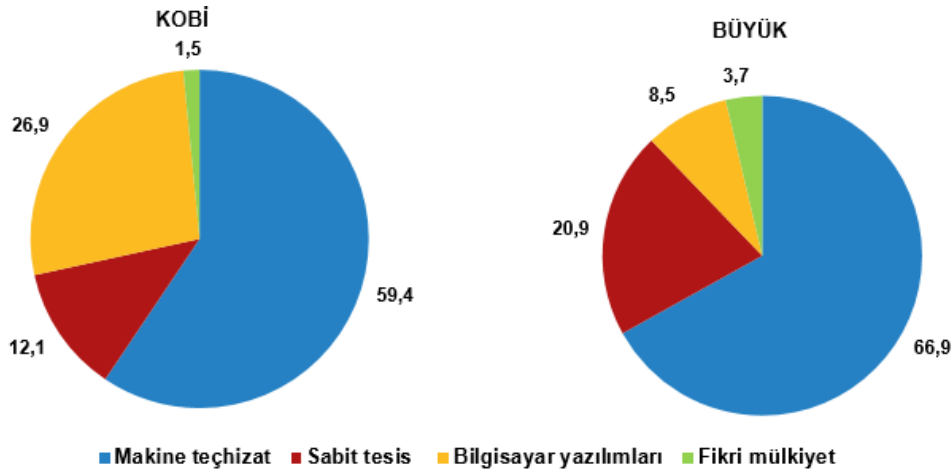
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2009-2019 yıllarına ilişkin toplam gayri safi yurtiçi Ar-Ge yatırım harcamaları büyüklük gruplarına göre incelendiğinde; 2009 yılında 141 milyon TL olan KOBİ'lerin yatırım harcaması, 2019 yılında 865 milyon TL'ye yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde ise; 2009 yılında 236 milyon TL olan yatırım harcaması, 2019 yılında 1 milyar 241 milyon TL'ye yükselmiştir.

Şekil 59: AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere göre dağılımı (%), 2019

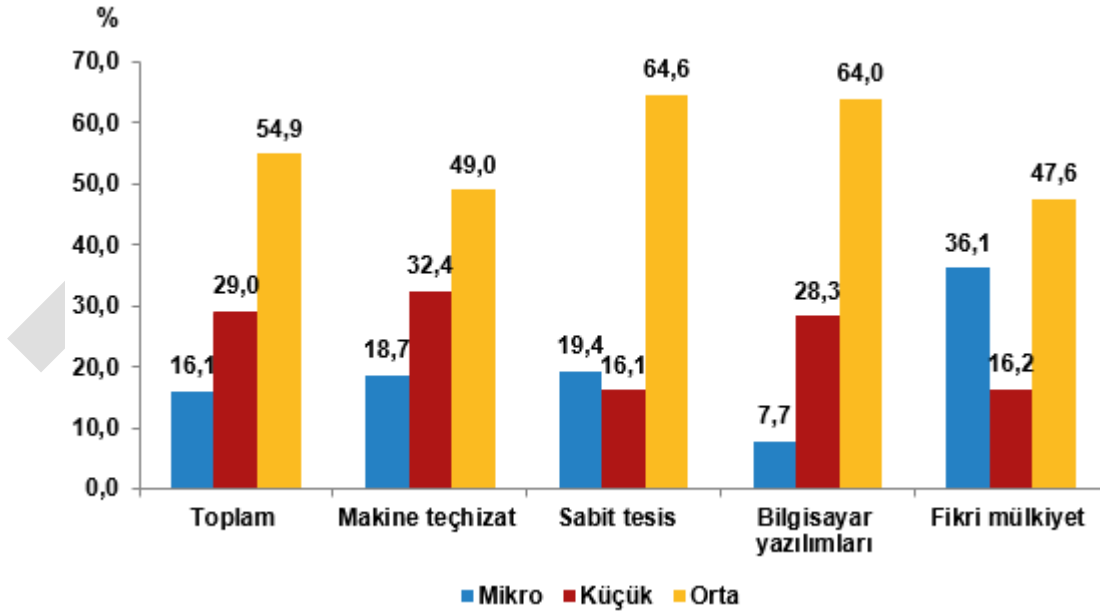
Mali ve mali olmayan şirketlerin 2019 yılına ilişkin toplam gayri safi yurtiçi Ar-Ge yatırım harcamalarının alt kalemlere göre dağılımı incelendiğinde; toplam AR-GE yatırım harcamalarının %41,1'inin KOBİ'lere ve %58,9'unun büyük ölçekli girişimlere ait olduğu görülmektedir. Makine ve teçhizat harcamalarının %38,2'si, sabit tesis harcamalarının %28,8'i, bilgisayar yazılımlarının %68,8'i ve fikri mülkiyet harcamalarının %22,7'sini KOBİ'ler gerçekleştirmiştir.

Şekil 60: AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere göre dağılımı (%), 2019

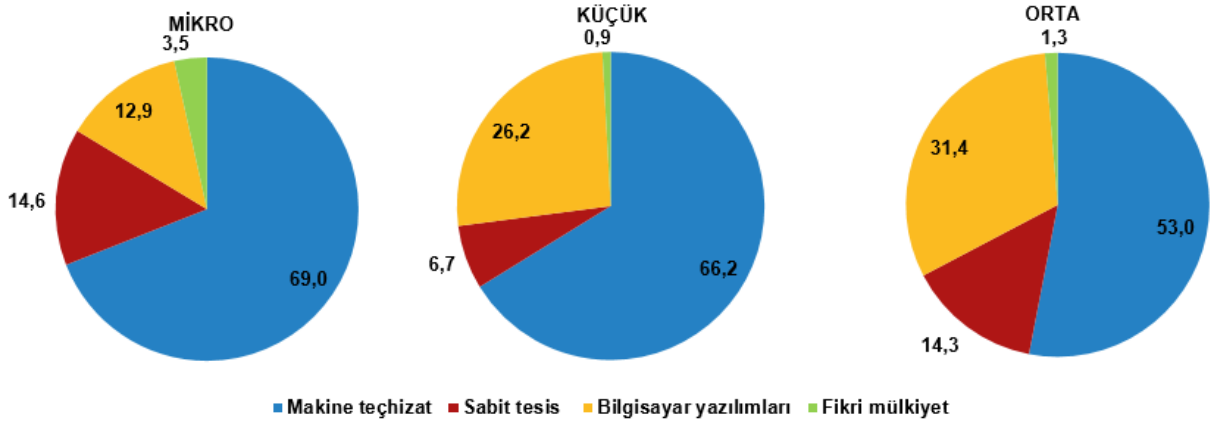
2019 yılına ilişkin KOBİ'lerin AR-GE yatırım harcamaları dağılımı incelendiğinde; toplam AR-GE yatırım harcamasının %59,4'ü Makine teçhizat, %12,1'i Sabit tesis, %26,9'u Bilgisayar yazılımları ve %1,5'i Fikri mülkiyetlere aittir. Büyük ölçekli girişimlerde ise; AR-GE yatırım harcamalarının %66,9'u Makine teçhizata, %20,9'u Sabit tesislere, %8,5'i Bilgisayar yazılımlarına ve %3,7'si Fikri mülkiyetlere aittir.

Şekil 61: AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere ve KOBİ ölçeklerine göre dağılımı (%), 2019

AR-GE yatırım harcamalarının KOBİ'lerde ölçeklere göre dağılımı incelendiğinde; KOBİ'lerin toplam AR-GE yatırım harcamalarının %16,1'i mikro ölçekli girişimlere, %29'u küçük ölçekli girişimlere ve %54,9'unun ise orta ölçekli girişimlere ait olduğu görülmektedir. Makine ve teçhizat harcamalarının %18,7'si, sabit tesis harcamalarının %19,4'ü, bilgisayar yazılımlarının %7,7'si ve fikri mülkiyet harcamalarının %36,1'i mikro ölçekli girişimlere aittir. Küçük ölçekli girişimlerde ise, makine ve teçhizat harcamalarında %32,4, sabit tesis harcamalarında %16,1, bilgisayar yazılımlarında %28,3 ve fikri mülkiyet harcamalarında %16,2 olarak gerçekleşmiştir. Orta ölçekli girişimlerde bu oranlar; makine ve teçhizat harcamaları için %49, sabit tesis harcamaları için %64,6, bilgisayar yazılımları için %64 ve fikri mülkiyet harcamaları için %47,6 olmuştur.

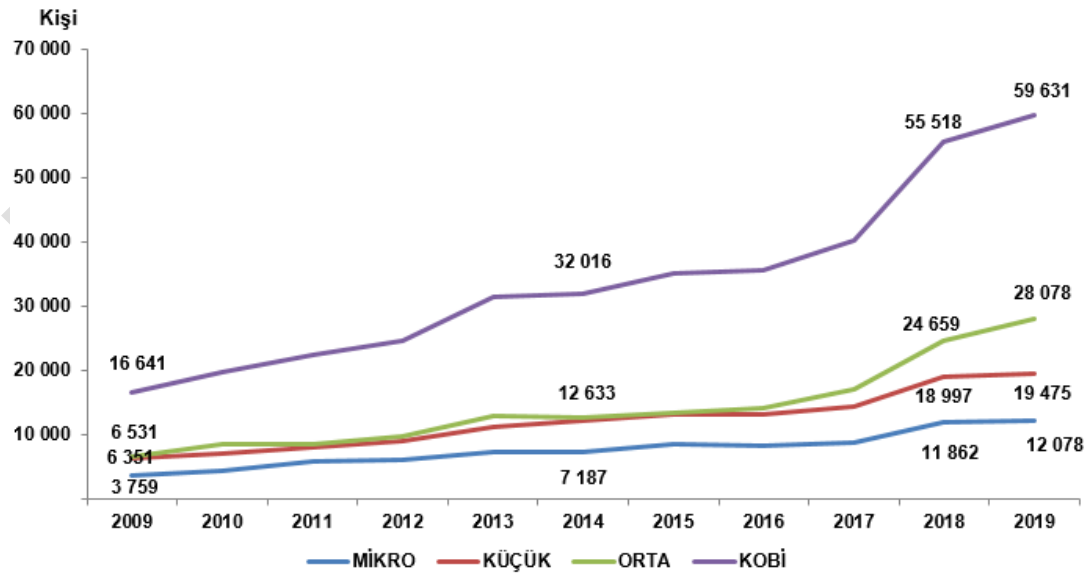
Şekil 62: KOBİ AR-GE yatırım harcamalarının alt kalemlere göre oransal dağılımı (%), 2019

2019 yılına ilişkin KOBİ'lerin AR-GE yatırım harcamalarının ölçeklere göre dağılımı incelendiğinde; mikro ölçekli girişimlerin harcamalarının %69'u makine teçhizat, %14,6'sı sabit tesis, %12,9'u bilgisayar yazılımları ve %3,5'i fikri mülkiyete aittir. Küçük ölçekli girişimlerde AR-GE yatırım harcamalarının %66,2'si makine teçhizata, %6,7'si sabit tesislere, %26,2'si bilgisayar yazılımlarına ve %0,9'u fikri mülkiyete aittir. Orta ölçekli girişimlerde ise harcamaların; %53'ü makine teçhizata, %14,3'ü sabit tesislere, %31,4'ü bilgisayar yazılımlarına ve %1,3'ü fikri mülkiyete aittir.

2. KOBİ'lerde AR-GE Personel Sayısı

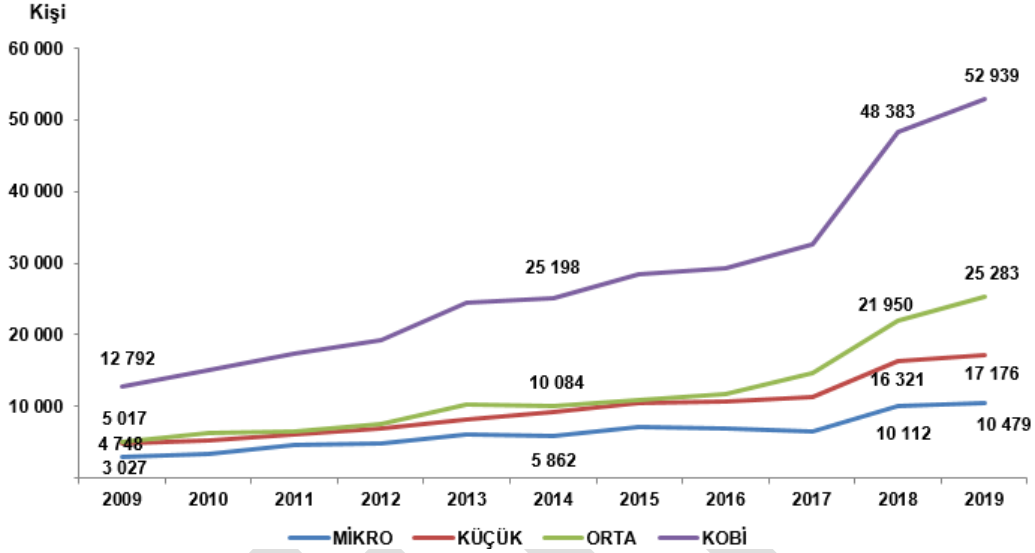
Şekil 63: AR-GE personelinin ölçeklere ve yıllara göre dağılımı, 2009-2019

2009-2019 yılları için KOBİ'lerin AR-GE personeli sayısı ölçeklere göre incelendiğinde; dönem boyunca AR-GE personel sayısı sürekli bir artış eğiliminde olup, özellikle KOBİ tanımını belirleyen yönetmeliğin değiştirilmesi nedeniyle 2018 yılı AR-GE personel sayısında önemli bir artış gerçekleşmiştir. 2009 yılında toplam KOBİ AR-GE personel sayısı 16 bin 641 iken, 2019 yılında 59 bin 631'e yükselmiştir.

KOBİ'lerde ölçeklere göre AR-GE personelinin dağılımı incelendiğinde; mikro ölçekli girişimlerde 2009 yılında 3 bin 759 olan çalışan sayısı, 2019 yılında 12 bin 78'e yükselmiştir. Küçük ölçekli girişimlerde 2009 yılında 6 bin 351 olan çalışan sayısı 2019 yılında 19 bin 475'e yükselmiştir. Orta ölçekli girişimlerde ise; 2009 yılında 6 bin 531 olan çalışan sayısı, 2019 yılında 28 bin 78'e yükselmiştir.

Şekil 64: Tam Zaman Eşdeğeriyle AR-GE personelinin ölçeklere ve yıllara göre dağılımı, 2009-2019

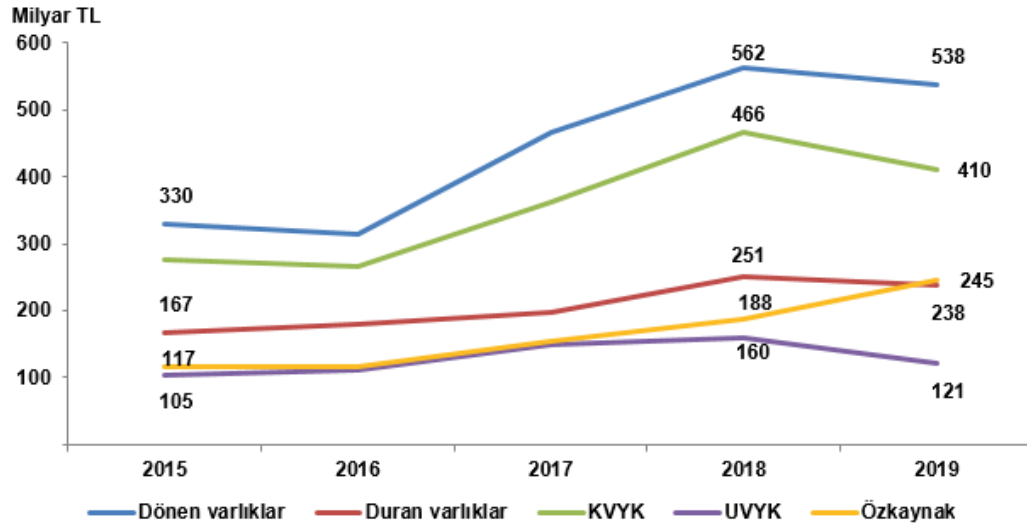
2009-2019 yılları için KOBİ'lerin AR-GE personeli sayısı Tam Zaman Eşdeğeriyle (TZE) ölçeklere göre incelendiğinde; dönem boyunca TZE cinsinden AR-GE personel sayısı sürekli bir artış eğiliminde olup, özellikle KOBİ tanımını belirleyen yönetmeliğin değiştirilmesi nedeniyle 2018 yılı TZE cinsinden AR-GE personel sayısında önemli bir artış gerçekleşmiştir. 2009 yılında TZE cinsinden toplam KOBİ AR-GE personel sayısı 12 bin 792 iken, 2019 yılında 52 bin 939'a yükselmiştir.

KOBİ'lerde ölçeklere göre TZE cinsinden AR-GE personelinin dağılımı incelendiğinde; mikro ölçekli girişimlerde 2009 yılında 3 bin 27 olan çalışan sayısı, 2019 yılında 10 bin 479'a yükselmiştir. Küçük ölçekli girişimlerde 2009 yılında 4 bin 748 olan çalışan sayısı 2019 yılında 17 bin 176'ya yükselmiştir. Orta ölçekli girişimlerde ise; 2009 yılında 5 bin 17 olan çalışan sayısı, 2019 yılında 25 bin 283'e yükselmiştir.

D. KOBİ'lerde Finansal Analiz

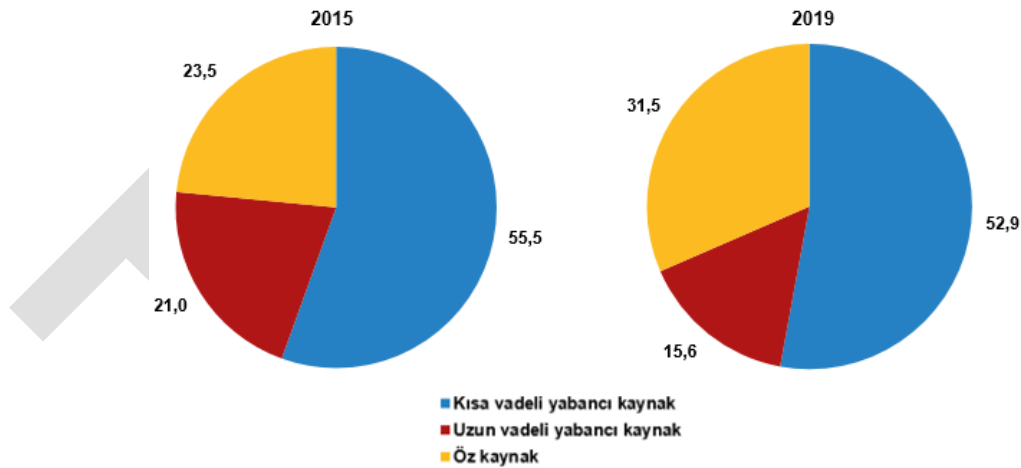
Bu bölümde bilanço vermekle mükellef girişimler ile birinci sınıf gelir vergisi mükellefi girişimlerin verileri kullanılarak finansal analiz tabloları ve grafikleri hazırlanmıştır.

Şekil 65: KOBİ'lerde bilanço kalemlerin yıllara göre değişimi (milyar TL), 2015-2019

2015-2019 yılları için KOBİ'lere ilişkin bilanço kalemleri incelendiğinde; 2019 yılında duran ve dönen varlıklarda 2018 yılına göre bir azalma olduğu, öz kaynaklarda 2015 yılından itibaren bir artış olduğu ve yabancı kaynaklarda 2019 yılında bir önceki yıla azalma olmasına rağmen 2015 yılına göre önemli oranda bir artış olduğu görülmektedir.

Şekil 66: KOBİ'lerde pasif kalemlerin dağılımı (%), 2015-2019

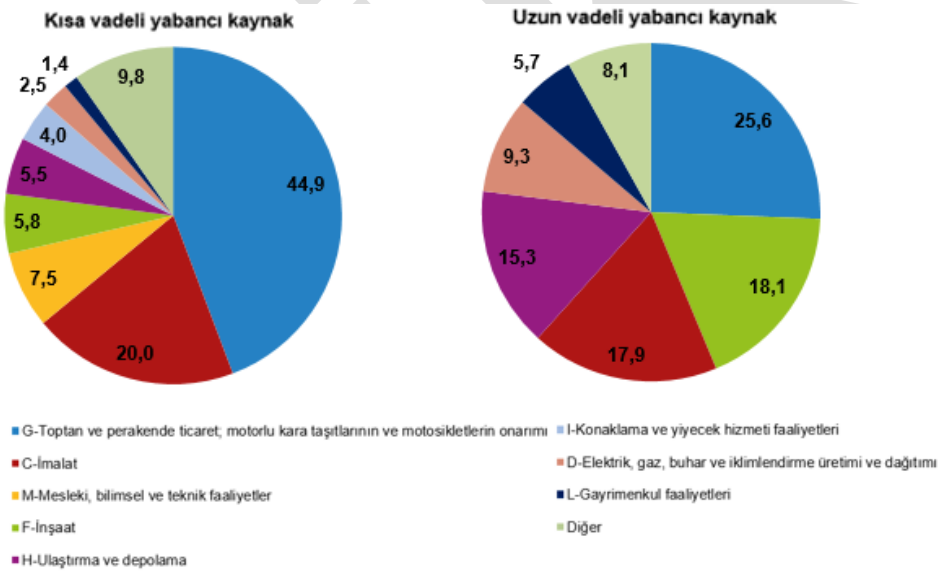
2015 ve 2019 yıllarına ilişkin olarak, KOBİ'lerde pasif dağılımı incelendiğinde; 2015 yılında pasif toplamının %55,5'ini oluşturan kısa vadeli yabancı kaynağın, 2019 yılında %52,9'a düştüğü görülmektedir. 2015 yılında %21 olan uzun vadeli yabancı kaynağın ise %15,6'ya düştüğü görülmektedir. 2015 yılında %23,5 olan öz kaynak ağırlığı ise, 2019 yılında %31,5'e çıkmıştır. Grafikten de anlaşıldığı gibi 2019 yılında KOBİ'lerin borç ağırlığı azalmıştır.

Tablo 1: Pasif kalemlerin KOBİ ve büyük ölçekli girişimlere göre dağılımı (%), 2015-2019

		2015	2016	2017	2018	2019
KVYK	KOBİ	14,4	11,2	12,4	13,3	10,5
	BÜYÜK	85,6	88,8	87,6	86,7	89,5
UVYK	KOBİ	11,6	8,8	9,5	8,1	5,5
	BÜYÜK	88,4	91,2	90,5	91,9	94,5
Öz kaynak	KOBİ	8,1	7,0	7,8	8,7	9,9
	BÜYÜK	91,9	93,0	92,2	91,3	90,1

2015-2019 dönemi pasif toplamı dağılımı incelendiğinde; 2015 yılında kısa vadeli yabancı kaynak toplamının %14,4'ü KOBİ'lere aitken, 2019 yılında bu oran %10,5'e düşmüştür. Uzun vadeli yabancı kaynak toplamında KOBİ ağırlığı 2015 yılında %11,6 iken, 2019 yılında %5,5'e düşmüştür. Öz kaynaklarda ise; 2015 toplam öz kaynakların %8,1'i KOBİ'lerde iken, 2019 yılında bu oran %9,9'a yükselmiştir. Büyük ölçekli girişimlerde borç ağırlığı yıllar içerisinde artmıştır.

Şekil 67: KOBİ'lerde kısa ve uzun vadeli yabancı kaynakların sektörlere göre dağılımı (%), 2019

KOBİ'lerde 2019 yılına ilişkin kısa vadeli yabancı kaynakların sektörlere göre dağılımı incelendiğinde; G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörünün %44,9 ile en fazla kısa vadeli yabancı kaynak kullanılan sektör olduğu görülmektedir. Bu sektörü %20 ile C-İmalat sektörü takip etmektedir.

Uzun vadeli yabancı kaynak dağılımına bakıldığında ise; yine G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörünün %25,6 ile en fazla orana sahip görülmektedir. Bu sektörü %18,1 ile F-İnşaat ve %17,9 ile C-İmalat sektörü takip etmektedir.

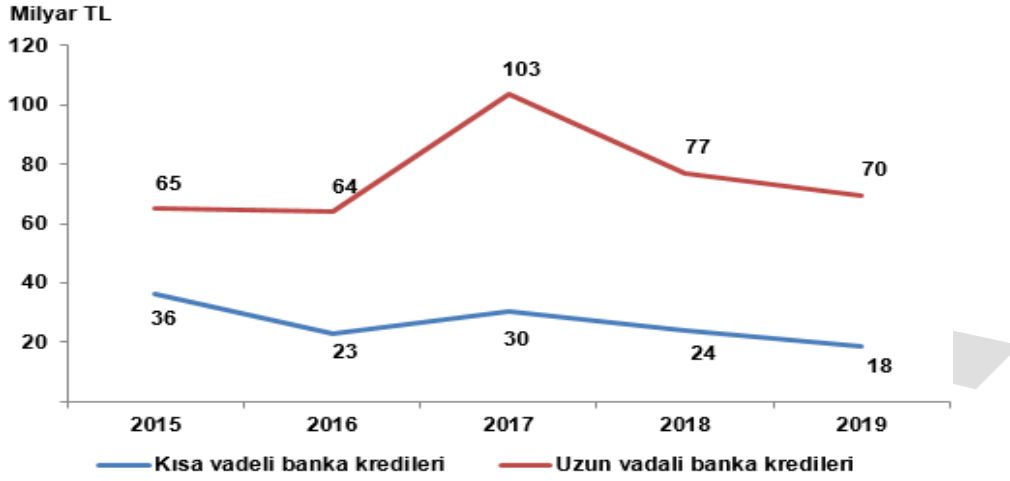
Genel olarak değerlendirildiğinde; ticaret ve imalat sektörlerinin en fazla borç kullanan sektörler olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Banka kredileri toplamının KOBİ ve büyük ölçekli girişimlere göre dağılımı (%), 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
KOBİ	10,8	7,1	8,9	5,5	4,3
BÜYÜK	89,2	92,9	91,1	94,5	95,7

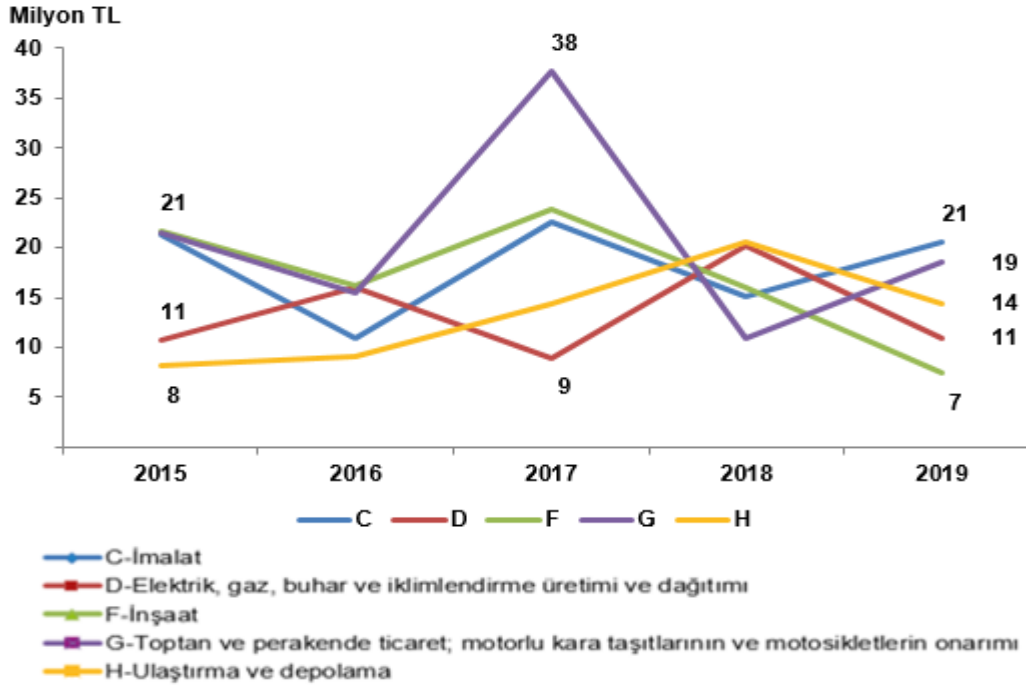
Banka kredileri toplamının dağılımı incelendiğinde; 2015 yılında %10,8'i KOBİ'lere ve %89,2'si büyük ölçekli girişimlere aitken, 2019 yılında ise banka kredilerinin %4,3'ü KOBİ'lerde, %95,7'sinin ise büyük ölçekli girişimlerde olduğu görülmektedir.

Şekil 68: KOBİ'lerde banka kredilerinin yıllara göre değişimi (milyar TL), 2015-2019

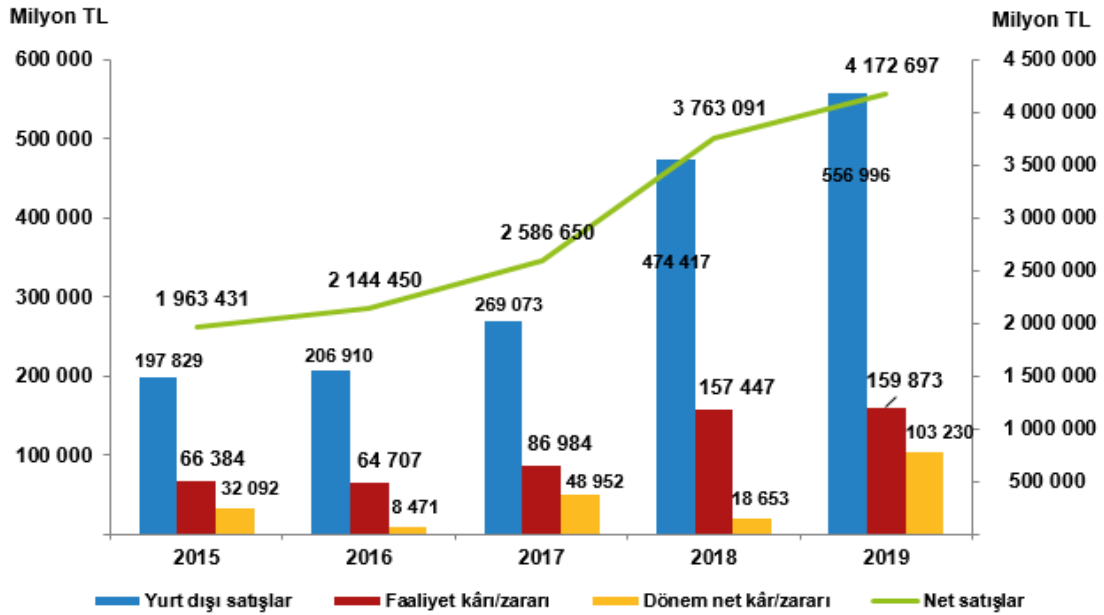
KOBİ'lerde uzun vadeli banka kredisi kullanımının 2015 yılında 65 milyar TL iken, 2017 yılına 103 milyar TL'ye çıktığı, 2019 yılında ise 70 milyar TL'ye düştüğü görülmektedir. Kısa vadeli banka kredilerinin ise 2015 yılında 36 milyar TL iken, 2019 yılında 18 milyar TL'ye düştüğü görülmektedir.

Şekil 69: KOBİ'lerde banka kredilerinin seçilmiş sektörlerle ve yıllara göre değişimi (milyon TL), 2015-2019

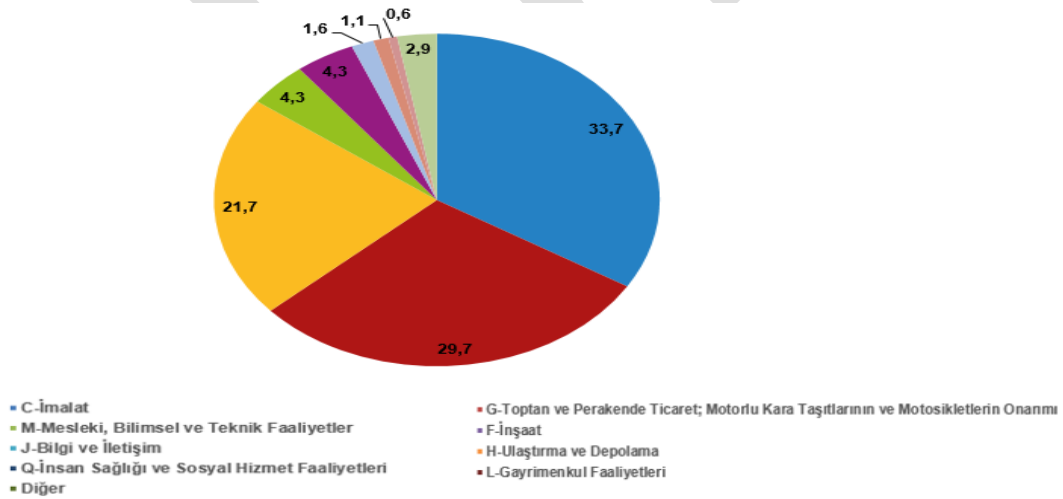
KOBİ'lerde banka kredisi kullanımının sektörlerle göre dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir. H-Ulaştırma ve depolama sektörünün kredi kullanımı 2015 yılından 2018 yılına artarken, 2019 yılında düşmüştür. F-İnşaat sektöründe ise 2017 yılından itibaren kredi kullanımı düşmüştür. C-İmalat, D-Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı ve G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı sektörleri ise bir yıl artıp, bir yıl azalan bir seyir izlemektedir. En fazla kredi kullanan sektör 2019 yılında C-İmalat sektörü olmuştur. Bu sektörü G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve H-Ulaştırma ve depolama sektörü takip etmektedir.

Şekil 70: KOBİ'lerde seçilmiş gelir tablosu kalemlerinin yıllara göre değişimi (Milyon TL), 2015-2019

2015-2019 yılları için KOBİ'lerde gelir tablosu kalemleri incelendiğinde; net satışlar 2015 yılından 2019 yılına yaklaşık 2 kat artarak 1 trilyon 963 milyar 431 milyon TL'den 4 trilyon 172 milyar 697 milyon TL'ye yükselmiştir. 2015 yılında 197 milyar 829 milyon TL olan yurtdışı satışların yaklaşık 3 kat artarak 2019 yılında 556 milyar 996 milyon TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem net kârı 2015 yılından 2019 yılına dalgalı bir seyir izlemiştir. 2016 yılında 8 milyar 471 milyon TL olan ile en düşük değerde olan kâr, 2019 yılında 103 milyar 203 milyon TL olmuştur.

Şekil 71: KOBİ'lerde sektörlere göre kâr dağılımı (%), 2019

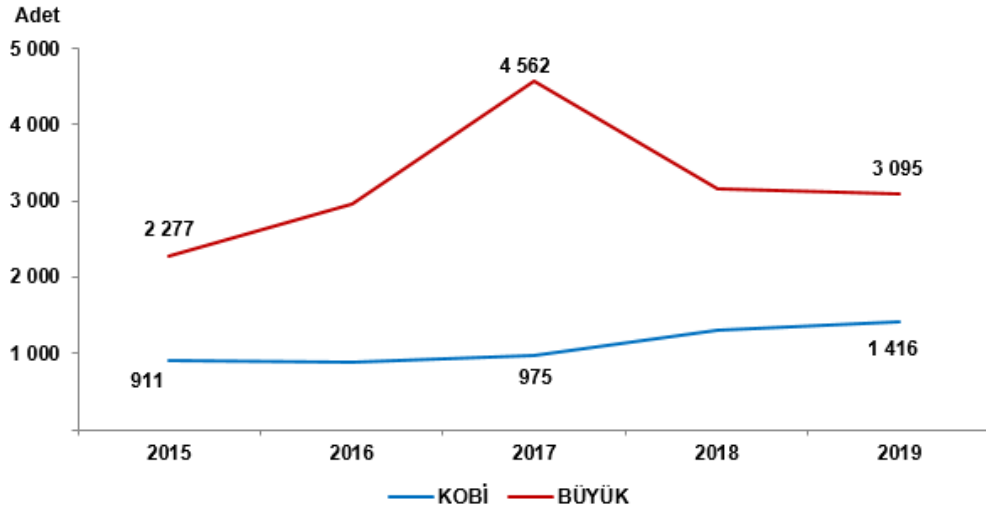

KOBİ'lerde 2019 yılında kâr dağılımını incelediğimizde ilk sırada %33,7 ile C-İmalat sektörünün olduğu görülmektedir. Bu sektörü sırasıyla %29,7 ile G-Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara Taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %21,7 ile M- Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler sektörleri takip etmektedir.

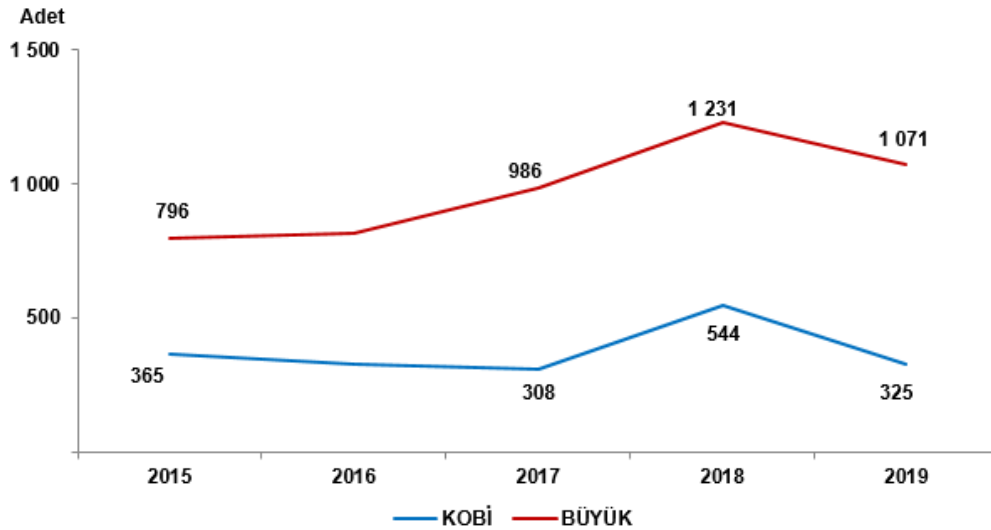
E. KOBİ'lerde Patent İstatistikleri

Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri Araştırması (YSHİ) kapsamında yer alıp, Türk Patent ve Marka Kurumuna 2015-2019 döneminde patent başvurusu yapan ve tescil alan girişimlerin verileri incelenmiştir.

Şekil 72: KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde patent başvuru sayıları, 2015-2019

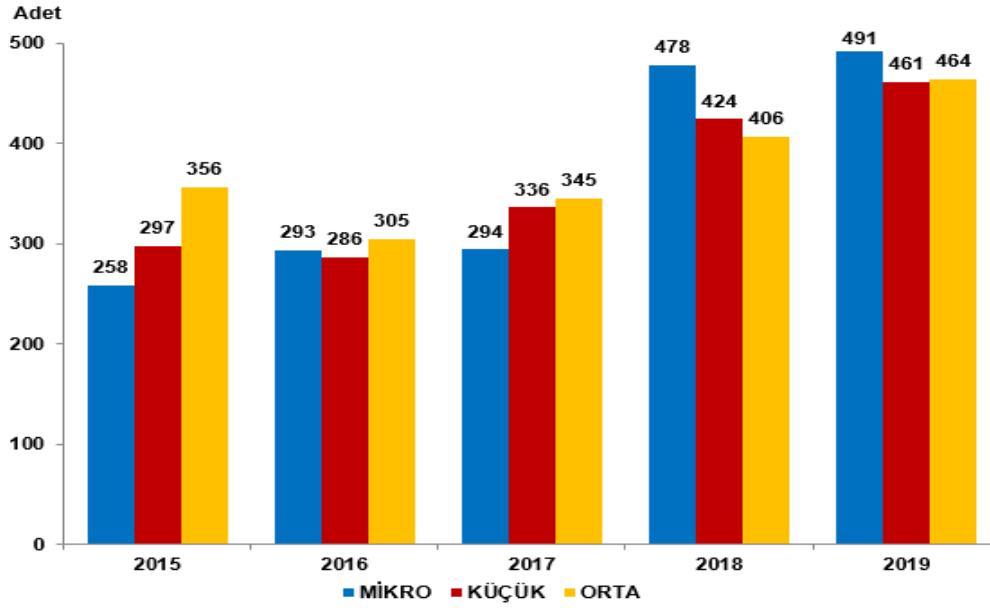
Şekil 73: KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde patent tescil sayıları, 2015-2019

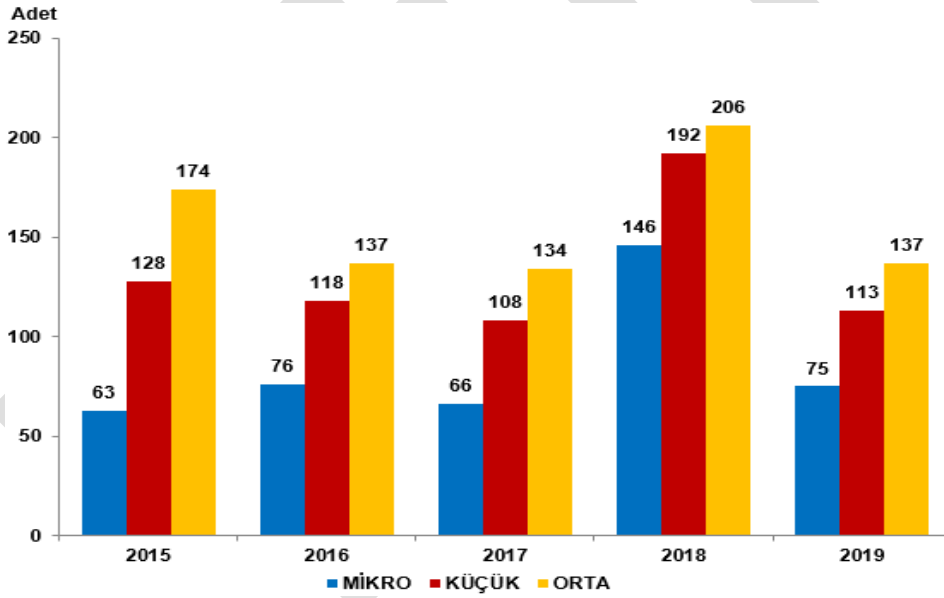
KOBİ'lerde ve büyük ölçekli girişimlerde patent başvuru ve tescil sayıları 2015-2019 dönemi için incelendiğinde; KOBİ'lerin 2015 yılında 911 patent başvurusu yaparken ve 365 patent tescili aldığı, 2019 yılında ise bin 416 patent ve marka başvurusu yapılırken ve 325 patent tescili aldığı görülmektedir. Büyük ölçekli girişimler ise, 2015 yılında 2 bin 277 patent ve marka başvurusu yaparken 796 patent ve marka tescili almış, 2019 yılında ise 3 bin 95 başvuru yapılmış ve bin 71 patent ve marka tescili almıştır.

KOBİ ölçeklerini belirleyen yönetmelikteki değişiklik nedeniyle 2018 yılına ilişkin patent başvuru ve tescil sayılarına ilişkin değerlerde önemli oranda değişimin meydana gelerek bir kırılmanın olduğu görülmektedir.

Şekil 74: KOBİ'lerde ölçeklere göre patent başvuru sayıları, 2015-2019

Şekil 75: KOBİ'lerde ölçeklere göre patent tescil sayıları, 2015-2019

KOBİ'lerde ölçeklere göre patent başvuru ve tescil istatistikleri incelendiğinde; mikro ölçekli girişimlerde 2015 yılında 258 patent başvurusu yapılmış ve 63 patent tescil edilmişken, 2019 yılında 491 başvuru yapılmış, 75 tescil yapılmıştır. Küçük ölçekli girişimlerde 2015 yılında 297 patent başvurusu yapılmış ve 128 patent tescil edilmişken, 2019 yılında 461 başvuru yapılmış, 113 tescil yapılmıştır. Orta ölçekli girişimlerde ise 2015 yılında 356 patent başvurusu yapılmış ve 174 patent tescil edilmişken, 2019 yılında 464 patent başvurusu yapılırken 137 patent tescili yapılmıştır.